Dayanışma

EKİM 1986 SAYI: 51 2.5,- DM

Ekmek ve Hak Bildirgesi imzaya açıldı

Bildirge'yi basına açıklayan Aziz Nesin (soldan ikinci)

Aydınlar Dilekçesi'nden farklı olarak daha fazla kişinin katılmasını amaçlayan Bildirge'nin imzaya açılması nedeniyle bir basın toplantısı düzenlendi.

"Aydınlar Dilekçesi" adıyla bilinen girişimin benzeri bir girişim, bu defa "Ekmek ve Hak Bildirgesi" adıyla hazırlanıp imzaya açıldığı bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyuruldu.

Aziz Nesin basın toplantısında *"Biz bu dilekçeyi bildirge yapmak istiyorduk açıkçası. Çünkü bundan önce aydınlar dilekçesi verdik biliyorsunuz. Biz*

(Devamı 7. sayfada)

Bildirge'nin tam metnini yayınlıyoruz

(EK sayfalarımızda)

Ara seçim sonuçlarının önemi:

Parlamento'nun meşru olmadığı kesinlik kazandı

Seçimler, antidemokratik ortamda yapılmasına rağmen, mevcut parlamentonun gayrımeşruluğunu bir kez daha kanıtladı. Oy oranı yüzde 32'de kalan ANAP umduğunu bulamazken, MDP'nin devamı HDP silindi.

Açık olan 11 milletvekilliği için düzenlenen ara seçimler 28 Eylül 1986 tarihinde yapıldı. Seçimler sonucunda ANAP 6, DYP 4 ve SHP 1 milletvekili çıkardılar.

Ara seçimler dünyanın hemen her yerinde günlük, sıradan olaylar arasında yer alırlar; çoğu zaman bir formalite olarak görülürler ve pek yankı uyandırmazlar. Öyle ki, pek çok kişi böylesi seçimlerin yapılıp yapılmadıklarının farkında bile olmaz.

Oysa 28 Eylül seçimleri Türkiye'de başlı başına bir olay oldu. Bir genel seçim kadar ilgi gördü, heyecan ve hareket yarattı. Bunun çeşitli nedenleri var.

Bir kere ara seçim olmasına ara seçimdi ama, aralarında İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere 67 ilden 10'unda yapılıyordu ve yaklaşık 3 milyon seçmeni, oy kullanma bakımından doğrudan ilgilendiriyordu

(Devamı 7. sayfada)

OYLARIN PARTİLERE GÖRE DAĞILIMI*

	6 KASIM 1983		25 MART 1984		28 EYLÜL 1986	
	Oy miktarı	%	Oy miktarı	%	Oy miktarı	%
ANAP	1.062.110	43.8	1.023.560	41.6	800.286	32.2
MDP	595.058	24.5	204.483	8.3	—	—
HP	769.446	31.7	229.317	9.3	569.511	22.9
SODEP	—	—	595.654	24.2		
DYP	—	—	321.791	13.1	588.461	23.6
RP	—	—	85.484	3.5	138.527	5.6
DSP	—	—	—	—	212.369	8.5
Diğer	—	—	—	—	180.272	7.2

* Oy oranları 11 seçim çevresi itibariyledir

Terörün önü arkası...

Terör eylemleri belirgin biçimde arttı.

İstanbul'da bir Yahudi sinagoguna karşı girişilen silahlı saldırı, Fransa'da yayılan sabotaj, baskın ve soygun eylemleri, Karaçi'deki kanlı uçak baskını, EDU partilerinin Viyana toplantısının gündemi, Chirac hükümetinin aldığı polisiye tedbirler, Reagan'ın Libya ve Suriye'yi suçlamaları vb. gibi...

(Devamı 7. sayfada)

İnsan haklarını savunma hakkı!

İnsan Hakları Derneği insan hak ve özgürlüklerine aykırı davranışların önlenmesine ilişkin çalışmalara başladığını açıkladı.

İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu 9 Eylül 1986 tarihinde Ankara'da yaptığı toplantısında, insan hak ve özgürlüklerine aykırı davranışların önlenmesine ilişkin çalışmalara başlandığını açıkladı.

Dernek Başkanı Nevzat Helvacı, amaçlarının, insan haklarının çiğnenmesine yönelik yaşanmış ve yaşanmakta olan olayların saptanması ve önlenmesi için, gerekli yerlere gerekli girişimlerin yapılması olduğunu söyledi.

Toplantı sonunda bir basın bildirisi yayınlandı. Bildiride açıklanan çalışma konuları şöyledir:

(Devamı 7. sayfada)

"Grev"den önce "polisi" geldi

Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren yeni yönetmelik, çok kısıtlı olan grev hakkının kâğıt üzerinde bile kalmamasını hedefliyor.

4 Eylül tarihli Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe giren tüzük, grev halinde, işyerinde alınacak "polisiye tedbirleri" anlatıyor. Bazı bölümleri şöyle:

«Üzerinde"bu işyerinde grev vardır", ibaresi dışında yazı bulunan afiş, pankart, döviz, resim, levha ve benzerlerinin suç işlemeye kışkırtan söz ve görüntü ihtiva eden elektronik araç ve gereçlerin grev ve lokavt uygulanan işyeri ve çevresine sokulması

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Duran Görevler

11 Milletvekilliği için yapılan ara seçimin sonuçları demokrasi güçleri için ne anlama geliyor? Sonuçları herkes biliyor. Sosyal demokratların oyları (SHP %23, DSP %9) %32'de kaldı. Buna karşılık sağ partiler oyların %68'ini topladılar. Komünistler ve devrimci güçler sosyal demokratları desteklediler.

Seçim öncesindeki kamuoyu yoklamalarına ve biraz da bu yoklamalarla paralel gelişen "beklentilere" göre sosyal demokratlar düşük oy aldılar. İşçi ve emekçi halk yığınlarının rejime karşı muhalefeti açısından bakıldığında, bu muhalefetin seçimlere giren tek siyasi alternatifi olarak sosyal demokratların oyları görece çok daha düşük sayılmalıdır. Öbür taraftan bu seçim sonuçları demokrasi güçleri için bir hezimet olarak yorumlanamaz, çünkü sandıksal ölçüler bakımından geçmişe göre çarpıcı bir düşüş sözkonusu değildir.

Ama herşeye rağmen bu seçim sonuçlarını demokrasi güçlerinin bir başarısızlığı olarak, uyarıcı ve öğretici bir ders olarak yorumlamak ve buradan, önde duran görevler için çözümler çıkarmak gerekir.

Emekçi halk yığınlarının çaresiz ve umutsuz düşürüldüğünü, baskı altında sindirildiğini, 12 Eylül öncesine dönüşle tehdit edildiğini ve siyasal tercihlerinin saptırılması için bin bir daleveranın tezgâhlandığını söylemek bile fazladır. Sağ partilere oy vermekle yığınlar ne statükonun korunmasını, her şeyin bugünkü gibi kalmasını ve devam etmesini istemişlerdir, ne de gelecek hakkındaki fikir ve umutlarını ortaya koymuşlardır. Sıradan seçmen, bugünkü verili ekonomik, sosyal ve siyasal koşullarda kısa vadeli çıkarlarını öne alıp, kendine en uygun gördüğüne oy vermiştir. Bunun için de politik ve programatik açılardan kendini ötekilerden, özellikle DYP'den yeterince farklılaştıramayan SHP seçmenin cazibesini çekememiştir.

Sosyal demokratların, yığınlardaki potansiyel demokratik muhalefeti mobilize etmekte ne derece isteksiz ve kabiliyetsiz olduklarını hep birlikte gördük ve yaşadık. Yığınları harekete geçirmekte yaya kalan, onlarda coşku ve heyecan yaratacak noktaları yakalamakta başarılı olamayan sosyal demokratların, seçim sandığında zafere ulaşmaları nasıl mümkün olabilir ki? Yığınlara güven vaadeden sağlam ve somut bir program oluşturmadan, siyasal karizmasına (Ecevit) veya yığınların *sağduyusuna* (SHP) güvenerek yola çıkan sosyal demokratların bundan fazlasını ummaya, sanırız hakları bile yoktu.

Ama esasen, atmosferini çok özel koşullardan alarak referandum kılığına bürünen veya büründürülen ara seçim sonuçlarının, demokrasi mücadelesinde büyük bir önem ifade etmediği de bilinmelidir. Demokratik güçler, bu seçim sonuçlarına bakarak, önlerinde çözülmeden duran görevlerini bir kere daha gözden geçirebilir, gereklerini başarmak için harekete geçebilir ve sorunu sosyal demokratların kazanacakları seçim başarılarına bağlı olmaktan çıkarıp, emekçi

(Devamı 7. sayfada)

Türk-İş Kongresi'nin sonrası

Türk-İş kongresi aralık ayında yapılıyor. Konfederasyonun başına çöreklenmiş sendika ağalarına karşı işçi hareketinin geleceğini tayin edecek sendikal güçler oluşmakta, güçlenmekte ve giderek bütünleşmektedir. Ne var ki bugünden yarına demokratik sendikacılığın Türk-İş'e egemen olması beklenmemelidir. Bu, çok daha kararlı ve yoğun mücadeleleri gerektirmektedir.

(Yazısı 2. sayfada)

Güvenlik ve silahsızlanma Konferansı başarıyla sonuçlandı

35 ülkenin katıldığı konferansta askeri tatbikatların önceden bildirilmesi ve tatbikatlara gözlemci katılması konularında anlaşma sağlandı.

İsveç'in Stockholm kentinde 35 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen kısa adıyla "Avrupa'da Güvenlik ve Silahsızlanma Konferansı", toplantı sonunda yapılan plenum toplantısında uluslararası ilişkilerin iyileştirilmesi ve Avrupa'da barış ve güvenliğin sağlanması doğrultusunda olumlu bir adım olarak değerlendirildi. Yine plenum toplantısında konferansın "Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı"nın hayati önemini kanıtladığı ve Avrupa'da silahsızlanmanın daha da geliştirilmesi için iyi bir başlangıç noktası oluşturduğu da vurgulandı.

(Devamı 7. sayfada)

DİSK'le dayanışma toplantısı yapıldı

DGB bölge temsilciliğinin düzenlediği toplantı 27 Eylül'de Stuttgart'da yapıldı.

Alman Sendikalar Birliği DGB Stutgart Bölge Temsilciliği'nin düzenlediği DİSK'le dayanışma toplantısı 27 Eylül günü yapıldı. Toplantıya yurt dışında bulunan DİSK ve bağlı sendikalardan yöneticilerin yanısıra Prof. Server Tanilli konuşmacı olarak katıldı. Toplantıda yapılan basın açıklamasında, Türkiye'de DİSK ve demokrasi güçlerinin karşı karşıya olduğu baskılar kınandı ve:

- DİSK, Barış Derneği, Türk Tabipler Birliği ve diğer örgüt ve kişilere karşı sürdürülen davaların derhal durdurulması,
- DİSK ve bağlı sendikalar üzerindeki faaliyet yasağının derhal kaldırılması,

(Devamı 7. sayfada)

Töb-Der uluslararası konferans düzenliyor

"Türkiye'de Demokrasi ve Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunları" konulu konferans 3-5 Ekim'de yapılıyor.

(Yazısı 7. sayfada)

Duisburg'daki 12 Eylül'ü protesto yürüyüşünden...

12 Eylül 6. yılında protesto edildi

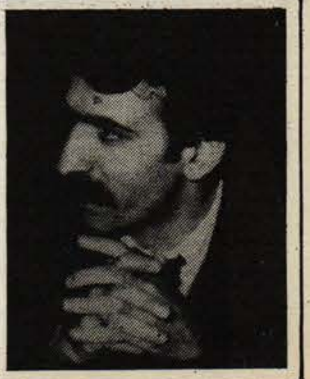
Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Türkiyeli işçiler ve siyasi göçmenler, 12 Eylül 1980'de iktidarın askerler tarafından gaspedilişinin 6. yıldönümünde, çeşitli protesto eylemleri düzenlediler.

Yürüyüşler, kapalı salon toplantıları ve çeşitli gösteriler şeklinde düzenlenen protesto eylemlerine onbinlerce insan katıldı. F. Al-

(Devamı 7. sayfada)

Ahmet Abakay sorularımızı cevapladı

Türkiye'de "herkes istediğini yazıyor, söylüyor" mu?

Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Başkanı Abakay Türkiye'de basın yayının sorunları ve basın özgürlüğüne ilişkin sorularımızı cevapladı.

(3. Sayfamızda)

Türk-İş Kongresi'nin sonrası

TÜRK-İŞ'in 1986 yılı Kongresi Aralık ayında yapılıyor. Sırf bu kongrenin, kendi başına bir önemi var. İşçi hareketinin demokratik potansiyelleri bu kongreyle birlikte uç verecek; Kongre'nin gidişatı ve sonuçları sendikal hareketin geleceği hakkında daha net sözler söylememize imkan hazırlayacak.

Ama bu kongrenin önemi asıl olarak, geleceğe uzanan süreç içinde yerine oturduğunda anlaşılabilir. Sosyalistler, devrimci demokratik güçler ve genel olarak demokratik nitelikli sendikal hareket için bu kongreyi "kazanmak veya kaybetmek" gibi kritik bir sorun bulunmuyor. Demokratik işçi hareketinin bir kongre perspektifine bağlanması son derece sakıncalı olan global hedefleri ve uzun vadeli amaçları bulunuyor.

Türkiye'de bugün sınıf sendikacılığı hareketi için "yepyeni" koşullar mevcuttur. Bunlardan en başta geleni, sınıf sendikacılığının temel örgütü DİSK'in faşist rejim zorbalığıyla fiilen sendikal hareketin "dışında" bırakılmış olmasıdır. DİSK bütünlüğü içinde yürüyen mücadele şimdi Türk-İş bünyesi içinde yürümektedir. Ama nasıl yürümektedir ve hangi engellerle boğuşmaktadır, bu açıkça bilindiğinde demokratik sendikal hareketin Türk-İş bünyesindeki realitesini kavramak ve gerçekçi hedeflerini bulmak mümkündür.

Şimdiki realite özetle şudur:

●Türk-İş'in başında "yıpranmış", sadece yıpranmış değil, ipliği iyice pazara çıkmış bir "çete" bulunmaktadır. Faşisti, gangsteri, sarısı ve kara yüzlüsüyle bu çete, Amerikan sendikacılığı metodlarıyla ve devlet desteğiyle yaşamaktadır.

●Türk-İş'in tabanındaki işçi, belirli bir kısmını dışta tutarsak, sınıf sendikacılığı bilincinden ve mücadele geleneğinden yoksun, yönetimin alternatifini kendi içinden çıkarıp egemen kılacak dinamikler bakımından güçsüzdür. Ancak buna karşın, aynı taban işçiden yana bir yönetim değişikliği özlemini duymaktadır.

●Şimdi Türk-İş tabanı, sınıf mücadelesinde tecrübeli, sendikal mücadelede deneyimli ve politik bilinci bakımından ileri düzeydeki DİSK'li işçilerin katılımıyla çeşitlenmiş, zenginleşmiş ve güç kazanmıştır.

●Detayından bakıldığında Türk-İş tabanındaki mozaik çok renklidir. Komünist sendikacılık anlayışından anorko-sendikalizme, bireyci/maceracılıktan sosyal demokrat sendikacılığa kadar geniş, ama tek bir "demokratik" parantezine alınması mümkün, güç, unsur ve ögeler bu büyük işçi kitlesi içinde kaynaşmaktadır.

●Bu çeşitlilik kendini, herşeye rağmen, bazı temel süreçlerle de ortaya koymaktadır; ayrışmalar, bütünleşmeler sözkonusudur. Türk-İş'in varolan sosyal demokrat ögeleri geleneksel çizgilerinden koparak daha tutarlı bir demokratik çizgiyle bütünleşmektedir. DISK geleneği ise bu çizginin güvencesini teşkil etmekte, sınıf sendikacılığı mücadelesi bu çizgiyle mayalanıp Türk-İş içinde giderek kalınlaşan bir hat haline gelmektedir.

●Bu noktada belirleyici olduğu, yahut olacağı kesinkes belli olan DİSK geleneği Türk-İş içinde henüz yenidir. Yirmi yıla yakın bölünmüş olarak seyreden işçi hareketi, tek çatı altında bile olsa, henüz bütünleşmiş değildir. Ayrıca DİSK içindeki sağlanmış bütünlük bile Türk-İş'e, olduğu gibi, aynen yansımış değil.

●Bütün bunların özeti olarak, Türk-İş'te, işçi hareketinin geleceğini tayin edecek sendikal güçler oluşmakta, güçlenmekte, yavaş da olsa bütünleşmektedir. Ne var ki, bugünden yarına istenilen amacın gerçekleştirilmesi, demokratik sendikacılığın Türk-İş'e egemen olması beklenmemelidir. Çünkü bütün bunların gerçekleşmesi, çok daha başka ve henüz uç vermemiş bir olguya sıkı sıkıya bağlıdır: Mücadele!..

İşçi kitlelerinin demokratik güçleri omuzlayıp yükseltmesi, kıran kırana mücadelelerde *kendi zorunu* açıkça ortaya koyması ve Türk-İş'i koparıp kendi ellerine alması, kongre mücadelelerini ve sendikal seçim mekanizmalarını çok aşan bir süreç olacaktır. Demokratik sendikal güçlerin ve DİSK geleneğinin Türk-İş tabanıyla bütünleşmesi, bu güçlerin asıl söz sahibi ve öncü olabilecekleri alanlardan, grev, direniş ve benzeri dişe diş mücadele alanlarından geçilerek gerçekleşecektir. Açık ki henüz bu alanlar açılabilmiş, sınıf sendikacılığını temsil eden güçlerin insiyatif sahibi olacakları sıcak yollara girilebilmiş değildir.

O halde kolayca ileri sürebiliriz ki, demokratik güçlerin Türk-İş'i de içine alan amaçları bakımından asıl herşey bundan sonra başlamaktadır. Bir yandan sendikal mücadelelerin doğasına kısmen bağlı olarak, esas itibarıyla da demokratik güçlerin yeterince birleşip kaynaşamamış olmalarından dolayı, dağınık güçlerin biri öbüründen kopuk ve hatta yer yer çelişen uğraşları görünümünde olan şimdiki mücadele, parlak sözlerle örtbas edilemeyecek kadar iddiasız bir mücadeledir; sendika işyeri temsilcileri, şube yönetimleri ve delegelikler için mücadeledir. Elbette ki bu da, yerinde saymayan, giderek genişlemekte olan bir taban hareketidir ama "Türk-İş içinde DİSK geleneğini sürdürüp egemen kılmak, bu temeli işçi sınıfının birliğine dönüştürmek" dediğimiz şey bu değildir. Büyük hedefler için büyük mücadeleler gerektiği, sendikal hareketteki bugünkü verili dengeleri altüst edecek sabırlı ve iddialı çabaların lazım geldiği herkesçe bilinmektedir.

Bu demektir ki, işçi hareketinin yolu, işçi sınıfının karakterinin kesin rol oynayacağı, işçilerin lafla değil, sınıfın fizik gücüyle yürütüleceği, mitinglerin ötesinde, grevlerin, direnişlerin ve sınıf dayanışmasının ses getireceği bir düzleme açılmaktadır. Bu mücadelenin, şimdiden öngörülemeyecek zenginlikte sonuçları olacaktır. DİSK geleneği ve onunla bütünleşmiş demokratik sendikacılık hareketi, zorlu sınavını bu düzlemde verecektir. Burada hedef, 12 Eylül öncesindeki konumdan daha ileri bir noktayı tutabilmektir. Bu, işçi sınıfının sendikal hareketinin birliğidir. Demokratik güçlerin şansı, siyasal kapsamda olduğu kadar işçi hareketi kapsamında da onların birlikte davranabilme kabiliyetlerine bağlıdır. DİSK'le kazanılmış tecrübenin ve güç birikiminin bir kere daha kendini tekrar etmesi, yani *kendi bağımsız yolunu* seçmesi de mümkündür; kendini bu defa işçi hareketinin birliği olarak daha geniş ve en geniş şekilde tekrar etmesi, yani, işçi hareketinin birliğini sağlaması da mümkündür.

İşçi sınıfının sendikal hareketinin birliğinin sağlanmasında hedef Türk-İş'in 1986 yılı Kongresinde değil, bu Kongre'nin sonrasındadır.

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

Yarısı Doğru Söz

TİSK Genel Başkanı Halit Narin, Teksif'le sürdürdükleri ve 100 bin işçiyi ilgilendiren sözleşme görüşmelerinde kendi şartlarını dayatmış ve bir milim gerilememiştir.

Zaten 12 Eylül'den bu yana toplusözleşme görüşmesi demek, işveren görüşlerinin sendikalara teblig edilmesi demektir. Sendikaların yaptığı da, bu görüşleri ya kabul etmek, ya da kabul etmekten ibarettir.

H.Narin, bugünkü rejimin, klasik işveren tipinin, kapitalizmin mantığının adeta simgesidir. Ayrıca işveren sendikalarının değişmez başkanıdır. Onun tavrı her zaman açılabilir, genel durum için ölçü alınabilir niteliktedir.

Narin'in şartlarını kabul etmekte zorluk çeken Teksif genel başkanı, aynı zamanda Türk-İş genel başkanı olan Şevket Yılmaz'dır. Ş.Yılmaz Narin'i "uyuşmazlık" çıkarmakla ve "greve gitmekle" tehdit etmektedir. Ama aldıran kim. Halit Narin, herşeyi bir çırpıda özetlemekte ve Teksif yöneticilerine, "greve gitmek para va yürek ister" demektedir.

Söyleyen, kudurgan bir işçi düşmanı bile olsa, söz doğru ise ne denir ki. Narin sendikaların mali yapılarını ve grev fonlarını bilmektedir; çünkü kanun sendikaları, bu fonları açık etmeye, devlet bankalarından birinde bulundurmaya mecbur etmektedir. Demek ki Teksif, "50 milyarımız var" diyor olsa bile, 100 binlik bir grevi sürdürecek mali takattan yoksundur. Zaten sözün bu yanı bizim için önemli değil. Önemli olan yanı "... yürek ister" demesidir.

Hayli ilginç!.. 1986 yılında bir işveren kalkıp "yüreğiniz varsa greve gidersiniz" diyebilmektedir. Bunu şüphesiz, önceden ve peşin parayla satın aldığı bir yüreğe karşı söyleyebilmektedir. Türk-İş yönetiminin nasıl korkak, soysuz ve ucuz bir yürek taşıdığını bildiği için bu kadar cüretkârdır. Ayrıca Narin, sırtını, Evren'in "huzurun bekçisi" olan ordusuna ve hükümete dayadığı için yüksekten atmaktadır. Ayrıca o, bu sözleriyle,Türkiye'de grevin, kanunlarla sınırlandırılıp, keyfiyetle ve fiilen yasaklanmış olduğunu da ilan etmektedir. Aksi ispat edilinceye kadar Halit Narin haklı olacaktır.

Ama biz Türkiye'de grevin "yasaklanmış" olduğu kanaatinde değiliz. Demokrasi olmayabilir; kanunlar "yasaklamış" olabilir; engeller ve baskılar grevi "imkansız" hale getirebilir. Ama "grev" bunlara bağlı ve bunlardan doğan bir "hak" değildir. Çünkü "grev" demokrasinin bir unsuru değildir. Grev işçi sınıfının, kapitalizm şartlarındaki varoluş biçimlerinden biridir; işçi sınıfının tabiatıdır.

Lyon Dokumacıları 155 yıl önce, Fransız burjuvazisinin şaşkın bakışları önünde ayağa kalkarken, ne Fransa'da demokrasi bulunuyordu, ne de işçilerin böyle bir "hak"kı vardı. Ondan da önce, mesela 1812'de Manchester'de "Pamuk Eğiricileri Derneği" üyesi işçiler, ortada sendika, grev hakkı, demokrasi ve benzeri şeyler bulunmazken grevdeydiler. Grev, işçi sınıfının kendi kendine bahşettiği bir haktır.

Halit Narin'in Şevket Yılmaz'da, olmadığını bildiği halde ve bildiği için arayıp bulamadığı "yürek" işçi sınıfındadır. Narin'e ve onun şahsında bugünkü siyasal rejime hakettiği cevabı vermek durumunda ve zorunda olan, bizzat işçilerdir. İşçi sınıfı kendi kendisini ortaya koyduğu zaman Halit Narin beklediği cevabı alacaktır.

Merak edilmesin; Türkiye'de de İşçi Sınıfı vardır.

İşçi Sınıfı Tarihinden

Everett katliamında ölenlerin anısına Mt. Pleasant mezarlığında yapılan anma toplantısı, 1 Mayıs, 1917.

ABD'de orman ve ağaç işçileri örgütleniyor

1907 yılında ABD'de işçi örgütlerinden IWW (Industrial Workers of the World—Dünya Sanayi İşçileri) Oregon'un bıçkı atölyelerinde faaliyete geçerek, 9 saatlik işgünü ve daha fazla ücret için bir grev örgütledi. Grev sonucunda bu isteklerin bir kısmını kabul ettirdi. Bu kazanımla ülkenin kuzeybatısında konumunu pekiştirdi ve ağaç işçilerinin sendikasını kurmaya koyuldu. 1912 yılında titiz hazırlıklardan sonra Grays Harbor ve Washington'un bıçkı atölyelerinden binlerce örgütsüz ve göçmen Yunanlı, Avusturyalı ve Finlandiyalı ağaç işçisi 8 saatlik işgünü için eyleme geçtiler. İşçilere karşı uygulanan terör ve kıyım IWW'yi bölgeden söküp atamadı.

IWW ağaç endüstrisinin can damarı Everett'te merkez bürosunu kurdu. İşverenler de boş durmuyordu. "Ticaret Klübü" üyelerinin emriyle sendika merkez bürosu polis tarafından kurşunlandı. Sendikacılar tutuklanarak sürgüne gönderildiler.

5 Kasım Pazar günüydü "Verona" yolcu gemisi Everett'e doğru yola çıktığında. İçinde 260 IWW üyesini taşıyordu. Parababaları her ne pahasına olursa olsun, yapılacak toplantıyı engellemeye çalışıyorlardı. Sendikacıların gemide olduğu haberi Everett'e ulaştığında ne kadar keskin nişancı, polis ve milis bulunduysa, limandaki doklara barikatlar kurduruldu. Gemi limana yanaştığında şerif Mc Rae: "Yöneticiniz kim?" diye sordu. Cevap: "Hepimiz" oldu. Bunun üzerine şerif silahını gemiden inmeye hazırlananlara yönelterek ateşledi. Kısa zamanda barikatlardan kurşun yağmaya başladı. Bilanço: 5 ölü, 50 yaralı. Sağ kalanlar ise tutuklandılar.

Kuzeybatı'da, özellikle Washington'daki ağaç endüstrisi yıllar ve yıllar boyu emekle sermaye arasındaki şiddetli mücadeleye sahne oldu. Yer yer 16 saate varan işgününü 8 saate indirmek kolay olmadı. Ancak hareket doruğa ulaştığında kurulan BTW (Ağaç İşçilerinin Kardeşliği) 20 binden fazla ağaç işçisini örgütlemişti ve çalışma saatlerinin kısaltılması ve diğer taleplerinde sözünü geçirir durumdaydı.

GERÇEK gazetesinden fabrika haberleri

GERİ ADIM ATMAMA KONUSUNDA KARARLIYIZ

Çukurova'daki en güçlü ve en fazla işçinin çalıştığı SASA'da toplu sözleşme dönemine girildiği dönemde görüşmeler uyuşmazlıklarla bitti. İşyerinde yetkili olan Petrol-İş grev kararı alacak. Bunda işveren olan Sabancıların, işçilerin kazanılmış olan haklarını gasp etme ve daha da ileri gidip 12 Eylül öncesi kazanılmış hak olan 117 günlük kıdem tazminatı hakkını tekrar 30 güne indirme konusundaki uyuşmaz tavrı etkili oldu.

Aslında biz işçiler onların bu tavrını olağan karşılıyoruz. Çünkü devlet ve yasalar onlardan yana her türlü kolaylığı gösteriyor. Ancak özellikle işyerindeki deneyimli ve bilinçli işçiler bu konuda geri adım atmamak konusunda kesin kararlıyız. Çok kısıtlı ve kısır bir hale getirmiş oldukları, ve gasp ettikleri grev hakkımızı da kullanma konusunda kararlıyız.

Mücadelenin kızıştığı bu günlerde de binlerce işçinin dostu ve düşmanı daha bir netleşiyor, sözümona işçi geçinen birtakım kişilerin Sabancı uşaklığıyla sendikayı yıpratmak için ellerinden gelen bütün yolları denedikleri görülüyor. Biz işçilerin tek yolu var, o da birbirimize kenetleşmek, birliğimizi en iyi şekilde sürdürmek.

Yaşasın İşçilerin Birliği!

SASA'dan Bir Grup
Gerçek Okuru

MEKAN'DA ORMAN KANUNU

12 Eylül faşist diktatörlüğü ülkemizi kan gölüne döndürdükten sonra, kendi anayasasını ya da orman kanununu yürürlüğe koydu.

Yattığınız yatağın markası Mekan ise, o yatağın nasıl yapıldığını, hangi şartlarda üretildiğini ve işçilerin yaşamını anlatmaya çalışacağım.

Mekan Yatak Kapitone Sanayii, İzmit'e 10 km. uzaklıkta İbrikdere köyünde kurulu, 100 işçinin çalıştığı bir fabrikadır.

Bu fabrikaya, iki yılda 1000'den fazla işçi girdi, çıktı ya da çıkarıldı.

Fabrika sahibi Metin Kaya Çağlıyan'dır. Eski müteahhit, Sarıyer'de ormanı, İstanbul Kadıköy'de ve Bostancı'da Dispanser ve hastanesi ve yüzlerce metrekare arazisi ve birçok kuruluşta ortaklığı var.

Sağcı iktidar sahiplerinin desteği ile kısa sürede türedi, zenginler safına katılmış, kazancının her kuruşunda hırsızlık ve talan var. Benim de çalıştığım yatak fabrikasını, icradan ucuza kapamış. Metin Bey'in(!) gözünde tüm işçiler hırsız ve komünisttir! Bu nedenle kimseye güveni yoktur. Yine bu nedenle işçilere göz açtırılmamalı, sendika kuran ya da sendikalı olmayı düşünen işçileri işten atmalı, akıllanmayanlara hiç bir işyerinde iş verilmemeli. İşçi pazarı kurulmalı, açık arttırmayla işverenin önceden hazırladığı kontrata göre çalıştırılmalı. (Bu düşüncesi Özal tarafından gerçekleştirildi).

1982 yılında fabrikayı satın aldığında, önce sendikayı polis ve jandarma gücüyle kapatmış, direnen 80 işçiye de haddini bildirmiş(!) tazminatsız işten attırmış, kimilerini de tutuklattırmış, işten attığı insanların yerlerine İstanbul'dan anlaşmalı işçi getirmişti.

Bu fabrikada çalışma süresi 1800'lü yılların Amerikasındaki kölelerin çalışma süresine eşit. Sabah sekizde işe başlayan işçi gece 03-04'e kadar çalışabilir. İşe başlama saati bellidir, ancak paydos saati hiç belli olmaz. Bu duruma itiraz etmek işsiz kalmak demektir. Burada ortalama çalışma süresi 14-15 saattir, ancak Metin Bey(!) fabrikada olursa bu süre artabilir.

Ücretler ise en fazla 50 bin lira. O da, kalifiye işçi ücreti. Bu işyerinde mesai diye bir kavram yoktur. Yani 20 saat çalışan 8 saatlik ücret alır. Mesai lafı edeceklerin sonu da işsiz kalmaktır.

Patron, Türkiye'deki işsizliği çok iyi biliyor, bu nedenle de işçi derdi olmayacağını ayrıca faşist iktidarın kendisine ve tüm işverenlere her şartta arka çıkacağını bildiğinden akla gelebilecek tüm aşağılık tavrını takınmada hiçbir sakınca görmüyor.

Faşizmi kahretmek, salt kuru sloganlarla olmuyor. Olmadığını hep birlikte gördük!

Bilinçle, azimle, örgütlenerek, Faşizmi Ezeceğiz diyoruz.

Mekan'dan Bir Gerçek Okuru

Gerçek gazetesinin Temmuz 1986 tarihli 242. sayısından alınmıştır.

HASSELBACH BARIŞ GÖSTERİSİNE KATILALIM

Federal Alman barış güçlerinin Sonbahar Eylemleri adı altında düzenledikleri barış eylemlerinin bu yıl yapılacak olanı 11 Ekim 1986 tarihinde, Hasselbach/Hunsrüch'de düzenlenecek (Devamı 7. sayfada)

"Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları Paneli" yapıldı

Türkiye Aydınlarıyla Dayanışma Girişimi'nin düzenlediği "Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları" paneli 13 Eylül günü Frankfurt'ta yapıldı. Panele Prof. Server Tanilli, İnsan Hakları Derneği Başkanı hukukçu Nevzat Helvacı, Çağdaş Gazeteciler Derneği başkanı gazeteci Ahmet Abakay, Bremen Üniversitesi'nden Prof. Dr. Klaus Liebe-Harkort, DİSK MYK üyesi Kemal Daysal ve çeşitli konuşmacılar katıldılar.

Konuşmasında 1982 Anayasasının metnini ve oluşturduğu koşulları irdeleyen Server Tanilli, tam yetkili cumhurbaşkanı karşısında parlamentonun geri plana itildiğini, 1982 Anayasasının insanlara özgür insan ve yurttaş olarak bakmadığını, bütün özgürlüklerin güvencesinin zedelendiğini, bilim-üniversite özgürlüğü ve gençliğin haklarından sözedilemeyeceğini belirtti. Prof. Tanilli, bu arada, özellikli işçi sınıfının haklarının bu anayasada yer almadığını vurguladı. İşçi sınıfına grev, toplusözleşme, sendikalaşma ve kendi partisini kurma hakkı tanınmaksızın demokrasiden sözedilemeyeceğini belirten Tanilli, "bizim de göreceğimiz geleceğin Anayasasında, gerçek anlamıyla düşünce ve bilim özgürlüğü, laiklik, işçi sınıfının, emeğin, alınterinin hakları da tanınacaktır" dedi.

Tanilli, geleceğin anayasasının, bir burjuva düzende sahip olmaları gereken haklardan dahi yoksun bırakılan Kürt halkının haklarını tanıması gerektiğini belirterek, bunu istemenin "bölücülük" ya da "vatanı parçalamak" değil, çağdaş bir öneri olduğunu söyledi.

Panele katılan hukukçu Nevzat Helvacı ise konuşmasında, bir anayasada özgürlüklerin tam liste olarak yer almasının yetmediğini, önemli olanın bunların hayata geçirilmesi, herkesçe kullanılmalarının sağlanması olduğunu söyledi. Bugün faşist ülkelerde anayasalarda parlak ifadelerin yer aldığını, ama bunların yaşama aktarılmadığını belirtti.

Daha scnra söz alan gazeteci Ahmet Abakay, mevcut koşullarda basın ve yayının durumuna bugüne dek çeşitli vesilelerle değindiklerini açıklayarak, ülkemizde toplumsal gelişmeleri ve olayları gazete başlıklarına yansıyan çarpıcı örnekleriyle sundu. Abakay, gazetelerde yer aldığı kadarıyla ve eksik olduğu kabul edilerek, 1980-1984 arası toplam 78 gazeteci, yazar ve çevirmenin 316 yıldan fazla mahkumiyet giydiğine, aynı dönemde 927 yayının yasaklandığına, bu dönemde zaman zaman yayından men edilen 8 gazetenin yayın yapmadığı gün toplamının 300'e ulaştığına işaret etti.

Konuşma ve tartışmalardan sonra yayınlanan panel çağrısında şöyle denildi: "Ülkemizin yurtsever, demokrat, sağduyulu tüm insanları:

●Yurdumuzda temel insan hak ve özgürlüklerinin yeniden egemen kılınması için, onurlu insanların hapis, işkence kaygısına kapılıp, yurt dışına doğru, arkası kesilmeyen bir siyasal göçmen seli oluşturmasına artık bir son vermek için; (Devamı 7. say)

Odense Festivali yapıldı

Danimarka'nın Odense şehrinde, sol parti ve demokratik kuruluşlarca her yıl düzenlenen ODENSE FESTİVALİ, bu yıl 30 Ağustos 1986 günü bir kere daha yapıldı. Bir gün boyunca süren festivale 3000'in üzerinde kişi katıldı.

Türkiyeli göçmen işçilerin de yoğun olarak katıldığı Odense Festivalinde, politik ve sportif faaliyetlerin yanısıra, çeşitli ulusların kültürel çalışmalarından örnekler sergilendi.

Festivale Danimarka Komünist Partisi ile ortak katılan Gerçek Danimarka Dayanışma Komitesi festival boyunca çeşitli politik ve kültürel etkinlikler gerçekleştirdi.

Ahmet Abakay sorularımızı cevapladı

Türkiye'de "herkes istediğini yazıyor, söylüyor" mu?

● Çağdaş Gazeteciler Derneği başkanı Ahmet Abakay geçtiğimiz günlerde F. Almanya'ya yaptığı ziyaret sırasında DAYANIŞMA'nın kendisine yönelttiği soruları cevapladı.

☐ *Sayın Abakay, yaşadığımız günlerde, ülkemizde demokrasiye geçişin bir kanıtı olarak basın üzerindeki baskı ve sınırlamaların kaldırılmasından söz ediliyor. Bu konudaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?*

■ Demokrasiye geçişe ilişkin bu tür sözler genellikle ve çoklukla iktidar üst düzey yetkililerince ileri sürülüyor. Bu, tek taraflı bir iddiadır. Ve sadece söyleyenleri bağlar. Örneğin Başbakan Özal bir yurtdışı gezisinde Avrupa kamuoyuna Türkiye'de "herkes istediğini yazıyor, söylüyor" diyebildi. Bu konuşmasından kısa bir süre sonra gazeteci yazar İlhan Selçuk hakkında Cumhurbaşkanına hakaret gerekçesiyle "Kurtarıcı" yazısından ötürü soruşturma açıldı. Selçuk daha sonra aklandı. Ama yargılandı, aklanmayabilirdi. Ardından gazeteci arkadaşımız, derneğimizin üyesi Erbil Tuşalp'in, iktidarın bu savına da yanıt veren, işkencelerle ilgili gerçekleri belgeleri ile yayınladığı "İşkence Dosyası... Bin İnsan" adlı kitabı nedeniyle soruşturma açıldı. Bu sırada Muzır Yasası daha önce yürürlüğe girdi. Basın suçları ve müstehcenlik gerekçeleriyle 1984- 85 yıllarını kapsayan iki yılda toplam 313 dava açıldı. Yine bu sürede, yılda yaklaşık 2300 kitap, günde 20 gazete inceleyen basın savcılığı 154 yayın hakkında toplatma kararı aldı. Bu gerçekler, bu iddiayı yalanlıyor.

☐ *Basına yönelik görünürdeki bir kaç uygulama artık kurumlaşmış denebilecek otosansür koşulları da gözönünde tutulduğunda "basın özgürlüğüne saygı" anlamı taşıyabilir mi? Bu konuda otosansürün boyutlarına, nasıl kurumlaştığına örnek verebilir misiniz?*

■ 12 Eylül'den sonra Türkiye'de, 1982 Anayasası'nın da getirdiği yasal kısıtlamalarla düşünce ve basın özgürlüğü ciddi engellerle karşı karşıya bırakıldı. Türkiye'de tekelci basın kendini holdinglere teslim etti. Bununla birlikte bu, tekellerin denetimindeki yayın yöneticileri kendilerini yeni anayasaya ve yeni rejime monte etme yolunu seçtiler. Birçok haber daha yayınlanmadan yasaklandı. Bir kısım gazeteci ve gazete yöneticileri bu yabancılaşmayı içlerine sindirerek, gerek korkudan, gerekse yasal açıdan kendilerini otosansüre hapsettiler. Örneğin, iktidarın hoşuna gitmeyecek, diyelim bir işkence olayıyla ilgili somut haber, belgeyi ele geçirdikleri zaman, gönüllü olarak sıkıyönetim makamlarını telefonla arayarak, "böyle bir haber var, yazabilir miyiz?" diye sormayı gelenek haline getirdiler. Bu telefon konuşmalarında karşılarına çıkan muhatap ise yetkili bile olmayan, ast rütbedeki yüzbaşı, başçavuş, assubay gibi kişiler oldu. Bunlar subjektif değerlendirmelerle "yazamazsınız" ya da "yazmasanız iyi olur" gibi yanıtlar verdiler. Bu, basında yaşanan yabancılaşmaya bir örnek. Bu yola gitmeden haberi doğrudan yazmamak, kamuoyuna gerçeği duyurmamak gibi sorumsuzluk da basının yerleşik koşulları arasına girdi.

☐ *Bugüne dek kurum olarak, basın- yayın üzerindeki baskı ve dayatmaları rakamlara döktünüz, verilere yansıttınız. Çıkışı nasıl görüyorsunuz?*

■ Bir basın çalışanı olarak şunu vurgulamak isterim: Sendikaların görevi, birinci derecede, ekonomik mücadeledir. Dernekleri de, basın çalışanlarının hak ve çıkarlarını korumak durumundadır. Bu genel ilkedir. Ancak ülkede öyle günler yaşanabilir ki, temel hak ve özgürlükler kullanılmaz hale gelebilir. Bu dönemlerde demokrasi mücadelesi, ekonomik mücadele ile atbaşı gidebilir. Hatta demokrasi mücadelesi, örgütlerin birinci görevi haline gelebilir. Hiçbir örgüt "ben sadece tüzüğüm gereği ekonomik mücadele veririm" diyemez. Türkiye'de bu koşullar dayattı. Bu nedenle, tüm kişi ve kuruluşların birinci derecede görevi, en geniş anlamda platformlarla demokrasi mücadelesi saflarında yerlerini almaktır. Çıkış, örgütlü, birleşik güçtedir.

Alman Komünist Partisi:

İltica hakkından elinizi çekin!

●Kohl hükümetinin iltica yasasında yapmak istediği değişikliklere tepkiler sürüyor. Alman Komünist Partisi'nin bu konuda; "Infodienst" adlı yayın organında yayınladığı bildiriyi aşağıda veriyoruz.

Bonn hükümeti, iltica hakkı arayanlara karşı, Federal Anayasa'nın 16. Maddesi'ni de yürürlükten kaldıran, tesirli bir önlemler demeti kararlaştırdı. Resmi gerekçesi de: iltica hakkının kötüye kullanılmasını önlemek, sözde "ilticacılar seli"ni durdurmak.

Bu gerekçe, eski olduğu gibi, şüpheli ve tehlikelidir de. Gerçekte, iltica hakkı arayanlara karşı varolan caydırıcı önlemlerden de öte, aşılması imkansız engeller konmak isteniyor.

Şöyle sıralayacak olursak:

● "Geri dönüşü engelleyen gerekçeler" iltica sebebi olarak geçersiz kılınmak isteniyor. Bu; örneğin, Türkiyeli demokratlar için: çenesini tutmak ve Türkiye'deki işkence rejimini protestodan bahsetmemek demektir. Protesto ederlerse ve burada dayanışma için çaba harcarlarsa, geri dönüşlerinde devam eden takibatın yanı sıra yeniden takibata uğrayacaklardır. Genelde, bu durum, iltica hakkı için geri dönüşü engelleyen gerekçe olarak kabul ediliyordu. Şimdi, bu kaldırılmak isteniyor.

●Bazı mahkemelerin bugüne kadar verdiği, işkence uygulaması ve savaştan kaçmak iltica gerekçesi olarak kabul edilemez şeklindeki karanlık amaçlı kararlar, şimdi de yeni iltica yasasına yansıtılmak isteniyor. Bunun neticesi olarak da, örneğin: Türkiye'deki işkence, İran-Irak arasındaki savaşa katılmamak, ta başından iltica sebebi olarak görülmemek istenmektedir. Çünkü, bu türden mahkeme kararlarında, işkence: "devletin güvenliği" çıkarına uygulanıyor, ve ölümcül savaştan kaçmak ise; "askerden kaçmak" olarak belirtiliyor.

● "Sorunlu ülkeler"den gelen ilticacılara vize mecburiyeti. Sadece bu önlem dahi; vize yoksa F. Almanya'ya giremezsin'i beraberinde getiriyor. Vize, bilindiği gibi, o ülkedeki Federal Alman Elçiliği veya Konsolosluğu'nca verilir veya verilmez. Böylece örneğin, bir Federal Almanya Devlet memuru, Türkiye'de Cunta tarafından işkenceye ve takibata tabi tutulan bir Türk veya Kürt ilticacı hakkında, daha başından, karar vermektedir.

Bunlar, bu tesirli önlemler demetinden sadece üç örnektir, politik takibata uğrayan insanlar için tehlikeli sonuçlar doğuracak üç örnek.

İlticacılara karşı başlatılan bu kampanyanın, önyargıları ve giderek yabancı düşmanlığını körüklediğini, bunun da sonuçta yerli-yabancı işçilerin arasını açmayı hedeflediğini buna eklemek gerekir. Çünkü, bilindiği gibi, 1987 başında sadece Federal Meclis seçimleri değil, iş yeri, işçi ve memur temsilcilikleri de yapılacaktır.

Açıkça görülüyor ki, CDU ve CSU tüm imkanlarıyla —politik takibata uğramış insanları da kullanarak— politik iktidarda kalabilmek için, sosyal ve demokratik hakların budanması politikalarını sürdürebilmek için, seçmenlerin oylarını almaya çalışıyorlar.

Sözde "rekor düzeyde" ilticacı sayısı veya "ilticacı seli"nin ne olduğuna bakılacak olursa, gerçek olmayan sayılarla oynandığı görülür. Gerçek şudur ki, F.Almanya Avrupa ülkeleri arasında ülkeye ilticacı alınmasında, İsveç, İsviçre, Avusturya ve Danimarka'dan sonra beşinci sırada yer almaktadır. Federal Anayasa'nın 16. maddesi: "Politik takibata uğrayanlar iltica hakkından yararlanır" diyor. Bu temel hak bilerek anayasa kapsamına alınmıştır ve o dönemki Meclis üyelerinin arzusuna uygun olarak bu hakkın kullanımı daraltılmamalıdır. Evet bu hak, vaktiyle Almanlar adına birçok halklara uygulanan haksızlığı tazmin ve telafi etmek içindir. Bu aynı zamanda 1933 ve 1945 arasında kalan zorlu yıllarda Alman antifaşistlerine iltica hakkı tanıyan halklara bir teşekkür vesilesi olarak öngörülmüştür.

Tüm bunları aradan çıkartmadan ve bugün Lübnan'da, İran, Irak, Şili'de veya Türkiye'de insanların barış, özgürlük ve demokrasi için savaştığı ve bunun için takibata uğradığı ve işkence gördüğü, kaçarak canlarını kurtarmak istedikleri gözönünde bulundurularak, kendilerine iltica haklarının tanınması zorlaştırılmamalı ve bu hak budanmamalıdır. Bu bakımdan DKP şu istemi yükseltiyor: "İltica hakkı arayanlara farklı ve ayrımcı muameleye son!"

İltica hakkından elinizi çekin!

12 Eylül dönemi 7. yılına girerken Karlsruhe'de tartışıldı

Karlsruhe'de Ala Rızgari, Devrimci İşçi, Fidef, Gerçek ADK, Göçmen ve Komkar taraftarları 7. yılına girerken 12 Eylül faşizmini tartışmak ve değerlendirmek üzere 20 Eylül günü bir toplantı düzenlediler.

Toplantıya konuşmacı olarak çağrılan TÖB-DER MYK üyesi T. Üstün yaptığı açış konuşmasında, eğitim emekçilerinin örgütlü mücadelesinden ve kendi deneylerinden de canlı örnekler vererek 12 Eylül faşizmini hazırlayan koşulları, 24 Ocak kararlarını, faşizmin toplumsal yaşamda yol açtığı siyasal, ekonomik ve kültürel tahribatı anlattı. Faşizmin ABD emperyalizmi ve yerli tekelci burjuvazinin en gerici kesimleri tarafından tezgâhlandığını, Türkiye'de halen devrimci demokrat güçler üzerinde ağır bir terör estirildiğini söyleyen Üstün, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm halk güçlerinin ve örgütlerinin uzun soluklu bir mücadele vermeleri gerektiğini vurguladı. Türkiye'de işçi sınıfının toplumun gelişme sürecinde ağırlığını hissettirmesinin çok uzaklara gitmediğine ve emekçi örgütlenmelerin köklü bir geleneğe sahip olmadığına değinen Üstün, bundan kaynaklanan görüşlerin aşılacağı yolundaki umudunu, örgütlenmenin ve sol güçlerin birliğinin hayati önemini dile getirdi.

Daha sonra yapılan konuşmalarda emekçi halk güçlerinin önündeki çeşitli sorunlar ve görevler tartışıldı.

Duisburg'da Çocuk Festivali

Duisburg'da 6.9.1986 günü Sosyalist Alman İşçi Gençliği (SDAJ), Genç Öncü (JP), Duisburg İşçi Kültür Derneği gibi örgütlerin ve 50 kadar misafir Sovyet çocuklarının katılımıyla düzenlenen çocuk festivali geniş ilgi gördü. Bir gün boyu süren ve çocuklara yönelik çeşitli etkinliklerin gerçekleştirildiği festival sadece çocukların değil, ana, baba ve yakınlarının da hoşça vakit geçirdiği bir festivale dönüştü.

Feste katılan Duisburg İşçi Kültür Derneği, Sovyetler Birliği'nde açılan Afrika konulu resim sergisine gönderilmek üzere bir resim yarışması açtı. Buna ek olarak, çeşitli etkinlikler gösterdi ve Sovyet çocuklarına Türkiyeli çocuklar adına barışı simgeleyen bir hediye verildi. Festival'de çocuklara yönelik çeşitli yarışmalar düzenlendi, çeşitli oyunlar sergilendi. Sovyet çocuklarının söyledikleri barış ve dostluğu içeren marşlardan sonra bütün çocukların el ele tutuşmasıyla, oluşturdukları bir daireden hep birlikte içtikleri barış ve dostluk andıyla festival sona erdi.

ABD'nin Bolivya'daki "uyuşturucu savaşı"

14 Temmuz'da Bolivya'nın Santa Cruz kenti yakınlarındaki askeri havaalanına ABD hava kuvvetlerine ait 3 büyük nakliye uçağı indi. Uçaklar büyük kalibreli makinalı tüfekle donanmış 6 helikopter, 160 kadar ABD personeli ve FBI ajanlarını taşıyordu. Gelenlerin görünüşte amaçları kokain plantasyonlarının ve kokain yapraklarının işlendiği gizli laboratuvarların imha edilmesiydi. Bolivya hükümetine uyuşturucu ticaretine karşı mücadelede "yardımcı olmak" için sürekli baskı yapan, hatta uyuşturucu ticaretine karşı tedbir almakta isteksizlikle suçladığı Güney Amerika'nın bu fakir ülkesine yaptığı yardımdan 7 milyon dolar kısacağı tehdidine de başvuran ABD'nin bu harekattan amacı Bolivya'daki askeri varlığını sağlamlaştırmaktı.

ABD uyuşturucuya karşı samimi mücadele etmek isteseydi önce kendi "iç talebi"ni azaltmanın ve bizzat kendi ülkesinde üretiminin durdurulması yoluna giderdi. Bolivya'ya "operasyon" düzenlerken, ABD'de rekor düzeyde kokain ve marihuana üretildiğini yazıyordu "The New Times". Newswek dergisi ise Manhattan'da kokain aramaya çıkan, kılık değiştirmiş bir senatör ve bir savcının amaçlarına ulaşmak için 30 saniyenin yettiğini açıklıyordu. Bolivya'da ise ABD uyuşturucu mafyasıyla uğraşmak işine gelmediği için 300 bin köylü ailesini etkileyecek çapta bir alana daha önce Vietnam'da da kullandığı kimyevi maddeleri püskürterek, koka bitkisi olup olmadığına bakmadan bütün ürünleri zehirledi.

Bolivya halkı ABD askerlerini Kongre'nin onayını almadan ülkeye sokan La Paz hükümetine ve ABD'ye karşı sesini yükseltiyor. IMF'nin isteklerine bağlı olarak, krizin yükünü çalışanların sırtına yıkma politikasının ardında ABD'nin olduğunu görüyor ve anti-Amerikan çözümler istiyor. Nitekim Köylü Federasyonu 100 bin kişilik bir gösteriyle indirme harekatını protesto ederken, Bolivya İşçi Birliği (COB) 48 saatlik bir greve gitmiş ve dış borçların ödenmemesini talep etmişti. 6,4 milyon nüfuslu ülkenin 5 milyar dolar dış borcu var. İşsizlik oranı ise % 18'e ulaştı. Ülkenin içinde bulunduğu krizden hiçbir sektör yara almadan çıkmadı. Öyle ki, Bolivya'ya kredi veren yabancı devletler ve bankalar bile ülkenin şu anda ve de yakın gelecekte borçlarını ödemeye muktedir olmadığını görerek, borç moratoryumunu kabul etmek zorunda kaldılar. Ülkenin bir zamanlar en güçlü ekonomik sektörü olan madencilik, dünya piyasasında fiyatların sürekli düşmesi sonucu yara aldı. Hükümet çözümü IMF'nin önerileri doğrultusunda bazı ocakları kapamada buldu. En büyük maden işletme tekeli COMİBOL 2400 işçiyi işten çıkardı. Arkasından açlığı ve göçü getiren bu gelişmelere karşı Oruro ve Potosi'deki maden ocaklarında yaklaşık 200 bin işçiyi kapsayan grevler oldu. İşçilerin yaşama koşulları konusunda, asgari ücretin 15 dolar olduğunu söylemek yeterlidir.

Bolivya'da ayaklanan halka karşı hükümet, orduyu ve polisi kullanıyor.

Hükümet madencilerin direnişinde Bolivya Komünist Partisi'ni suçladı. Bilindiği gibi Bolivya Komünist Partisi (PCB) legal olarak çalışıyor ve aynı zamanda Madenciler Federasyonu Genel Sekreteri olan Genel Sekreter Simon Reyes parlamentoda milletvekili. KP son eylemlerinde ılımlılardan tutuculara kadar geniş bir toplum kesimini de arkasına alarak, birlikte hareket ediyor.

Victor Paz Estenssoro hükümeti grevleri ve gösterileri bastırmak için orduyu kullandı. 27 Ağustos'ta olağanüstü hal ilan ederek bütün toplantı, gösteri ve yürüyüşleri yasakladı. 200 sendika lideri ve sendikacıyı tutukladı. Başkent La Paz'a yürüyen beş bin maden işçisinin karşısına Bolivya ordusu tankla, topla çıktı. Son 60 yılında 90 hükümet darbesi geçiren Bolivya'da ordu Pentagon'a bağlı çalışmaktadır denebilir. Ancak bu bağlılık yetmemekte, Washington "terörizmle savaş" bahanesinde olduğu gibi "uyuşturucu ticaretiyle savaşı" da silahlı müdahalesine bahane yapmak ve daha da ileriye giderek burayı bölgedeki ülkelere karşı saldırganlık üssü olarak kullanmak istemektedir.

Reagan yönetiminin "Amerikalıların hayatını korumak" bahanesiyle halklara karşı işlediği suçlara bakılarak, bu savaşın ne anlama geldiği anlaşılabilir.

ABD uçak gemisi Forrestal Libya'ya gözdağı için Akdeniz'de boy gösteriyor.

Libya halkı yalnız değildir

● ABD, Libya'ya karşı yeni saldırılar için türlü provokasyonlar tezgâhlıyor.

Eylül ayının ilk haftasında Doğu Akdeniz'de yapılan ABD-Mısır ortak manevraları sırasında, ABD uçak gemisi Forrestal ve ona eşlik eden Amerikan 6. Filosuna bağlı gemiler bir kez daha Libya kıyılarında "gözdağı" için boy gösterdiler.

Sovyetlerin tüm insanlık açısından günümüzün yakıcı sorunu nükleer silahsızlanmaya değgin önerilerini karşılıksız bırakan ABD emperyalizmi, dikkatleri bu sorundan başka taraflara kaydırmak, aynı zamanda uluslararası gerginliği körüklemek için her gayreti gösteriyor. Her türlü uluslararası hukuk ve diplomasi kuralını çiğneyen ve devlet terörizmini ABD dış politikası olarak açıkça uygulamaya koyan Reagan yönetiminin önde gelen saldırı hedeflerinden birisi kuşkusuz Libya. Geçtiğimiz Mart ve Nisan aylarında önce Sidra körfezinde Libya devriye gemilerine hücumu ile başlayan saldırı Libya topraklarının bombalanmasına varmıştı.

Bugünlerde bir kez daha ABD'nin CIA ajanı BM Büyükelçisi Vernon Walters yine sözde "gizli" bir görevle Avrupa başkentlerini dolaşıyor. Walters Nisan ayındaki saldırıdan önce NATO'lu müttefikleri ikna için böyle bir geziye çıkmıştı. CIA yine "Libya terörü" ya da "Libya parmağı" keşifleri (!) yapıyor, askeri olarak da her türlü provokasyon sürdürülüyor. Örneğin son olarak, Britanya'daki ABD üslerine, geçen Libya saldırısında kullanılan F-111 bombardıman uçaklarından 18 tane daha gönderildi.

ABD'nin bu saldırganlığına karşılık dünya halkları, tüm barış güçleri Libya halkı ile dayanışmayı yükseltiyorlar. 1 Eylül 1969 Libya devriminin yıldönümünün, bu yıl coşkuyla ve Dünya Barış Konseyi'nin girişimiyle Libya Halkı ile Dayanışma Günü olarak kutlanması da bunun somut bir ifadesidir.

Irkçı G. Afrika'nın işgali altındaki

Namibia'da mücadele sürüyor

Irkçı Güney Afrika'nın işgali altında bulunan Namibia'da yurtsever güçler yaklaşık 20 yıldır ülkelerini işgalcilerden kurtarmak için mücadele sürdürüyorlar.

Yurtsever savaşçılar güçlerini halkla olan sıkı bağlarından, gördüğü hem maddi hem de manevi destekten alıyor. Ülkede hüküm süren ağır baskı, her türlü bilgilenmeyi önleme çabaları ve sansüre rağmen gerçekler gizlenemiyor: Namibia Halk Kurtuluş Ordusu (PLAN) ırkçı işgal kuvvetlerine 1984 yılında 96 kez, 1985 yılında 123 kez saldırarak kayıplar verdirmiştir. Bu savaş ırkçı Pretorya rejimine günde 3 milyon rand'a malolmaktadır. Ülke nüfusunun % 80'ini barındıran bölgeleri işgal altında tutan 100 binden fazla Afrikalı askere Batı Avrupa'dan ve İsrail'den paralı askerler yardım ediyorlar.

Irkçılar işgal altında tuttukları bu ülkeyi komşu devletler Angola, Zambia, Zimbabwe ve Bostwana'ya karşı saldırı tahtası olarak kullanıyor . Bilindiği gibi geçtiğimiz Ağustos başında yine buradan başlatılan saldırıyla Angola topraklarının 300 kilometre içine giren ırkçı çetelerle savaş hâlâ sürüyor.

Pretorya rejimi, işgal edip savaş hali ilan ettiği Namibia'da, özgürlüğü için savaşan halka karşı lümpen güruhundan "Güney Batı Afrika Bölge Muhafaza Kuvvetleri" adlı bir ordu da örgütledi.

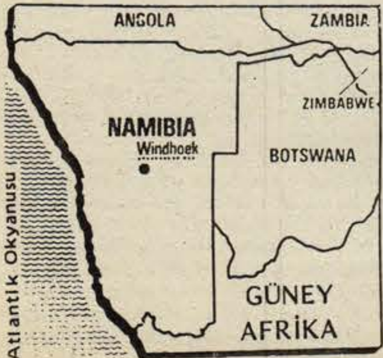
Beyaz azınlık ise tırnağına kadar silahlandırılmış durumda. Şu anda ülkede her 6 sivile bir asker düşmektedir.

İşgal kuvvetleri vahşetini ve kıyımını hapishanelerde de acımasızca sürdürmektedir. Tutuklulara yapılan acımasız baskıları protesto ettiği için beş kez tutuklanan Namibialı avukat Anton Lubowsky New Times dergisinde yer alan açıklamasında Windhoek hapishanesinde tutukluların askıya alındığını, kadınların göğüslerine elektrik verildiğini anlatarak, işkenceleri dile getirmiştir.

Namibia'da hüküm süren hayat koşulları siyahlar için çok ağırdır. Beyazlar'ın ortalama geliri siyahlarınkinden 24 kat fazladır. Ülkenin münbit topraklarının % 80'ini ellerinde tutan 5000 beyaz, 120 bin Afrikalı aileye ise yalnızca % 6'lık bir bölüm bırakmışlardır.

Pretorya rejimi 1985 Haziran'ında ülkedeki işbirlikçilerinden bir "geçici hükümet" oluşturdu. ABD ve Batılı müttefikleri bu kukla Windhoek hükümetini ilerde muhtemel bir sözde bağımsız Namibia'nın prototip örgütlenmesi olarak görmektedirler.

Oysa Namibia halkı bu tür yutturmacaları boşa çıkaracaktır. Tek meşru temsilcisi SWAPO'nun (Güney Batı Afrika Halkının Örgütü) arkasında sımsıkı kenetlenerek gerçek bağımsızlık için mücadeleye devam edecektir. Irkçı pretorya yönetimi de, Batı da SWAPO'nun günden güne güçlendiğinin farkında. Bunun içindir ki BM Güvenlik Konseyi'nin 1978'de yayınladığı 435 No'lu Namibia'nın BM kontrolü ve denetimi altında yapılacak olan özgür seçimlerle bağımsızlığa geçişi kararının uygulanmasını engellemeye çalışıyorlar.

Öte yandan, geçtiğimiz Eylül ortasında toplanan BM özel oturumunda 24 çekimser oya karşılık 126 oyla, ırkçı yönetime karşı SWAPO meşru temsilci kabul edilerek, 1978 kararının uygulamaya geçirilmesi bir kez daha istenmiş, Güvenlik Konseyi'nin bu konuda yaptırımı için kesin önlemler alınması çağrısında bulunulmuştur. Irkçı rejimin, Angola'dan Küba askerlerinin çekilmesi yolundaki koşulları ise eleştirilmiştir.

SIPRI: Silahlanma harcamaları arttı

●Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü 17. yıllık raporunda ABD' nin silahlanma harcamalarının çok arttığı belirtiliyor.

Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) verilerine göre, 1985 yılında dünyadaki silahlanma harcamaları % 3,2 oranında artarak, 663,12 milyar dolara ulaştı. Enstitünün 17'nci yıllık raporu, ABD ve gelişmekte olan ülkelerin silahlanma harcamalarındaki artış oranının, belirgin bir şekilde genel ortalamanın üzerinde olduğunu gösteriyor.

SIPRI raporuna göre, ABD'nin silahlanma harcamaları geçen yıl % 8 artarak tam 205 milyar dolara tırmandı. Yine Amarikan askeri harcamaları 1980'den bu yana yılda ortalama % 7 oranında arttı. SIPRI Sovyetler Birliği'nin savunma giderlerinin ise —CIA raporlarına dayanarak— 1984'e nazaran % 2,9 artışla, 1985'de 146,2 milyar dolara yükseldiğini tahmin ediyor.

Dünya çapındaki silahlanma harcamalarında NATO ülkeleri % 49, 4'le en büyük paya sahipler. Bunun % 30,9'u ABD'nin, geri kalan % 18,5'i ise müttefiklerinin payına düşüyor. ABD'nin müttefiklerinin silahlanma için yaptığı harcamanın 122 milyar 784 milyon dolara ulaştığı da raporda belirtiliyor. Bu oran, 1984 yılına nazaran % 2,2 daha fazla.

SIPRI verilerine göre, sosyalist ülkeler 1985 yılında 160 milyar 132 milyon dolarla (— % 3,1) tüm dünya silahlanma harcamalarında % 24,1'lik paya sahip oluyor. Silahlanma yarışının daha çok gelişmekta olan ülkelere sirayet ettiği de raporda belirtiliyor. Bu ülkelerin, 1985 yılında silahlanma giderleri % 8,9 oranına, yani 196 milyar 451 milyon dolara ulaştı. Bu tüm dünyadaki silahlanma giderlerinin % 29,6'sına eşit.

SIPRI raporuyla ilgili olarak Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ)'nün yayın organı "AZ"de, "Rus Korkusu" başlıklı bir yorum yazıda şöyle deniyor:

"Washington yıllardır Rus korkusunu körükledi. Sovyetler'in askeri olarak çok daha güçlü, sahip olduğu silahlarla güçler dengesini tehdit ettiği ve hatta üstün oldukları, hergün yayıldı. Ve insanlar —ya da çoğunluk— buna inanıyor.

Bağımsız Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) bunun tam aksini söyleyen bir inceleme yayınladı. ABD'nin silahlanma harcamaları 1980'den bu yana yılda ortalama % 7 oranında artıyor. Sovyetler Birliği'nde son 6 yılda askeri harcamaların artışını SIPRI ortalama % 2 olarak bildiriyor. Ve bu veriler Moskova değil, CIA kaynaklıdır.

Tabii, buna, sadece gelişme üzerine bir şeyler ifade ettiği söylenerek itiraz edilebilir. Ama Doğu-Batı askeri harcamalarının karşılaştırılması neyi gösteriyor? Şöyle bir karşılaştırma ikna edicidir: Dünyadaki silahlanma harcamalarının % 49.4'ünü NATO yapıyor. Doğu Bloku ise. Batının silahlanma giderlerinin yarısını, yani % 24,1'ini yapıyor.

Sovyetlerin tehlikeli askeri gücü hakkındaki söylentilerin, insanları Batının kendi çılgın silahlanma politikasına inandırmak için çıkarıldığı açıkça anlaşılıyor. Görülen o ki, bunda da başarılı oluyorlar."

Peru IMF'ye boyun eğmeyecektir

Uluslararası Para Fonu (IMF), Peru'nun geçtiğimiz Ağustos ayının 15'inde ödemesi gereken 180 milyon dolar borcunun yalnızca 35 milyon dolarını ödeyince, bu ülkeye borç vermeyi durdurdu ve kapitalist dünyanın finans kurumlarına "Peru'nun güvenilmezliği" üzerine bir uyarıda bulundu!

151 üyeli IMF'de kararlar her üyeyi tek oy hakkı şeklinde değil, hisse oranında oyla belirleniyor. Örneğin ABD tek başına oyların % 20'sini kontrol ederken, üçüncü dünya ülkelerine toplam yüzde 30'luk bir pay düşüyor. Böylece sanayileşmiş ülkeler kararlarda söz sahibi oluyorlar.

IMF'nin son yaptırım kararı iki amacı güdüyor: Ödeme yapılmamasını ve Peru hükümetinin ülke çıkarlarını bir nebze olsun koruma tavrını cezalandırma. Bilindiği gibi Peru devlet başkanı Garcia, bir süre önce 14 milyar dolarlık dış borçla ilişkili olarak ülke ihracat gelirlerinin % 10'unu aşmayan ödeme yapılması kararını açıklamıştı.

IMF'nin bu son kararı Latin Amerika ülkelerine ve gelişmekte olan ülkelere nasıl yaklaştığını bir kez daha göstermiştir.

Pablo PICASSO:

"Salt sanatımla değil, tüm varlığımla dövüşmek zorundayım"

• Pablo Picasso 25 Ekim 1881 günü dünyaya gelmişti. Sanatçının 105. doğum yılının kutlandığı bu ay okurlarımıza Picasso'yu ve onun üzerine yazılmış iki kitabı tanıtmak istiyoruz. Ayrıca Aydın Karahasan'ın "Picasso Cote d'Azur'de" başlıklı bir yazısına da sayfamızda yer veriyoruz. Bu tadımlık çabamızın Picasso'nun renkli ve çok yönlü dünyası hakkında bir fikir vermekten çok uzak kalacağını biliyoruz. Diğer yandan da "Picasso üzerine ortalama her gün bir kitap yayınlandığı"nı gözönüne alırsak, yeni ne söyleyebiliriz ki.

Picasso 25 Ekim 1881'de Güney İspanya'nın liman kenti Malaga'da doğdu. Babası akademi kökenli bir ressam ve sanat tarihi öğretmeniydi.

Picasso 1895 yılında Barselona'ya gelmiş, ünlü "Bellas Artes de la Lango" akademisi'ne girme başarısını göstermiştir. 19 yaşındayken Paris'e gitmiş, burada hemen tüm müzeleri gezmiş, pek çok büyük sanatçının ürünleriyle tanışma fırsatı bulmuştur.

Bu arada El Greco'nun kovu mavi renklerinin ve figürlerinin etkisi altında kalarak *"mavi dönem"* ürünlerini vermeye başlamıştır. Daha sonra sirk dünyasının insanlarını yansıttığı *"pembe dönem"*'e ait ürünler vermiştir. Bundan sonra Picasso antik çağ sanatını, Akdeniz Klasiğini tanımaya başlamış, bunun etkisiyle yalın, fazlalıkları ayıklanmış, temel çizgileriyle bilirlenmiş ürünler vermeye başlamıştır. Picasso 1907 yılında ünlü ressam Braque ile tanışmış ve *kübizm* diye anılan türün ilk örnekleri sergilenmeye başlanmıştır.

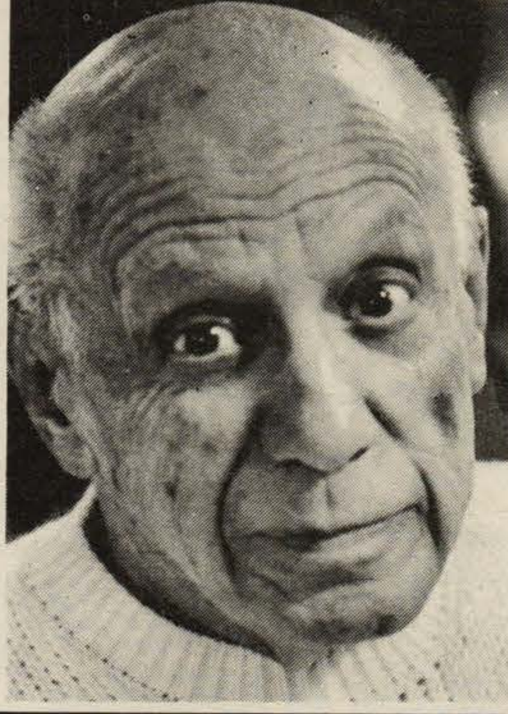
I. Dünya Savaşı'nın sonu; yeni tarihsel gelişmenin içinde Picasso *Neoklasik* bir biçime yönelmiş, kırmızı toprak renginin hakim olduğu anıtsal yapıtlar üretmeye başlamıştır.

Picasso 1936 yılında başlayan İspanya İç Savaşı'nda kesinlikle cumhuriyetçilerin safındaki yerini almıştır. 1937'de Paris'te açılan Uluslararası serginin İspanya pavyonunun hazırlık çalışmalarına katılmış, kendisinden istenen resmi hazırlamıştır. Ünlü Guernica resmi bu çabanın ürünüdür.

Savaş sonrası FKP'ye girmiştir. FKP'nin Paris'te yapılan 10. Kongresine onur konuğu olarak davet edilmiştir.

Savaş sonrasının nükleer çılgınlığına karşı Picasso da sesini yükselten aydınlar arasındadır. Aragon kendisinden 25 Şubat 1949 tarihinde Paris'te toplanacak "Dünya Barış Kongresi" için bir plaket yapmasını istediğinde bunu sevinçle yerine getirmiş, yaptığı barış güvercinleri dünyanın tüm kentlerinin sokaklarını doldurmuştur.

1 Mayıs 1966'da S. Birliği'nin verdiği Lenin Barış Ödülü'nü almıştır. 1968'de Paris'i terkederek Güney Fransa'ya yerleşmiş, 8 Nisan 1973 tarihinde ölünceye kadar, orada yaşamıştır.

1954'de Fransa'nın Uzakdoğu'daki sömürge savaşlarını sona erdirmesinden sonra L' Humanite Dimanche için yaptığı "Yaşasın Barış" çalışması

MESSAGE DE PAIX

Chers amis

qui travaillez pour la Paix

matisse Picasso

BARIŞ BİLDİRGESİ

Barış için çalışan DEĞERLİ DOSTLAR

Barış sorununu açık sözlülükle tartışmak üzere farklı görüşlere sahip insanların biraraya gelmelerinden kıvanç duyuyoruz.

Onlar gibi biz de uluslararası bir yumuşamadan yanayız. Silahsızlanma güç gösterileriyle değil, karşılıklı görüşmelerle gerçekleştirilmelidir.

Barışın korunması çabalarına, kanımıza göre, ulusların ve seçtikleri devlet biçimlerinin birbirlerine karşı saygı göstermeleri ancak yarar sağlayabilir.

Bu tek değerli hazineyi, yani barışı korumak için uygun düşecek davranış biçimi tehditler savurmak değil, tartışmak olacaktır.

Değerli dostlar, ortak çabalarımız sonucunda barış düşüncesinin savaş düşüncesine üstün geleceği inancıyla toplantınızın başarıya ulaşmasını dileriz.

NICE, 12 Ekim 1952

Henri Matisse Pablo Picasso

Picasso Côte d'Azur'de

Aydın KARAHASAN

Valauris, Fransa'nın güneyinde Nice'le Cannes arasında, Akdeniz'den üç kilometre kadar içerde, seramikleriyle ünlü küçük bir kasabadır. Daracık sokaklarının iki yanını boydan boya kaplayan seramik dükkanları, taştan eski evleri, kaldırımlar üzerine kurulmuş masa ve sandalyeleriyle Fransa'nın o kendine özgü *"bistro"*'ları, gecenin geç saatlerine dek açık kalan kahveleri bu küçük kasabaya Ortaçağ kentini anımsatan bir görünüm verir.

Rönesans'tan kalma minyatür bir şatonun karşı karşıya iki duvarını kaplayan Picasso'nun 102 x 470 cm boyunda o ünlü, kocaman yapıtı *"Savaş ve Barış"* tablosu ile belediye binasının önünde yükselen *"Koyun taşıyan adam"* heykeli; bu köyden büyük, kasabadan küçük kenti Ortaçağ görünümünden çağdaş uygurlığa bağlar.

Akdeniz'in kavurucu temmuz güneşinde, daracık sokaklardan yansıyan gölgesinin kuytu köşelerinde her renkten, her dilden insanların birbirini itip kakmadan dolaştıkları, soğan zarı gibi ince, şeffaf bluzlarının içinde sutyensiz memelerini titrete titrete yürüyen bakır tenli kızların turizm mevsiminde daha da yoğunlaştıkları küçücük Valauris köyünde, gerek eski, gerek yeni sanat ve kültürün tüm izlerine rastlanır.

İkinci Dünya Savaşı'nın o karanlık günlerinden sonra tüm insanları saran yaşama hırsı Picasso'yu da sarmış, Akdeniz'in o aydınlık, o güneşli iklimine kapağı atan büyük sanatçı, bu küçük kasabada yeni bir yaratma dönemine girmiş. Picasso, Côte d'Azur'e geldiği zaman Antieb'deki Grimaldi şatosunu kentin belediye başkanı çalışmaları için kendisine sunmuş. Güneyin bol güneşli, ışık dolu havasında bir yığın kompozisyon, yüzlerce desen, gravür, litografi ve pekçok seramik yapmış ünlü ressam. Valauris'de eski bir evde on yıldan fazla kalan Picasso dur otur bilmeyen insan üstü bir çalışma gücüyle yaratmış da yaratmış.

Sanatında zaman zaman şaşırtıcı, değişik dönemler geçiren Picasso, bir bakarsınız atölyesinde bir bisiklet gidonunu aynı bisikletin selesiyle birleştirip bir boğa başı ararken, aynı günün başka bir saatinde Raffael'in, Ingres'in elinden çıkmışçasına klasik figürler, Botticelli'yi anımsatan desenler çizer. Birkaç dakika sonra da sekiz memeli, dokuz ayaklı figürler çizmeye başlar. Sanatında böylesine çeşitlilik gösteren büyük usta bu tutumunu gene kendisi açıklar: "Gerçekçilikle soyutçuluk sanatımda sık sık yer değiştirir. Tıpkı yaşantım gibi. Sanatım yaşantımla bağıntılıdır, yani gerçekle". Picasso bu sözleriyle kozmosda değişmeyen tek yasanın değişkenlik olduğunu pek açık belirtiyor.

Nasıldı Picasso'nun gerçek yaşamı? Bu kabına sığmaz, hareket ve canlılık dolu insan, yaşantısının çoğunluk dram olduğunu söyler ama hiçbir zaman trajediye düşmediğini de ekler sözlerine. Dram, bilindiği gibi acı ile tatlının, hüzünle neşenin kompozisyonudur. Sanat da ister sınıfsal çelişkilerden olsun, ister bireysel kaygılardan ileri gelsin drama düşmüş insanın bir çeşit anlatımı değil midir? Tüm sanat dalları; resim, şiir, müzik, düzyazı hep drama düşmüş insanı anlatmıyor mu? Sanatçının ömrü, sevgiyle beğeni arasında bir çarmıh acısı çekmekle geçer. Michelangelo: *"yaratırken acı çekerim, acı çekerken yaratırım"* diyor. Bir eli yağda, bir eli balda olan sanatçılar bile (ki böyleleri sanat tarihinde pek azdır) yaratırken acı çekerlerse Türkiye'deki sanatçılar acının acısını, belânın püsküllüsünü, zındanın en kahırlısını çekerler. Bu zehir zakkum acıları Hasan Hüseyin'in deyişiyle bal eylerler. Bize sanatın balını sunarlar.

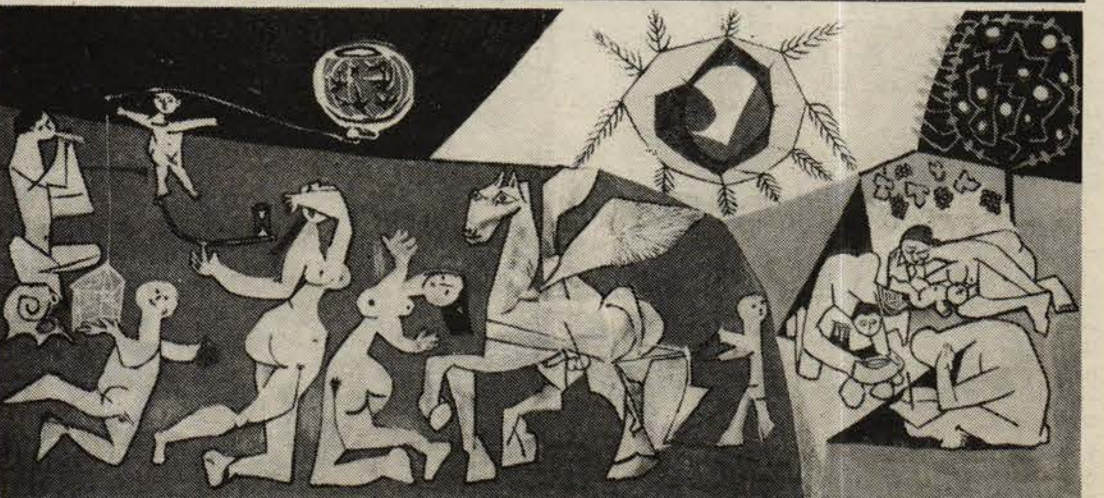
Nice'deki *"Bibliotheque municipale"* Cote d'Azur'ün en büyük kitaplıklarından biri. Plastik sanatlarla ilgili üç ciltlik *"Les peintres celebres—Ünlü Ressamlar"* adlı bir kitap indiriyorum raftan. Tiziano, Vermeer üstüne bir takım notlar çıkarıyorum. Çağdaş ressamlara gelince bir duralıyorum. Avni'nin, Abidin'in, Fikret Mualla'nın, Hakkı Anlı'nın özyaşamlarıyla yapıtlarından örnekler var bu üç ciltlik kitapta. Daha çok yurtdışında yaşamak zorunda bırakılan sanatçılar değil mi bu ressamlar? Yurt dışında yaşamak zorunda kalıp da yurda sokulmayan sanatçılar. Avni Arbaş'ın Türkiye'ye dönüşü ne maceralı olmuştu anımsarım. Sonra bir kalemde yurttaşlığı kaybettirilen sanatçılar, düşünürler, bilimadamları, aydınlar, işçiler... Hitler faşizmi, *"entartete Kunst—soysuz sanat"* diye nitelediği çağdaş sanat akımlarının büyük ustalarını bir kalemde dışlamış, bu arada ünlü yazar Erich Maria Remarque da Alman yurttaşlığından atılmıştı. Hitler faşizminin beli kırıldıktan, yeni Federal Alman devleti kurulduktan sonra ilgili resmi merciler Remarque'ın yeniden Alman yurttaşlığına alınabilmesi için kendisinden bir dilekçe istemişler, onurlu yazar; *"Ben dilekçeyle vatandaşlıktan çıkmadım ki, yeniden yurttaşlığa alınmam için benden dilekçe istiyorsunuz"* deyip dilekçe vermeyi reddetmiştir. Alman bürokrasisi de sırf dilekçe formalitesi yüzünden Remarque'a yurttaşlık hakkını geri verememiş, ünlü yazar İsviçre vatandaşı olarak ölmüştür. Bir küçük anımsatma daha: Vatan haini diye Nazım Hikmet'i yurttaşlıktan çıkartanlar günü gelmiş Yassıada'da "vatana hıyanet" suçundan asılmışlardır. Mezarlarının tartışması bitmedi hâlâ, ama büyük Nazım, Dünya Edebiyatı'ndaki sarsılmaz yerini bütün onuruyla korumaktadır.

Kültür ve Sanat Tarihi bir bakıma insan onurunu korumanın tarihidir. Gustave Courbet'nin, III. Napolyon'un vermek istediği nişanı geri çevirmesi, Michelangelo'nun Papa'ya direnmesi, Galile'nin engizisyon önünde hesap vermesi, Chopin'in Çar'ın önünde piyanonun kapağını çat diye kapaması, Bruno'nun *"Öte dünya yoktur, kainat ötesi olmayacak kadar sonsuzdur"* diye haykırışı, bu yüzden Roma'da cayır cayır yakılışı, Sokrat'ın onursuzlara boyun eğmektense baldıran zehirini şerbet gibi içerek intihar edişi, Jean Paul Sartre'ın Nobel Edebiyat Ödülü'nü dağıtımdaki adaletsizlik yüzünden almayışı İnsanlık Tarihi'nin en onurlu sayfalarıdır.

Bu onurlu sanatçılardan biri olan Picasso da ömrünün sonuna dek Fransa'da yaşamış ünlü tablosu Guernica'yı Franco'nun ölümünden sonra İspanya'ya sokulmasını vasiyet etmiştir.

Bu yılın Dünya Barış Yılı olması nedeniyle Valauris'deki Picasso'nun o ünlü Savaş ve Barış tablosunu anımsamamak olası mı? Çocuksu bir safiyetle çizilmiş gibi görülen karşılıklı bu iki tablo diyalektik kontrastın en güzel örneklerinden biridir. Güney Fransa kıyılarına, hadi Almanların diliyle söyleyelim: "Urlaub" a gidip de bu tablodan habersiz dönen pek çok "Urlaub" meraklısı vardır kuşkusuz. Hele bizim kültürsüz burjuva takımının (bu takıma burjuva demek doğrusu gücüme gidiyor) öyle sanat-edebiyat gibi ince duygulardan nasibi olmadığı, plastikle lastiği birbirine karıştırdığı için onlardan sanat yapıtlarına yaklaşım, sanata, bilime saygı beklemenin abesliğini bilmiyor değilim. Bir yığın yeteneksiz politika esnafının, din bezirganlarının, köşebaşı eyyamcısının yıllaryılı Türkiye'nin yönetimine egemen oluşu, her alanda olduğu gibi, kültür ve sanat alanında da en kaba, en ilkel, baskı yöntemlerini uygulamada sakınca görmemekte, bir sokağa verilmesi istenen Orhan Kemal adından bile ürkmekte, Mehmet Uyanık'ın, Kuzgun Acar'ın, Gürdal Duyar'ın heykellerini buldozerle yerle bir etmekte, ressamların tablolarını sergilerden indirmekte ama Avrupa Konseyi'nde, Avrupa Parlamentosu'nda boy göstermek istemektedir. Türkiye'nin kültür tarihi üzerinde çalışma yapan dürüst aydınlar bu ilkellikleri zaman zaman su yüzüne çıkarmaktadırlar. Henüz Osmanlı arşivlerinin büyük çoğunluğu açılmış değildir. Bir de bunlar gün ışığına çıkarılsa da bir görsek vırt vırt övündükleri o geçmişlerini....

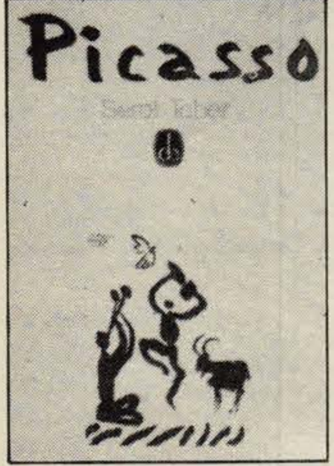

1952'de Valauris'de 14. yy. dan kalma kilise duvarlarına yaptığı "Savaş" (üstte) ve "Barış" çalışmaları

Picasso üzerine iki kitap

Elimizde DE yayınlarının bastığı Picasso üzerine iki kitap var. "Picasso ile Konuşmalar (1939-1962)" adını taşıyanı ünlü fotoğraf sanatçısı Brassai'nin kaleminden çıkmış. Diğeri Serol Teber'in özgün bir çalışması. Her iki kitap da bize Picasso'nun gizemli dünyasını aralamamızı, usulcacık içeri süzülerek sanatçının yanına yaklaşmamızı, onun soluduğu havayı hissetmemizi sağlıyor. Özellikle Brassai'nin kitabında bu duyguya kapılıyorsunuz. Serol Teber'in "Picasso" kitabı ise daha çok didaktik bir el kitabı niteliğinde. Böyle olduğu için de önce o kitabı ele almak ve okurlarımıza tanıtmak istiyoruz.

*

"Bilgilenme sürecinin en temel ve genel düğüm noktalarını oluşturan kategoriler gibi, kültürel evrimin sıçrama, değişim ve dönüşüm aşamalarına tanıklık eden, onları etkileyip hızlandıran ve yapıtlarında yansıtan Dante, Leonardo, Galileo, Newton, Darwin, Einstein vb. gibi kimi evrensel düşünürlerin yaşamlarını, çalışmalarını, etkinliklerini yeterli ölçülerde tartışmadan insanlık tarihini özümlemek kolay değildir...

Benzer bir çıkarsamayla, Picasso'yu, onun sanatsal gücünü, çalışma ve araştırmalarını bilmeden, 20. yy yaşamını, zamanımızı kavramak 'olanaksızdır' diyemesek de, pek zordur, yetersizdir..." (s.7)

S.Teber kitabına böyle başlamaktadır. Zamanı kavrayabilmek için Picasso'yu tanımak! Amaç belirlenmiş, sıra bunun işlenmesine gelmiştir. Picasso ve çağı. Birbirinden ne kadar ayrılabilirse o kadar ayrı iki olgu. Çağı sarsan olayların yaşandığı yıllar. Teber kitabının 2. bölümünün başlığını "Picasso'nun Yaşadığı Tarihsel Dönemin Niteliği" olarak belirlemiş ve burada belli kilometre taşlarını işaretlemeye çalışmış.

Yazar kitabının başına daha önce DÜŞÜN dergisinde okuduğumuz bir çalışmasını da almış. "Guernica ve Pablo Picasso". İspanya İç Savaşı'nın tüm dünya barışseverlerinin üzerindeki etkisi ve acı anısı hep bilinir. Bu duygu Picasso'da bir İspanyol olarak çok daha fazlaydı kuşkusuz. Onun ölümsüz yapıtı Guernica'nın oluşum sürecini buluyoruz bu bölümde.

Kitaptaki son bölümde "Pablo Picasso'nun Yaşam Öyküsü" anlatılıyor. Burada Picasso'nun doğumundan ölümüne kadar tüm yaşamı verilmekte, yazı küçük anekdotlarla süslenmektedir. Kitapta sanatçı hakkında gerçekten doyurucu bir yaşam öyküsü bulmaktayız. Özellikle Picasso'nun toplumsal mücadeleye bakışını ve ne yaman bir barış savaşçısı olduğunu görebiliyoruz.

"Paris, 25 Ağustos 1944 tarihinde kurtulmuş. Picasso, başta Aragon ve Eluard olmak üzere, Paris'li direnişçilerle kucaklaşmış ve 5 Ekim 1944 tarihinde *L'Humanite* Gazetesi'nde çıkan bir haberde; Picasso'nun Fransız Komünist Partisi'ne girdiği bildirilmiştir...

Picasso, 6 Ekim 1944'te, Salon de la Liberation'da, 'Hazırlıkları Düşman Baskısı Altında Sürdürülen Çalışmalar...' adı altında bir sergi açmıştır... Ancak, Picasso'nun Fransız Komünist Partisi'ne girmesi, beklendiği gibi büyük tartışmalara yol açmış, konunun özünü irdelemek amacıyla —kendi tanımlamasıyla— 'Atlantiğin ötesinden' pekçok kişi gelmiş ve bunlardan Pol Gaullard, 24 Ekim 1944 tarihinde, New York *New Masse* adlı yayın organı adına yaptığı söyleşide Picasso, Komünist Partisi'ne girişini onun şu sözleriyle vermiştir: *'Benim KP'ye girişim, tüm yaşamımın ve çalışmalarımın mantıksal bir sonucudur. Ben sürgünde yaşadım. Ancak artık sürgünde değilim. Yeniden İspanya'ya dönünceye kadar, FKP bana kollarını açtı. Ben şimdi, güzel yüzlü Paris'li direnişçiler, en büyük bilim adamları, en büyük ozanlar arasındayım... Ben şimdi kardeşlerimin arasındayım..." (s. 183-187)*

Bu bölümde ayrıca Picasso'nun Barış Kongreleri için yaptığı çalışmalara değiniliyor ve nükleer tehlike karşısındaki kararlı direnişi anlatılıyor.

"İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan nükleer yıkım tehlikesi, *bana salt sanatımla değil tüm varlığımla dövüşmek zorunda olduğumu gösterdi* diyen Picasso'nun yaşamının ve çalışmalarının temelini barış savaşımı oluşturmuştur..." (s. 221)

Dönem Picasso'nun ünlü Barış Güvercinlerini yaptığı dönemdir; tüm dünya sanatçılarının ve bilim adamlarının tek bir ses olarak "Barış İstiyoruz" diye haykırdıkları dönemdir.

"Picasso" kitabı kapsamlı bir kaynakça ile bitiyor.

*

Elimizdeki ikinci kitap yukarıda da değindiğimiz gibi Brassai'nin. Brassai fotoğraf sanatının büyük ustalarından. Henry Miller'in deyimiyle "Paris'in gözü". Mesleği gereği pekçok sanatçıyla yakınlık kurmuş, tartışmalarında bulunmuş, günlük yaşamlarında yanlarında olmuş birisi. Bu tanıklığını notlara geçirmiş ve daha sonra Picasso'nun da teşvikiyle kitap haline getirmiş.

Kitap salt bir anılar dizisi değil. Özellikle Brassai'nin ağzından anlatılan bir monolog hiç değil. Bir günlük gibi tuttuğu notları, kısa açıklamalardan sonra olduğu gibi vermiş. Okuru konuşmalarla baş başa bırakıyor ve biz odada oturuyormuşçasına onları dinliyoruz.

Bu, çok hoş bir duygu veriyor okura. Çağın büyük isimlerinin tepkilerini, günlük ritmlerini, sevinçlerini vb. yaşıyorsunuz. Picasso'nun diğer sanatçılarla birlikte bir kulüp-atölye haline getirdiği yerlerdeki toplanmalarını, tartışmalarını izliyorsunuz. Bu durum aynı zamanda sanatın yaratım sürecindeki somutluğunu kavramamızı sağlıyor, bizi sanatçının ürünlerine daha bir yakın kılıyor. Hem onu, hem de eserlerini eski bir tanıdığa rastlamışçasına bir duyguyla izleyebiliyoruz artık.

Kitabın oldukça akıcı bir dili var. Çevirmen Yakup Şahan'ı özellikle kutlamak isteriz. Daha önce Avner Ziss'in "Estetik" adlı kitabını onun çevirisinden okumuş ve beğenmiştik. Aynı beğenimiz devam ediyor.

Kitabın başında Ara Güler'in Picasso fotoğraflarını buluyoruz. Bu fotoğrafların çekilişiyle ilgili olarak yaşadığı anları da bize aktarmaya çalışmış. Gerçekten de Picasso'nun ne kadar sıcakkanlı bir Akdeniz insanı olduğunu daha kitabın başında yakalamanız ve kendisine ısınmanız mümkün.

S.Teber'in "Picasso"sundan farklı bir biçimde Brassai bir tanıklığın kitabı olarak sınırlamış kendini. Böyle olunca da kitaptaki "tanıklık süreci" dışında kalan Picasso bizler için meçhul kalmakta. Ama ne gam! Onu da diğer kitaptan veya başka kaynaklardan edinebiliriz.

Mehmet Ünal'ın fotoğrafları Essen ve Duisburg'da sergilendi

"Aracısız anlatım gücü olan fotoğrafı seçtim"

Fotoğraf sanatçısı Mehmet Ünal Almanya'daki göçmen işçilerin yaşamlarından kesitler sunan fotoğraflarını Essen ve Duisburg'da açtığı sergilerde izleyicilere sundu.

Derin gözlemini usta bir teknikle birleştiren Mehmet Ünal aynı zamanda yaptığı röportajlarla da tanınıyor.

Aşağıda DAYANIŞMA'nın kendisine yönelttiği sorulara yanıtlarını bulacaksınız.

Mehmet Ünal, Temmuz 82 Mainz

Mehmet Ünal, Temmuz 84 Mainz

Sizi fotoğraf çekmeye iten nedenler nelerdir?

■ Sosyal yaşama katkıda bulunmak isteyen her birey, kendisine bir anlatım aracı seçiyor. Bu bizim ülkemiz insanlarında daha çok şiirle kendini gösteriyor. Bazı verilere göre, her iki kişiden biri şiir yazıyor. Ben fotoğrafı seçtim. Bunu birinci neden diye sayarsak, ikincisini şöyle söylemek olası: F. Almanya'ya geldiğimde, buraya yıllar önce gelen "konuk işçilerin" yaşamlarının, kendi gösterdiklerinden çok farklı olduğunu saptadım. Bu "konuk işçiler" hâlâ buradaki yaşamlarının gerçek yanlarını göstermekten kaçınıyorlar. Ben çalışmalarımla, bu doğru olmayan tavrı kendilerine göstermek istedim. Hani, "ben bir zamanlar Almanya'daykeṅ" diye söze başladığımızda önümüzde, biraz da fotoğraf olsun istedim. Yapılan çalışmalarda fotoğrafın aracısız anlatım gücü, bir çok yerli (Alman) yurttaşa da, azınlık sorununa yaklaşım göstermeye çalışırken gene aracısız yardımlarda bulundu...

Fotoğraf sanat mıdır?

■ Evet! diyerek kesin bir yanıt vermek gerekli. Belki tartışılması da yanlış... Bana bu soruyu yönelten arkadaşların tavrından sanki, "Tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan" anlıyorum... Peki neden sanat değil? diye karşı bir soru sorduğumda, arada fotoğraf aygıtının olduğunu gerekçe gösteriyorlar. Şimdi akla, bir heykeltraş geliyor, gelişen teknik olanaklarla bu heykeltraş, yontularını yaperken bazı elektrikli aletler kullandığında sanat yapmıyor mu? Bu sorunun yanıtı, fotoğraf çıktığından bu yana bir çok farklı açılardan yanıtlandı. Ortak sonuç, bu olayın sanat olduğunda birleşti... Amerika'yı yeniden keşfetmek gibi bir tavır içerisine girmekten kaçınmak istiyorum...

Diğer sanatçılarda olduğ gibi, içeriği ile biçimini en güzel sunabilen bir eser, hangi dalda olursa olsun ölümsüzleşiyor. Fotoğrafta, Cartier-Bresson'un, bir Capa'nın, bir Radşenko'nun vb. bir çok fotoğrafçının bu tür çalışmaları vardır. Bu çalışmalar, fotoğrafa çok uzaktan ilgi duyanların bile belleklerine yerleşmiştir.

Neden siyah-beyaz çalışmayı tercih ediyorsunuz?

■ Renkli çalışmalarım da çok var. Ama şimdiye dek bunları göstermedim. Ya da böylesi bir ortam oluşmadı... doğrusunu söylemek gerekirse, gerekli görmediğim şeyleri renkli çekmiyorum. Bir kaç nedeni var. Birincisi, renkli malzeme çok pahalı. İkincisi, ben daha çok basına çektiğim için, bizim sevdiğimiz basın siyah-beyaz çalışıyor. vs...

Asıl önemli olan yan şu: Ben siyah-beyaz fotoğrafta, renkli fotoğrafa göre daha çok renk olduğunu savunuyorum. Bir ikinci neden de şu: Ben daha çok sosyal konuları fotoğraflıyorum. Bu konular SB fotoğrafla daha etkin bir anlatım kazanıyor. Renkli fotoğrafın sosyal konuları anlatmadaki gücü biraz zayıf... bir başka demeyle, renkli fotoğraf yaşamı olduğundan biraz da olsa farklı gösteriyor...

Teknik ilerlemeyle birlikte her evde bir fotoğraf aygıtı olmaya başladı. Bu durum fotoğraf olayını olumlu mu, olumsuz mu etkiliyor?

■ Bu etki, hem olumlu hem olumsuz. Olumlu, aygıtın yardımıyla dünyaya farklı bakması öğreniliyor. Fotoğraf aygıtıyla bakmak farklı bir olay. Gördüklerinizi anlatmak zorundasınız. Sözlere dayanan anlatımda bu iş kolay. Ama fotoğrafta kolay değil. Söylediklerinizin, fotoğrafın üzerinde olması gerekir. Buna ulaşılamamışsa, işte "kötü fotoğraf" diye nitelendirilen çalışmalar çevreyi sarıyor. Olumsuz: çünkü, herkes bu aygıtların yardımlarıyla, fotoğraf çekebiliyor, ve 'net' olsun da ne olursa olsun,tavrı payda oluyor. İşte bu tavır genel olarak, fotoğrafa, gerektiğinden daha az değer verilmesini de beraberinde getiriyor. Ama tüm bunlara karşın fotoğraf aygıtı olarak, vizörden bakmasını öğrenenler kalıyor, bu işi beceremeyeceğini anlayanlar ise, bu işten vazgeçerek, iyi bir fotoğraf dostu oluyorlar. Geçici bir olumsuzluğa karşın sonuçta durum olumlu yönde gelişiyor. Önemli olan, bu arkadaşların daha önceden özen göstererek 1000-1500 Alman markı ödemeden bu işi anlamaları daha sevindirici olabilir. Madem ki bu kadar parayı bir yere bağlamaya gücün var, yeryüzünde, daha acil çalışmalara bu para kanalize edilebilir. Örneğin, Nikaragua'ya. Her ay 50 Alman markı ile bir aile yaşamı garanti altına alınabilir...

Ne gibi çalışmalar yapmak istiyorsunuz?

■ Daha çok fotoğraf çekebilmek. Daha çok kişinin fotoğraf çekebilmesine önayak olabilmek...

Melike Demirağ Köln'de konser veriyor

Besteci Şanar Yurdatapan Anadolu Halk Müziklerinden esinlenerek hazırlamış olduğu yeni eserlerini içeren konserini 24 Ekim'de Köln'de sergiliyor.

Konserde besteler Türk ve Batı enstrümanları karışımı 47 kişilik bir topluluk tarafından seslendirilecek. Bestelerin enstrümantal bölümlerini solist Orhan Temur, şarkıları ise Melike Demirağ söyleyecek.

24 Ekim 1986, Cuma
saat: 20.15'de
WDR Funkhaus, Grossendesaal, Wallraff Platz-Köln

PARLAMENTO'NUN MEŞRU OLMADIĞI...

(Baştarafı 1. sayfada)

Ama daha önemlisi, hemen herkes siyasi hayatın izlediği süreçte bu ara seçimlerin son derece kritik bir kilometre taşı, bir dönemeç noktası olacağı görüşündeydi. Özellikle burjuva siyasetleri ve siyasetçileri için bu seçimler bir hayat memat meselesi önemini kazanmıştı. Hatta denebilirki, burjuva partileri ve politikacıları geleceklerini, bu seçimlerde alacakları sonuçlara bağlamışlardı.

6 Kasım 1983 parlamentosunun cuntadan izinli üç partisinden ikisi kısa sayılacak bir sürede tarihe karışmıştı. Ötekilerden daha az "müsaadeye mashar" Özal'ın ANAP'ı ise, aradan sıyrılıp iktidar olmanın nimetlerini tepe tepe kullanmasına rağmen, hem burjuvazinin bir kısım çevrelerinin beklentilerine cevap getiremediği, hem de kitlelerdeki hoşnutsuzluklara daha yenilerini eklediği için kamuoyunda devamlı itibar kaybediyordu. Öyle ki, özellikle SODEP ve HP'nin birleşip SHP'nin oluşmasından sonra ANAP, anketlerde artık bu partinin arkasından "ikinci parti" durumuna düşmüştü ve bazıları Özal'ın 1988'i çıkarıp çıkaramayacağını sormaya dahi başlamışlardı.

SHP birleşmeden de topladığı olumlu puanla ve kitlelerden yükselen demokratik hak ve özgürlük taleplerine daha duyarlı davrandığı ölçüde toplumsal desteğini artırıyordu. Artık hemen herkes bir genel seçim olsa SODEP'in ilk sırada yer alacağına muhakkak nazarıyla bakmaya başlamıştı. Ardı kesilmez densizlikleri ve olumsuzlukları nedeniyle Ecevit'in ve partisinin iyiden iyiye tecrit olması da SHP'nin itibarının yükselmesine yarıyordu.

Durumu en kritik olan parti ise S.Demirel'in DYP'si idi. Sağ kesimde Özal'ın gözle görülür gerilemesinin yerini doldurmaya en büyük aday Demirel'di. Ancak önünde aşılması güç handikaplar vardı. Bunların başında Kenan Evren geliyordu. Kendini 12 Eylül darbesinin başlıca mağdurlarından sayan Demirel, etkin burjuva çevrelerden gelen onca tazyike rağmen askerlere teslim olmaya razı olmuyor ve oldukça tutarlı bir antimilitarist tavır izliyordu. Oysa burjuvazinin ağırlıklı bölümü Türkiye gibi bir ülkede ordunun kendileri için taşıdığı önemi daha iyi idrak ediyorlardı ve omuzu kalabalıkların herdaim hoşnut tutulmalarından yanaydılar. Bu yüzden, askeriyenin, sivil yönetimin emrinde olmasını isteyen Demirel burjuvazi içinde muhtaç olduğu desteği bulamıyor ve anketlerde % 15'lik bir parti olmaktan kurtulamıyordu.

Bu nedenledir ki hızla itibar kaybeden Özal seçimlere doğru yeniden yükselmeye başladı. Demirel'in inadını Yazar vasıtasıyla kurmaya çalışıp bunda başarılı olamayan çeşitli burjuva kesimler, aynı Yazar'ın MDP artıklarına soyunup siyasette hepten deklase olması sonunda —Özal varken Yazar'a hiç gerek olmadığını da kavrayıp— seçimler öncesinde ve seçimlerde Özal'ı desteklediler. Ve böylece ANAP seçimlerde en yüksek oyu toplayıp birinci parti oldu. Bu sonuç belki daha önceleri gösterdiği düşüş karşısında yine de bir "başarı" olarak yorumlanabilir ama parlamentoda mutlak çoğunluğa sahip bir partinin üçte birden daha az seçmen desteğine sahip olması, burjuva siyasetçiler açısından dahi kabul edilebilir bir durum değildir.

ANAP'ın onca demokrasi ve emekçi halk düşmanlığına, 12 Eylül cuntacılarına öylesine teslim olmuş bir politika izlemesine rağmen % 32 civarında oy toplayabilmesinin esas sorumlusu genel olarak demokrasi güçleri, özel olarak SHP'dir. Demokrasiden yana olan güçler seçimlerde SHP'yi desteklediler. Ne ki, yeterince aktif bir demokratik hak ve özgürlükleri savunma kampanyası yürütülemediği, demokratik hak ve özgürlüklerin çalışan kitleler için taşıdığı önem yığınların bilincine yeterince taşınamadığı, *özgürlük* için mücadele verilmedikçe *iş ve ekmek* mücadelesinin de başarılı olamayacağı somut çalışmalarla yeterince ortaya konamadığı için SHP'ye sağlanan destek, seçmenin seçişini belirlemesinde önemli bir faktör olamadı. Buna SHP yönetiminin basiretsizlikleri acemilikleri, beceriksizlikleri ve sosyal demokratların geleneksel kişiliksiz politikaları eklenince ortadaki seçmenin hemen tamamı için SHP'nin hiçbir cazibesi kalmadı.

Seçimlerde SHP'nin en büyük kusuru, kendisini, demokrasiye bakışı açısından öteki partilerden yeterince ayırdeden bir kampanya yürütmemesi oldu. Zaten köşeli ve tutarlı ekonomik bir programa sahip olmayan SHP'nin en büyük avantajı, demokratik hak ve özgürlüklerin çalışan kitleler için, onların 12 Eylül darbesinden bu yana içine itildikleri sefaletten kurtulabilmeleri için taşıdığı *hayati* önemi somut ve yalın bir biçimde ortaya koymak, ısrarla bu temayı işlemek olabilirdi. Ancak SHP bunu yapmadı ve sıradan seçmenin gözünde ötekilerden farkını ortaya koyamadı. Sonuçta seçimlerin, ANAP'tan sonra ikinci mağlubu SHP oldu.

Seçimlerin galibi ise hiç kuşkusuz Demirel. "Mağdur" Demirel, soyut ve içi boş da olsa bol bol demokrasi edebiyatı yapıp sıradan seçmenin aklını SHP'lilerden daha fazla çelmeyi başardı. Demirel'in başarısının Özal'ı ne ölçüde sıkıştıracağını ve siyasi sürecin nasıl bir yol izleyeceğini gelecek günler gösterecek.

Şimdi, seçimlerden sonra hem Türkiye'de hem de dünyada Türkiye'nin demokrasi doğrultusunda önemli bir dönemeç döndüğü izlenimi hakim olacak ve Türkiye'de yeterince demok rasi bulunduğu görüşü yaygınlaşacaktır. Oysa Türkiye, demokratik hak ve özgürlüklerin hemen tamamının çalışan kitleler için askıda olduğu ve temel insan haklarının her gün ihlal edildiği bir ülke olma konumunu korumaktadır. Son seçimlere sosyal demokrasiden daha solda olanların katılmalarının önlenmesi, sol partiler üzerindeki yasağın sürdürülmesi Türkiye'de ne kadar demokrasi olduğunun çarpıcı örnekleridir. Türkiye'de demokrasinin işlerli olmadığını göstermenin yolu demokratik hak ve özgürlükler için verilmekte olan mücadeleyi yükseltmekten, mücadeleye milyonların aktif olarak katılmalarını sağlamaktan geçer. Demokratik hak ve özgürlükleri bir daha kaybetmemek üzere kazanmanın biricik yolu da budur.

DURAN GÖREVLER

(Baştarafı 1. sayfada)

sınıfların topyekün mücadelesiyle bütünleştirebilirlerse 28 Eylül seçim sonuçlarının kalıcı olmadığını kanıtlayabilirler.

Daha çok çaba harcamak, seçimlere de yansıyacak kadar etkin başarıları bizatihi sosyal mücadelede kazanmak, her biri birer sosyal kategori olan umutsuzluk, karamsarlık, çaresizlik vb. gibi olguları bu sosyal mücadele alanında, karşıtlarına dönüştürmek önde duran görevdir.

GÜVENLİK VE...

(Baştarafı 1. sayfada)

İsveç Dışişleri Bakanı Anderson, kabul edilen belgelerin Avrupa'da işbirliğine yeni boyutlar kazandıran bir nitelik taşıdığını belirtirken, Sovyetler Birliği delegasyonu başkanı Oleg Grinevski de Stockholm'de varılan sonuçların diğer silahsızlanma görüşmelerine bir örnek oluşturduğunu vurguladı.

Konferans sonunda kabul edilen belgeler, konferansa katılan 35 ülkeyi mevcut devletlerarası anlaşmalara ve Helsinki Sonuç Belgesi ilkelerine uygun olarak etkin yeni adımlar atma konusunda sorumlu tutuyor. Konferans sonunda kabul edilen belgenin önemli noktaları özetle şöyledir:

● Askeri tatbikatların daha önceden bildirilmesi;

Kara kuvvetlerinin yalnız başına ya da hava ve deniz kuvvetleriyle birlikte yaptıkları en az 13 bin kişinin ve 300 tankın katıldığı tatbikatlar konferansa katılan tüm ülkelere daha önceden bildirilecek. Bu karar Atlantik ile Urallar arasınada yapılan tüm askeri birlik kaydırmaları için de geçerli olacak.

● Tatbikatlara gözlemci katılması;

En az 17 bin kişinin katıldığı askeri tatbikatlara, konferansa katılan tüm ülkelerden gözlemci davet edilecek. Bu sayı amfibik ve paraşütle yapılan çıkartmalarda, tatbikatın bildirimi için 3000, gözlemci çağırılması için 5000 olarak berilendi.

● Sınırlamalar;

75 binden fazla kişinin katıldığı askeri tatbikatlar, en az iki yıl önceden bildirilmesi halinde yapılabilecekler.

DİSK'LE DAYANIŞMA

(Baştarafı 1. sayfada)

● Yurt dışında sürgünde yaşayan ve vatandaşlıkları askeri cunta tarafından kaldırılan sendika yöneticilerine vatandaşlık haklarının iade edilmesi ve ülkelerine serbestçe dönmelerinin sağlanması,

● İşkencelere hemen son verilmesi,

● Kitle haberleşme araçlarının özgürlüğünün sağlanması ve güvence altına alınması,

● 1982 Anayasası'nın yeniden hazırlanarak, antidemokratik içeriğinden arındırılması,

● Fikir ve örgütlenme özgürlüğünün Avrupa İnsan Hakları Konvensiyonu'na uygun olarak sağlanması istendi.

kitle 300 Çıktı!

EKMEK VE HAK BİLDİRGESİ İMZAYA AÇILDI

(Baştarafı 1. sayfada)

dilekçe olarak verdiğimiz halde sürekli olarak 'bu dilekçe değil, bildirgedir' *dediler ve sıkıyönetim yasalarına göre bildirge vermek yasak olduğu için bizi yasadışına düşürmeye çalıştılar. Oysa biz özenle yasaların içinde kalmaya çalışıyoruz. Sıkıyönetim kalktıktan sonra dilekçe yerine bildirge verelim diye düşündük. Bunu da bildirge olarak hazırladık. Ama gördük ki, sıkıyönetim kalktığı halde yine bildirge verilemiyor, yasak. Onun için ki Türkiye'de sıkıyönetim kalkmamıştır. Sıkıyönetim yerine olağanüstü hal yasası gelerek sıkıyönetimi daha da sıkılaştırmıştır."* demiştir.

Bildirgede halkın çektiği ekonomik sıkıntılar sergileniyor ve bunların sebepleri üzerinde duruluyor. 24 Ocak kararları ve 12 Eylül'le birlikte başlayan ve çalışanların hızla yoksullaştırılmasıyla sonuçlanan politikaları eleştiren bildiri, bunların sosyal yaşam üzerindeki dolaysız ve dolaylı etkilerini de ele alıp ahlaki çöküntüye ve dejenerasyona dikkatleri çekiyor.

Aydınlar Dilekçesi'nden farklı olarak Ekmek ve Hak Bildirgesi daha çok sayıda imza toplamayı ve Türkiye çapında yaygınlaşmayı öngörüyor. Bildirge ilgili yerlere, siyasi partilere verilip kamuoyuna açıklanmasından sonra da imzaya açık tutulacak, her ay ne kadar imza toplandığı ayrıca açıklanacak.

Demokrasi mücadelesinde önemi olan bu girişimi desteklemek ve yaygınlaştırılması için çaba göstermek, hepimizin ortak görevidir.

TERÖRÜN ÖNÜ...

(Baştarafı 1. sayfada)

Gökten zembille inmiyor terör. Bazı insanların bunu "meslek" diye seçmelerinden de gelmiyor. Yanlış amaçlı, haksız amaçlı, insan vicdanına uygun olan ve olmayan gibi türleri var ama terör "amaçsız" değil.

Terör dünyadaki demokratik hareketlerin, ulusal hareketlerin, antiemperyalist hareketlerin, emekçi sınıf hareketlerinin tırmanışına paralel olarak da yükselmiyor. Terörün bütün bunlardan apayrı bir dünyası, apayrı açıklaması var.

Terör, "grupçukların" rol aldığı, figüranların planladığı bir olgu sayılacak kadar basit de değil. Sadece bir örnek. CIA'nin terör eylemleri için bütçesine koyduğu "tahsisat" yılda 350 milyar TL'yi aşıyor.

Bir yüzünde ABD yönetiminin "yöntemleri" ve İsrail, Şili, Güney Afrika gibi kendine sadık yönetimler aracılığıyla uyguladığı devlet terörü bulunan olgunun öteki yüzünde teröristlerin terörünün bulunması eşyanın tabiatına uygun düşüyor.

İNSAN HAKLARINI...

(Baştarafı 1. sayfada)

«Yaşanmış ve yaşanmakta olan insan haklarının çiğnenmesi ile ilgili olayların saptanması ve önlenmesi için gerekli girişimlerde bulunulması ve buna bağlı olarak;

İşkence olaylarının saptanması ve işkencenin önlenmesi için bu alanda çaba harcanması,

Cezaevlerinde özgürlüğün kısıtlanması amacını taşıyan, eziyete yönelik her türlü uygulamanın saptanması ve cezaevi koşullarının iyileştirilmesi için çaba harcanması,

Kovuşturma, soruşturma, yargılama, savunma ve infazların hukuk devleti ilkelerinin uygulanırlığını sağlamak doğrultusunda hukuksal savaşımın sürdürülmesi,

Türkiye'nin de imzaladığı uluslararası insan haklarıyla ilgili sözleşmelere karşın işkence ve baskılara uğramış insanların sağlık, rehabilitasyon ve hukuk sorunlarıyla ilgilenilmesi,

İnsanın en temel hakkının yaşama hakkı olduğunun anlatımı ve bu hakkın en büyük engeli olan ölüm cezalarının kaldırılması yolunda çaba harcanması,

Düşünce, anlatım ve örgütlenme özgürlüğünden, her türlü toplumsal ve ekonomik haklardan yurttaşların yararlanmasının sağlanması.»

İnsan hakları için mücadele başka, insan haklarını savunma hakkı için mücadele başkadır. Türkiye'de ikincisi cereyan ediyor. Bu *küçük* ayrıntı Türkiye'deki rejimin kocaman gerçekliğidir. İnsan Hakları Derneği'nin bu *ayrıntı* yüzünden önce kendi varolma hakkı için mücadele etmesi gerekecek.

12 EYLÜL 6. YILINDA PROTESTO EDİLDİ

(Baştarafı 1. sayfada)

manya'da, Türkiyeli ve Türkiye Kürdistanlı demokratik örgütlerin hemen hepsinin biraraya gelerek başlattığı protesto eylemlerini düzenleme çalışmaları merkezi olarak bastırılan onbinlerce bildiri ve afişin dağıtılıp, yapıştırılması şeklinde gelişti. 7-12 Eylül tarihleri arasında bölgelerde çalışma yürüten demokratik örgütler, 13 Eylül'da mitingin düzenlendiği Duisburg'da biraraya geldiler.

Binlerce kişinin katıldığı Duisburg mitinginde, örgütler önceden kararlaştırılan disiplin içerisinde yürüyüşlerini bitirip, miting alanında toplandılar. Miting alanında önce yürüyüşü düzenleyen örgütler adına bir ortak konuşma yapıldı. Ortak konuşmada; askerlerin ne için ve kimler adına iktidarı gaspettikleri belirtilerek, halklarımızın üzerinde estirilen devlet teröründen örnekler verildi. Bölge barışının Evren-Özal rejimi tarafından sürekli tehlikeye sokulduğuna da değinilen ortak konuşmada, Türk ordusunun Irak Kürdistanı'na yaptığı saldırı kınandı. Konuşma tüm Türkiyelileri Evren-Özal diktatörlüğünün "demokrasi" sahtekârlığını teşhir ve protesto etmeye, Türkiye demokrasi güçlerinin diktatörlüğe karşı verdikleri demokrasi mücadelesine destek olmaya çağırarak bitirildi.

DKP, Yeşiller, SDAJ ve başka örgütlerden gelen dayanışma mesajlarının okunmasından sonra Irak ilerici güçlerinin cephesi olan CUT adına bir temsilci konuşma yaptı. Konuşmasında, Türk ordusunun Irak Kürdistanı'na yaptığı saldırının sonuçlarına değinen CUT temsilcisi barıştan yana, demokrasiden yana tüm güçlerin bu saldırıyı kınamasını istedi. GEW Köln başkanı Reinhard Hocker, Latin Amerika Komitesi ve Afrika Ulusal Kongresi (ANC) temsilcilerinin de yaptıkları ve Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışma dileklerini ilettikleri konuşmalardan sonra miting disiplinli bir şekilde bitirildi.

"TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ VE İNSAN...

(Baştarafı 3. sayfada)

● Hapishanelerin boşalması, işkencelerin, idamların durması için;

● Ülkemizin insan ve doğa kaynaklarının dış yönlendirmelerden kurtarılıp ulusal çıkarlar temelinde adil bir yaşam yolunun açılması için;

● Ülkemizde genel çürümeye, ahlaksal çöküntüye dur demek, çağdaş bir kültürlenmeyi gürül gürül başlatmak için;

● Ülkemizin olası bir savaşta ilk yok olacak bir hedef, bir atom harmanı olmaktan kayırılması, bölgemizde hırçın bir komşu durumundan çıkarılması için;
birbirinize kulak verin, el uzatın! Gün birlik günüdür: Ve halkımızın artık dayanılmaz hale gelmiş tüm haksız acılarının, sıkıntılarının son bulmasının yolu birlikten geçmektedir; şiddete karşı barışın, ezmeye karşı dayanışmanın, karamsarlığa karşı iyimserliğin birliğidir bu.

Temel insan hak ve özgürlüklerini, demokrasiyi nice acılar pahasına kazanmış, onları zorbalığın, faşizmin saldırılarından korumak ve adım adım genişletmek için en zorlu koşulları göğüslemesini bilmiş uygar dünyanın, bu kazanımlarına saygılı tüm insanları:

● Sizi siz yapan bu değerlerin, bizim ülkemizde hâlâ tehlike altında bulunmasına ilginizi eksik etmeyin;

● Tıpkı sizler gibi onurlu, başı dik insanları Türkiye'den siyasal göçmen olarak akın akın ülkenize doluşmaya zorlayan iktidarların uygulamalarından ve yaptırımlarından gözünüzü ayırmayın;

● Barışı, emeği, demokrasiyi tıpkı sizler gibi savunan insanların Türkiye'de terörist sayılmasına razı olmayın;

Uygar dünya insanlarına bu çağrı, adaletsizliğe karşı adaletin, dayatmaya karşı özgürlüğün, düşmanlığa karşı kardeşliğin çağrısıdır."

"GREV"DEN ÖNCE...

(Baştarafı 1. sayfada)

önlenir.

İşyeri ve çevresinde işçiyi kanun dışı fiillere teşvik edici ve kışkırtıcı mahiyette yazılar ihtiva eden gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanlarının dağılmasının önlenmesi ve toplanması için mahalli Cumhuriyet Savcılığı'ndan talepte bulunulur. Grev ve lokavtlarda işlenen fiiller ve ilgililerle yapılan görüşmeler gerekirse ses alma cihazlarıyla fotoğraf veya filimlerle tespit edilir.

Grev ve lokavtın başlamasıyla işyerinden ayrılmak zorunda bulunan işçilerin, greve katılmayan, katılmaktan vazgeçen veya grev ve lokavt dışında kalan işçiler ve çevre halkı üzerinde kanun dışı fiiller için baskı ve propaganda yapmalarına karşı gerekli tedbirler alınır.

Grev ve lokavt uygulanan işyerinin önünde ve civarında beklenmesi, sazlı, sözlü toplantılar düzenlenmesi ve benzeri yollarla işçilerin heyecanlarının ayakta tutulmasına engel olunur.

Grev ve lokavt ilan eden sendikalarca, grev ve lokavt gözcülüğü yapacak olanlar, görev yerleri ve zamanları, bunların göreve başlamalarından en az iki saat önce mülkiye amirliğine bir çizelge halinde bildirilir.

İşyeri ve çevresinde, grevciler veya grev gözcüleri için işçiler veya işçi sendikası tarafından klübe, baraka ve çadır gibi barınma yerleri yaplmaması için gerekli tedbirler alınır, yapılanlar yıktırılır.

Çalışan işçilerin grev süresince ürettiği malların işverence işyerinden çıkarılmasına, satılmasına, işyeri için gerekli maddelerin, araç ve gereçlerin işyerine sokulmasına engel olunmasına karşı gerekli tedbirler alınır.»

Grev işçinin "hakkı" olmak gerekirken, kanunlarla, yönetmeliklerle, keyfi tercihlerle ve şimdi de polisiye tedbirleriyle, işverenlerin hakkı oluverdi!

Hele grevler başlasın bakalım. Bu "yapılar" çatır çatır yıkılacak mı, yıkılmayacak mı?

TÖB-DER...

(Baştarafı 1. sayfada)

TÖB-DER'in Alman Eğitim Sendikası GEW'nin desteğiyle düzenlediği "Türkiye'de Demokrasi ve Öğretmenlerin Örgütlenme Sorunları" konulu uluslararası toplantı 3-5 Ekim 1986 tarihlerinde Bergisch-Gladbach'ta yapılacak.

Bilindiği üzere, faşist rejim altında Türkiye, öğretmenlere sendikalaşma hakkının tanınmadığı tek ülke olma durumunu sürdürüyor. ILO ve UNESCO'nun yanısıra çeşitli ülkelerden öğretmen örgütleri temsilcilerinin katılacağı toplantıda, uluslararası planda milyonlarca üyeyi barındıran uluslararası öğretmen örgütleri de üst düzeyde temsil edilecek. Toplantıda Türkiye'de öğretmen hareketinin karşı karşıya bulunduğu sorunların yoğun biçimde tartışılması bekleniyor.

HASSELBACH BARIŞ

(Baştarafı 3. sayfada)

Uzayın silahlandırılmasının önlenmesi, Pershing II ve Cruise füzelerinin sökülmesi, silahlanmaya ayrılan paranın kısılması, Toplumun askerileştirilmesinin geriletilmesi, Silah ihracatının durdurulması, Kimyasal silahların yokedilmesi ve Tüm atom testlerinin durdurulması ana temaları altında düzenlenen gösteriye yüzbinlerce insanın katılması beklenmektedir.

Barış gösterisini düzenleyen örgütlerin koordinasyon bürosunun bildirdiğine göre, gösteri yerine ulaşım otobüsler ve özel olarak kiralanmış trenlerle yapılacak. Bunun dışında özel arabasıyla gelenler ise yer darlığı nedeniyle gösteri yerine sokulmayacaktır.

Barış mücadele ister!

DSF 11. Kongresi'nin önde gelen konuşmacıları arasında Erich Honecker, Nikaragua Devlet Başkanı Daniel Ortega, DBK Başkanı Romesh Chandra bulunuyordu.

DSF 11. Kongresi Berlin'de toplandı

● Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 11. Kongresi 16-22 Eylül tarihlerinde Berlin'de toplandı. Kongre, uluslararası sendikal hareket tarihinde bugüne dek yapılan en büyük sendikal toplantı olmanın yanısıra, işçilerin ortak ve temel çıkarları konusunda yapıcı bir diyalog için gerçek bir temsil edilme düzeyini yansıtıyordu.

Tüm kıtalardaki 154 ülkeden, 296 milyon üyeyi kucaklayan 432 sendikal örgütlenmeyi temsilen binden fazla delegenin yer aldığı Kongre'de ILO ve UNESCO'nun da bulunduğu 14 uluslararası örgüt temsilcisi katıldı. Kongre'de DİSK de bir delegasyonla temsil edildi.

Yoğun bir görüşme ve tartışma platformu oluşturan DSF 11. Kongresi'nde sendikalardan temsilci katılımı kıtalara göre şöyle oldu: Afrika'dan 122, Yakın ve Ortadoğu'dan 74, Amerika kıtasından 215, Asya ve Okyanusya'dan 196, Avrupa'dan 372 kişi. Tüm katılanların % 11,5'ini kadın temsilciler oluştururken, Kongre'yi DAC ve diğer ülkelerden 529 gazeteci izledi.

Kongre'ye sunulan ana raporda ekonomik ve sosyal durum ayrıntılı biçimde incelenirken, silahlanma yarışının sosyo-ekonomik sonuçlarına da yer verildi. Gelişmekte olan ülkelerdeki süreçlerle, sosyalist ülkelerin deneyleri de, 1982'de Havana'da yapılan DSF 10. Kongresi'nden bu yana gelişmeleri içeren bölümde aktarıldı.

Raporun mücadele perspektifleri ve eylem önceliklerini konu alan bölümünde uluslararası sendikal hareketin günümüzdeki hedefleri arasında barışın, iş ve çalışma hakkının, ekonomik ve sosyal gelişmenin, sendikal hakların korunmasına ağırlık veriliyordu.

Tüm katılanların onayıyla kabul edilen Kongre kararları arasında ABD Başkanı Reagan, SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov ve BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'a hitaben bir mesaj; Şili, Paraguay, Güney Afrika, Kore, Arap ülkeleri, Türkiye, Kıbrıs, Yeni Kaledonya ve diğer bazı ülkeler işçileri ve halklarıyla ayrı ayrı dayanışma mesajları; İran-Irak savaşı ve BM'in desteklenmesini konu alan kararlar bulunuyordu.

Reagan, Gorbaçov ve Cuellar'a gönderilen mesajda, bugün dünyada askeri amaçla yılda 100 milyar dolar harcandığı ve bu miktarın gezegenimizdeki nüfusun yarısından fazlasının toplam gelirinden fazla olduğuna işaret ediliyordu. "Yıldız Savaşları stratejisine değil, iş için, açlığa karşı, tüm ulus ve halkların dostluğu ve işbirliği temelinde uluslararası güvenliği amaçlayan bir strateji"ye ihtiyaç olduğunu belirten Kongre mesajı, silahsızlanmaya katkı getiren her önerinin desteklendiğini vurguladı. Tek yanlı Sovyet moratoryumuna diğer nükleer güçlerin de katılması istenirken, Sovyetler Birliği'nin nükleer silahların 2000 yılına kadar ortadan kaldırılması önerisinin işçilerin ve halkların özlemlerine denk düştüğü belirtildi. Mesajda, Kongre'nin Bağlantısızlar'ın 8. Harare Zirvesi ve "Delhi 6'lısı" (Altılar Grubu) Meksika deklarasyonunda yer alan silahsızlanma önerilerinin de desteklendiği açıklandı.

Kongre sonunda yayınlanan "Tüm Ülkelerdeki İşçilere ve Sendikalara Çağrı"'da da, kapitalist tekeller, çokuluslu şirketler ve onların hizmetindeki hükümetlerin sendikalara karşı bugüne dek görülmedik boyutta yeni saldırılara hazırlanmakta olduğu belirtildi. İşçi ve emekçilerin ekonomik ve sosyal talepleri için mücadelenin de bugüne dek silahlanma yarışı ve militarizme karşı, barış ve silahsızlanma için mücadeleyle hiç bu kadar iç içe geçmediği vurgulandı. Çağrının son bölümünde şöyle deniliyor:

"DSF'ye, Uluslararası Hür Dünya Sendikaları Konfederasyonu'na, Dünya İş Konfederasyonu'na, diğer uluslararası ve bölgesel örgütlere, ortak görüşleri paylaştıkları ve işçiler için büyük önem taşıyan pekçok konuda birlikte çalışma çağrısı yapıyoruz. Dünya sendikaları arasında böyle uluslararası bir işbirliğiğinin, özellikle şu hedeflere ulaşmada meyva vereceğine inanıyoruz:

—Nükleer savaşın önlenmesi ve nükleer ve diğer kitle tahrip silahlarının tümüyle ortadan kaldırılması, uzayın askerileştirilmesinin yasaklanması, silahlanma harcamalarının azaltılması, silah üretimi yapan sanayiinin toplum için yararlı amaçlara yöneltilmesi ve diğer silahsızlanma önlemlerinin alınması;

—Ülkeler arasında çıkabilecek tüm anlaşmazlıkların siyasi yoldan çözümlenmesi, kuvvet tehdidi ve kullanımından vazgeçilmesi, gerginlik ve savaş odaklarının yok edilmesi;

—İstihdam programı yapılması, tam istihdam politikasının sağlanması;

—Bilim ve teknolojinin savaş ve yıkım için değil, insanlığın ilerlemesi doğrultusunda kullanılması;

—Tüm ülkelerin ekonomik güvenlik ve sosyal gelişmesi ve Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen'in kurulması;

—Sendikal hakların korunup, genişletilmesi;

—Irkçılık ve apartheid'a, demokratik özgürlükler ve insan haklarının çiğnenmesine, sömürgeciliğe karşı ve ulusal bağımsızlık için uluslararası dayanışmanın etkin biçimde koordinasyonu;

—Çalışma ve yaşama koşullarının korunması, sağlığa zararlı yeni ürünler ve üretim süreçleriyle ilgili uluslararası güvenlik standartlarının oluşturulması.

Bugün, uluslararası dayanışma işçilerin mücadelelerinin başarısı için belirleyici önem taşımaktadır. Tüm dünyada uluslararası işçi ve sendika dayanışmasını kurmak ve güçlendirmek için hep birlikte çalışalım!"

DSF Kongresi'nden:
Türkiye işçileri ve halklarıyla dayanışma mesajı

Türkiye'de darbenin altıncı yıldönümünden kısa bir süre toplanan 11. Dünya Sendikalar Kongresi, sendikal haklar ve demokratik özgürlükler için, işsizliğe ve yaşama ve çalışma koşullarının kötüleşmesine karşı zor koşullarda vermekte olduğunuz mücadelelerle tam bir dayanışma içinde olduğunu açıklar.

Yüzyıl sonra yiğit mücadelelerin her 1 Mayıs'ta hatırlandığı dünya sendikal hareketinin deneyleri gösteriyor ki, sendikal hakların korunması ve geliştirilmesi işçilerin ve halkların çıkarlarının korunması açısından belirleyicidir. Bunun, DİSK'in ve ona bağlı sendikaların hâlâ yasaklı olduğu ve davalarının yıllardır sürmekte bulunduğu sizin ülkeniz açısından da böyle olduğunu biliyoruz. Yeni Anayasada ve ILO'nun uluslararası standartlarıyla açıkça çelişen yeni sendikal yasalarda getirilen kısıtlamalar, yaşama ve çalışma koşullarında iyileşme isteven taleplerinizin yerine getirilmesini çok ciddi biçimde engellemektedir.

Tüm dünya sendikal hareketi bu kısıtlamaları ve sizi hedef alan, sendikalara karşı baskıları kınıyor.

İstek ve hedefleriniz —"ekmek, barış, özgürlük"— Kongremizin gündemindedir. Onlar bizim de istek ve hedeflerimizdir. Sizin:

—Çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesi,

—İnsan hakları ve sendikal hakların, özellikle gerçek toplusözleşme hakkı ve genel grev dahil grev hakkının tanınması,

—DİSK'e karşı açılan davaların tüm sanıklarının serbest bırakılması, DİSK ve bağlı sendikaların haklarının yeniden verilmesi, malvarlığı ve fonlarının iade edilmesi,

—Ülke dışına gitmeye zorlanmış Türkiyeli sendikacıların şartsız ve güvence altında ülkelerine dönmesi,

için mücadelenizde koşulsuz dayanışmamızı ve aktif desteğimizi daha güçlü göstereceğiz."

Köşeye sıkıştıkça devlet terörüne hız veren Pinochet, yakasını kurtaramayacaktır!

Şili: *Venceremos!*

● Şili'de kanlı faşist darbenin 13. yıldönümü ve Pinochet'in 7 Eylül'deki suikast girişiminin ardından sergilediği yeni saldırılar tüm dünyada protesto gösterileriyle kınandı. Yüzlerce kişinin tutuklanmasına, ev basıp adam kaçırmalara ve katliamlara rağmen Pinochet'e karşı muhalefet yaygınlaşarak sürüyor. Sürgündeki Şililerin yurda dönmesini engellemek üzere Pinochet birlikleri Santiago havaalanını kuşattı.

Tüm Şili'de yaygınlaşarak süren kitle gösterilerinde işkence insanlık suçu olarak mahkum ediliyor.

Manuel Rodriguez Yurtsever Cephesine bağlı bir komando birimi tarafından Pinochet'e karşı 7 Eylül'de düzenlenen suikast girişiminden sonra olağanüstü hal ilan edilmesinden bu yana geçen sürede, Şili'de 5 kişi öldürüldü, yüzlerce kişi tutuklandı. Tutuklananlar arasında Allende döneminin bakanlarından, 80 yaşında ve ağır hasta olan Pascual Barrazo da bulunuyor. 7 muhalif yayın organı ile iki uluslararası ajans bürosu (Reuter ve ANSA) kapatıldı. Polis ve askerlerin ev basıp, adam kaçırma girişimleri yoğunlaştı. Suikast girişiminin hemen ardından kaçırılan ve 8 Eylül günü cesedi bulunan gazeteci Jose Carrasco ve rejimin katlettiği diğer kurbanlardan sonra, 13 Eylül günü Temmuz ayındaki genel grev sırasında üzerine gaz dökülerek yakılıp öldürülen Rodrigo Rojas'ın avukatı Luis Toro evi basılarak kaçırılmak istendi. Bu arada Şili Gazeteciler Birliği 21 yöneticisinin ölüm tehdidi aldığını söyleyerek korunma istedi. Ülkenin her yanında Pinochet rejimine direnenlere karşı ölüm tehditleri ve saldırılar sürüyor.

Öte yandan özellikle Latin Amerika'daki yayın organlarında CIA'nın Şili'de büyük operasyonlar düzenlemekte olduğu haberleri yer alıyor. Pinochet'in tüm baskı ve teröre rağmen "komünist tehlike"yi önleyemediğini gören CIA'nın, Komünist Parti'yi tecrit etmek ve Manuel Rodriguez Cephesi ve gerilla gruplarının hakkından gelmek üzere yoğun operasyonlar tezgahladığı belirtiliyor.

Bu arada bir bildiriyle suikast girişimini üstlenen Manuel Rodriguez Yurtsever Cephesi "4 Eylül" komandoları, yaptıkları açıklamada "eylemin, bizzat varlığı demokrasiye geçişin önünde baş engel olarak görülen Pinochet'i ortadan kaldırmaya" yönelik olduğunu belirtti.

Pinochet'in Şili halkına karşı son saldırılarla sürdürdüğü terör Dünya Sendikalar Federasyonu 11. Kongresinde ve de geçtiğimiz günlerde Buenos Aires'te biraraya gelen Latin Amerikalı sendikacılar toplantısında şiddetle kınandı.

Kanlı darbenin 13. yıldönümü olan 11 Eylül günü dünyanın çeşitli ülkelerinde Şili halkıyla dayanışma gösterilerinde Pinochet'in yeni saldırıları şiddetle protesto edildi. Bu gösterilerin yanısıra sürgünde bulunan 30 tanınmış Şili yurttaşının ülkeye geri dönme girişimleri Pinochet askerlerinin kuşatmasıyla karşılaştı. Beş Latin Amerika ülkesinden siyaset adamlarıyla birlikte Şili'ye doğru yola çıkan sürgünlerin uçağının inişini önlemek üzere Santiago havaalanı kapatıldı. Uçak Buenos Aires'e geri döndü.

Şili halkı, köşeye sıkıştıkça saldırganlaşan Pinochet'in zulmüne boyun eğmeyecektir. Tüm dünyada yükselen dayanışmayla Şili'de diktatörün gönderileceği günler yakındır.

Luis Corvalan 70 yaşında

Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis Corvalan Eylül ayında 70. yaşına girdi. Şili halkının Halk Birliği Hükümetiyle ulaştığı kazanımlardan, Pinochet'in zindanlarına uzanan çetin mücadelesinin sembolleştiği Corvalan adını yalnızca Şili halkı değil, tüm dünya halkları tanıyor.

Corvalan 1973'deki kanlı darbeden sonra ağır işkencelere uğrayarak toplama kamplarına gönderilmiş ve tüm dünyada yükselen uluslararası dayanışmanın baskısıyla 1976'da serbest bırakılarak, yurt dışına çıkmasına izin verilmişti. "Corvalan'a Özgürlük" talebi Türkiye'de de tüm demokrasi güçlerinin katılımıyla ve TSİP'in yoğun kampanyasıyla yükseltilmişti.

Pinochet'in katlettirdiği üç komünist sendikacı Guerrero Ceballos, Parada Maluenda ve Santiago Nattino'nun eşleri, tüm Şili halkının talebini tekrarlıyor: "Adalet istiyoruz".

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum

DAYANIŞMA'NIN EKİDİR

EKİM 1986 SAYI 51

Hangi "demokratik yoldan"?

1986 Eylül ara seçim kampanyası her şeye rağmen büyük gürültü kopardı. Alt tarafı birkaç ilde on bir milletvekilliği için yapılacak seçimin bütün yurtta basının da özel katkısıyla uyandırdığı ilgi bir genel seçimde görülebilecek olana bir hayli yaklaştı. Bu olgu, seçimin sonucu ne olursa olsun —bu yazı oylama gününden önce yazılıyor— ülkede demokrasi ve özgürlük konusunda duyulan sıkıntının ne boyutlara ulaştığının bir göstergesidir. Toplum görünürde ne kadar geçim derdine dalmış da olsa ve politik kapışmalar konusunda ne kadar ihtiyat ve temkinle davransa da, aslında demokrasiye, özgürlüğe aç. En ufak bir açılım vesilesi, bütün ters yönde şartlandırmalara rağmen, politikaya ilgiyi kamçılıyor.

T. Özal yönetimi başta olmak üzere hâkim güçler ve çevreler de bunu biliyorlar. Bu nedenle gündemin baş sorunu olan demokrasi ve özgürlüğe karşı "istikrar" çağrısını sürekli vurguluyorlar. Üstü kapalı ya da pervasızca açık uyarılar, tehditler mahiyetinde 12 Eylül öncesi döneme atıflar bir yandan asker-sivil ricalin ağzında sakız olurken, öte yandan Anavatan Partisi'nin seçim platformunun ana eksenini oluşturuyor.

"İstikrar"dan anladıklar ne?

Bir kere ekonominin, kendi ifadeleriyle yolunda gitmesi, aksamaması için istikrar, yani 24 Ocak cenderesinin sürmesi gerekiyor. Olduğu kadarıyla yatırımlardan sonuç alınması, "kalkınma"nın sürmesinin istikrarsız, yani çalışan kitlelerin ekonomik-demokratik haklarına 12 Eylül'ün getirdiği kısıtlamalarsız mümkün olmayacağı söyleniyor. Sonra, dış politikada "tutarlılığın", "savunma" ihtiyaçlarının karşılanmasının, NATO müttefikleriyle ilişkilerin istikrara, yani 12 Eylül ürünü yönetim tarzı ve karar mekanizmaları işleyişinin aksamadan sürüp gitmesine ihtiyaç gösterdiği ileri sürülüyor. Nihayet ülkede "iç barış"ın sürmesi —12 Eylül öncesi durumun ve yeni 12 Eylüllerin tekerrür etmemesi— için istikrarın, yani 12 Eylül'ün yarattığı güçler dengesinin korunması isteniyor.

Dikkat edilirse bunların hepsi birbirine bağlı. Hepsini birleştiren çizgi devletin itibarına, dış kredi imkânlarına, dıştan ekonomik, askeri, politik destek sağlama sorununa bağlanıyor ve orada somutlanıyor. Bir başka deyişle, NATO'nun sağlam, güvenilir, sadık üyesi konumunun sürmesine. NATO'ya, emperyalizme tam bağımlılığa.

Böylece kitlelerin *demokrasi* özlemiyle hâkim güçlerin, tekelci mihraklar ve asker-sivil üst bürokratik mercilerin Türkiye'de, emperyalizmin de NATO'nun Ortadoğu kanadında *istikrar* arzuları çatışıyor. Bu olgu elbette bu ara seçim döneminde ortaya çıkmadı. Taa baştan beri, 12 Eylül'den, hattâ daha da öncedenberi apaçık ortadaydı. Faşizmin Türkiye halklarına karşı 12 Eylül öncesinden başlatılan çok yönlü saldırısının temelinde bu çatışma yatıyordu. Faşistlerin 12 Eylül'den bu yana devletin yapısında ve toplumun hayatında zor yoluyla gerçekleştirdikleri her şeyin altında yine bu olgu yatıyor.

Ne var ki, demokrasiyi özleyen kitleler istikrar istemiyor mu?

İstedikleri açık! Zaten kitlelerin demokrasi özlemiyle istikrar özlemleri aslında aynı şeydir. Fakat T. Özalların arzu ettikleri istikrar ile kitlelerin özlediği istikrar ayrı şeylerdir.

T. Özalların istikrarı bir avuç iş bitirici holdingle onların asker-sivil yardakçılarının ve tümünün yabancı ağababalarının çıkarlarına yönelik bir istikrar. O istikrar ve onun eş anlamı "dikensiz gül bahçesi" sayesinde hepsinin altı yıl içerisinde nerden kalkıp nereye ulaştıkları hep biliniyor. Sıfırdan kurulan sanayi, finans, ihale imparatorlukları, holding gelirlerinde 56 kere katlanmaya varan artışlar, teşvik soygunları, devlet memuru maaşıyla sağlanan milyarlık mal varlıkları, belediye gelirlerinin namuslarından başka kaybedecek hiç bir şeyleri olmayan mahalli lümpen politikacılar ve ortaklarına peşkeş çekilmesi, ve bu arada yabancı finans kuruluşlarına milyarlarca dolar dış borç ödemesi, vb., vb....

Çalışan kitleler içinse o istikrarın anlamı çok başka: otomatiğe bağlanmış azgın enflasyon, gerçek işçi gelirlerinde yüzde yetmişe varan gerileme, mutlak yoksullaşma, Fakir Fukara Fonu, toplumun en ince dokularına kadar yayılan yozlaşma olgusu, politik baskı, tehdit, polis devleti uygulamalarının ve zihniyetinin gün be gün tırmandırılışı ve Doğuda açık, pervasız silahlı devlet terörü... İstikrardan gayri her şey!

Kitlelerin içinde bulundukları durum bugün budur. Ve onların bu durumun sürgit devamından yana olduklarını, böyle bir istikrarın sürmesini istediklerini düşünmek elbette ki abestir. Dolayısıyla hâkim güçlerin sürmesini istedikleri istikrar kendi *karşıtını* içinde taşımakta, sürekli beslemektedir. Özalların istikrarını kırıp demokratik hak ve özgürlükleri kazanma mücadelesinin ve bu mücadelenin âciliyetinin maddî zemini budur. İstikrar denilen şey bugünkü durumun sürgit devamı olduğu sürece —ki bunu isteyenlerin başka seçenekleri de yok— demokrasi mücadelesinin sıcak kavgaya dönüşmesi, bugünden yarına kuvveden fiile çıkmasa da, gündemdedir.

Öte yandan ülkede böylesi bir istikrarı şu ya da bu yoldan mutlaka sürdürmeye kararlı Evren-Özal diktatörlüğüne karşı olan, sağdan "sol"a birtakım legal partilerde örgütlenmiş geniş burjuva ve küçük burjuva kesimler var. Bunlar da çalışan halkın demokratik hak ve özgürlükleri davasının hangi maddi zeminden kaynaklandığını ve ne denli âciliyet taşıdığını biliyorlar. Biliyorlar ama o yolda verilmesi gereken kavgadan ve onun getireceği sonuçlardan, "istikrarsızlık"tan ödleri kopuyor. Bu yüzden, tekelci çıkarlara yatkın burjuva sağ muhalefeti, rejime muhalefetini daha çok kişisel plânda sürdürüyor, demokrasi sorununu kitlelerin demokratik hak ve özgürlükleri dâvasının üzerinden aşırtıp salt "milli irade" ve hukuksal meşrûiyet sorunu düzeyinde tutmaya azamî özen gösteriyor. Bu tavrıyla sağ burjuva muhalefetin, temsil ettiği ve politik yönlendirilmesini üstlenmek istediği sınıfsal çıkarlara 12 Eylülcülerin sağlamış olduğu kazanımları koruma, onların üzerine oturma hedefini güttüğü besbelli ortada. Sosyal demokrasi ise demokratik hak ve özgürlükleri —gecikerek de olsa— muhalefetinin ana eksenı yapmakla birlikte, bunun için verilmesi gereken aktif mücadeleden ısrarla uzak duruyor. "Demokrasiye geçiş dönemi" denilen tepeden inme emrivaki duruma aykırı her türlü davranıştan kaçınıyor.

Sağ ve "sol" hepsinin durmadan tekrarladıkları şey bugün Türkiye'de *demokrasi olmadığıdır*. Oysa demokrasi kendi başına soyut bir "amaç" olmadığına göre, bu sözü böylesine tekrarlayıp durmak ve bununla yetinmek "demokrasiye geçiş dönemi" denilen şeyi tüm somut olgularıyla *olağanlaştırmaktan* başka bir şey değil. "Demokrasiye geçiş dönemi" ibaresi dahi, kendi başına, ülkede demokrasi olmadığının ve buna şu ya da bu nedenle —istemeyerek de olsa— katlanıldığının kanıtı. Ne ki bu tavır mahallede içi çoluk çocuk dolu bir evin cayır cayır yandığını görerek "Yangın var!" diye kıyameti koparıp da yangını söndürmek ve yananların yardımına koşmak için hiç bir şey yapmamaya benziyor. Amaç yangının, içindeki canları da tüketerek, sönmesi mi? Yoksa yanan canların kurtarılması mı?

Sağ tutucu muhalefetin bu tavrı ardındaki sınıfsal saikler bilindiğine göre onları bu konuda tutarsızlıkla fazla suçlamakta pek bir anlam yok. O tutarsızlığın ve onu gizlemek için başvurulan "türlü çeşitli" kandırmacaların, demagojilerin kitlelerce kavranılmasına çalışmak yeter. Sosyal demokrasi ise hâkim taban yapısı ve politik hedefleriyle demokrasi güçleri arasında yer alıyor; özellikle Türkiye gibi bir ülkenin toplumsal koşullarında Avrupa sosyal demokrasisinden farklı daha radikal bir misyona sahip. Ondaki tutarsızlığa bu nedenle daha başka bir gözle bakmak ve davranışını farklı ölçülerle değerlendirmek gerekiyor.

Bugün Türkiye'de olmadığı söylenip duran demokrasinin kazanılması için beklenip durulurken çalışan halkın hâli yangından çıkmıştan betere döndürülmektedir. Bu böyleyken bekleyip durmanın, rejimin âdeta "kendiliğinden" gevşeyip demokratikleşmesine bel bağlamanın altında yatan ne?

Bu tavır, doğrudan doğruya, Özalların vb. istikrarına teslimiyetten kaynaklanıyor. Özallar o istikrardan kendi çıkarları doğrultusunda aktif bir olgu olarak habire yararlanırken, sosyal demokrat muhalefet kendini o aynı istikrar adına pasif konuma mahkûm ediyor. Gerekçesi de, işin tuhafı, "demokrasi"! Yani ülkede olmadığı hep söylenegelen demokrasi!

Halkın düşmanları işlerine gelip çıkarları gerektirdiğinde o çıkarları bütün "millet"e mal ederek demokrasiyi bir gecede ayaklar altına almaktan, bütün kuralları çiğnemekten, ve yine işlerine geldiği sürece "demokrasiye geçiş dönemi" adı altında olmadık maskaralıkları topluma dayatmaktan hiç perva duymazken, inkâra uğrayan çıkarlarını savunmada sabırlı, temkinli davranması demokrasiden yana olduklarını söyleyenlerce *millete* şart koşuluyor. İç savaş bahanesiyle demokrasi rafa kaldırılarak hayat hakkının gaspedilmesine milletin "demokrasi" adına katlanması isteniyor. Ve sosyal demokrat yöneticiler bütün faaliyetlerinde "demokrasi" denilen şeyin sınırlarını aşmamak için ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Tüm demokratik hak ve özgürlükler ve insan hakları, insanı dünyada insan ve toplumda yurtdaş yapan ne varsa hepsi bir anda askıya alınıp istendiği kadar askıda tutulabiliyor; ama aynı demokratik hak ve özgürlükleri, insan haklarını geçerli kılmayı programına alan ve bu gerekçeyle halkın karşısına çıkıp politika yapanlar hedeflerine ancak "demokratik yol"dan ulaşacaklarını ilân edip duruyorlar.

Ne demek "demokratik" yoldan? Faşizmin tepeden inme dayattığı *belirli bir politikadan* başka bir şey mi? En temel yurtdaşlık haklarının tepeden inme inkârına katlanmanın, o haklar için mücadeleyi faşizmin icazet sınırları içine hapsetmenin gerekçesi değil mi?

Politika yapmaları, politik partilerde çalışıp onları desteklemeleri 82 Anayasasıyla yasaklanmış eski politikacılar bugün seçim meydanlarında at koşturuyorlar. Basında, orda burda, bu olgunun bu tür anti-demokratik yasaklamaların toplumsal geçersizliğinin kanıtı olduğu yazılıp duruyor. Sözde yasaklı politikacılara da bir şey olduğu yok. Ama işçilere dayatılan grev yasağı yine tam bir tabu. Bir yerde kanunsuz greve girişilecek olsa belli ki yer yerinden oynayacak. Türk-İş'in ara seçim bölgelerinde miting yapma girişimleri yasaklanarak engellendi. Bir yerde bir kaç bin işçi yasağa rağmen bir alanda toplansaydı ne olacaktı? Sosyal demokrat yönetim böyle bir girişimi destekleyecek miydi?

Grev hakkı, miting düzenleme hakkı temel *demokratik* haklardandır. Bunların *yasaklanması* demokrasiye *aykırıdır*. Faşistlerin silah zoruyla dayattıkları yasal mevzuata göre kanunsuz grev, kanunsuz miting gerçekte bizatihi *demokratik* eylemler değil midir? Politika yasaklarına uyulmaması (o da sadece belli durumlarda, herkes için değil) demokrasinin gereği oluyor da grev yasağına uyulmaması neden "demokratik olmayan bir yol" oluyor?

Sosyal demokrasi bu "demokratik yoldan" anlayışıyla demokrasi düşmanlarının dayatmalarına boyun eğmekten başka bir şey yapmıyor. İşçilerin *bugün* tüm ekonomik-demokratik hakları ellerinden alınmıştır; *bugün* işyerlerinde olur olmaz baskılara uğramakta, rasgele işlerinden atılmaktadırlar; *bugün* yetersiz ücretlerle açlığa mahkûm edilmektedirler. Bunu protesto etmek gibi en temel ve sıradan bir haklarını kullanabilmeleri için onlara yıllar yılı "demokrasiye geçiş dönemi"nin dolmasını, sosyal demokrasinin yıllar sonra bir seçimde ola ki iş başına gelmesini beklemelerini öğütlemenin anlamı nedir?

Demokrasi askıya alındığı anda; askıda tutulmak istendiği sürece de demokrasi yanlıları demokrasiye sahip çıkmakta en azından demokrasi düşmanlarının demokrasiyi boğmakta gösterdikleri kararlılığı göstermezlerse, halkın demokratik hak ve özgürlüklerinin, maddî çıkarlarının inkârı üzerine yüreklilikle ve ataklıkla yürümezlerse demokrasi yanlısı olmanın fazla bir anlamı kalmaz. Demokrasiden yana olanlar demokrasi mücadelesinin *somut işlevini* şaşırmadan o mücadeleyi sürdürmekle yükümlüdürler.

Belli ki sosyal demokratlar, SHP'nin başını çekenler ve umutlarını onların "başarı"sına bağlayanlar hep Özalların, vb. "istikrar"ı uğruna bu yolda diretiyorlar. Tüm demokratik işlevlerini 88'de iktidar olmaktan ibaret sayarak yönetmeye hazırlandıkları devletin itibarını, ekonominin yönetiminde tekellerin istikrar arayışına ters düşmemeyi, dış kredi imkânlarını, NATO nezdinde itimada şayan kalmayı, vb., vb. gözeterek politikayı 82 Anayasasının daracık deligömleği, parlamento ve seçimler içine hapsetmeyi yeğ görüyorlar.

Oysa 82 Anayasasının anti-demokratikliğinde ve demokrasiyle bir gûna bağdaşmayan bir yoldan topluma dayatıldığında herkes hemfikir. Parlamentonun ne denli dışardan yönlendirilip nasıl tüm işlevlerinden arındırıldığını herkes biliyor. İşçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin politik örgütleri dışlanarak ülkede sol potansiyel ve kamuoyu salt sosyal demokrasinin "sol"luğuna indirgenerek yapılan ve yapılacak seçimlere de demokratik seçim demek için bin şahit ister. Bu durumda sosyal demokrasinin, demokrasi mücadelesinin hergün âciliyetle kendini dayatan somut zemininden kaçarak işi faşizmin icazet sınırlarının çerçevesinde götürmeyi seçmekle, topluma yıllardır tepeden inme dayatılan ve ilelebet sürdürülmek istenen depolitizasyona ince bir biçimde katkıda bulunduğu ortadadır.

İstikrar adına toplumun böyle şartlandırılmasında sosyal demokrasinin üstlenmiş göründüğü rolü geniş kitleler nezdinde, sendikalarda, kitle örgütleri alanında, basında ve gençlik arasında tereddütsüz teşhir etmek, sosyal demokrat hareketin daha ileri unsurlarını aktif mücadeleye çağırarak ve toplumda genel kitlesel muhalefet potansiyelini harekete geçirerek toplumun üzerine atılan depolitizasyon ağını eldeki tüm imkânlarla yırtmaya çalışmak bu dönemde komünistlerin en önde gelen görevleri arasındadır. Önümüzdeki yakın dönemde kitle muhalefetini, faşizmin çizdiği ve sosyal demokrasinin kendi hedefleri için yeterli gördüğü genel yasal çerçevede parlamento ve seçim sınırları içine hapsolmaktan kurtarmaya yönelik aktif bir politika doğrultusunda tüm demokrasi güçlerini bir araya getirecek bir demokratik blokun kurularak işlerliğe kavuşturulması da büyük ölçüde bu görevlerin yerine getirilmesine bağlı olacaktır.

Yılgınlık gerekçeleri

Tevfik İLHAN

Çetin Altan herkesi kendisi gibi olmaya çağırıyor. Bir sözü var ki doğru: "Partisi olmayan Marksizmin ne anlamı vardır?" Ama o bunu aydının somut politik işlevini vurgulamak için değil, aydının politikadan ve politikayla birlikte Marksizmden, yani çağımızın hümanizminden uzak durmasını, kendi adına kendi başınalığıyla başbaşa kalmasını, kollektivite içinde etkinliği değil, bir başına beyhudeliği seçmesini sağlamak için kullanıyor. Kendisi nasıl onu mağdur edenleri bağışladıysa herkes de öyle bağışlayıcı olsun istiyor.

Gazeteci, yazar, bir zamanlar TİP milletvekili Çetin Altan Türkiye'de *Milliyet-Sanat* dergisinde yayınlanan bir konuşmasında aydınlar ve politika konusuna değiniyor. Bu konuda yine her zamanki cerbezesiyle dünyaya nizamat veriyor. Söylediklerinin ne anlama geldiğini ve nereden kaynaklandığını birazdan göreceğiz. Bu arada konuşmasında hemen dikkati çeken bir noktaya değinelim:

Söyledikleri de, onları söylerkenki edası da gösteriyor ki Çetin Altan Cumhuriyet öncesi dönemin tipik Osmanlı münevverinin günümüzde yaşayan temsilcilerinden biridir. Günlük yazılarında sürekli vurguladığı "çağdaşlaşma" ve "medenileşme" temasına yaklaşımında ötedenberi görülen özellik burada da karşımıza çıkıyor. Nitekim konuşmasının bir yerinde, dobra dobra, "Türkiye'nin bugün adam olması için domuz eti yemesi gerekir" derken doğrudan doğruya o geleneği sürdürüyor. İçinde yaşadığı toplumsal ortama, toplumun inanç ve alışkanlıklarına, saplantılarına bir tepki, başkaldırış değil bu. Kendisi öyle göstermek istiyor gerçi (aydının ve sanatçının işi "toplumdan gelen baskı"ya karşı durmaktır diyerek ve bundan kendine pay çıkararak) ama en basite indirgenmiş, aşınmış pozitivist bilincin dışa vuruşunu görüyoruz burda. Ve dışa vururken de içinde yaşanan ortamdan etkilenerek *alaturkalaşmasını*. On Dokuzuncu Yüzyıl sonu ve Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde de, zamanın ünlü gazeteci-yazarları arasında, "Bu memleketin bugün adam olması için Avrupa'dan sağlıklı erkek getirip kadınlarımızla çiftleştirmesi, insan haraları kurması gerekir" diyenler vardı!

Adam olma yolunda domuz eti yemenin kişiye sağlayacağı meziyetlerin takdirini domuz etini tatmış adamlara bırakalım. Asıl üzerinde durulacak nokta, bir ülkenin "adam olması" gibi karmaşık bir sorunun çözümünü belli bir geleneği sürdürerekten böylesine basite indirgeyen Ç. Altan'ın bunu hangi ortamda, hangi kişisel dürtülerle yaptığıdır. Ç. Altan gibi çok zeki bir kişi ve çok usta bir yazarın hayat tecrübesi ve o tecrübeden kendine çıkardığı dersler bu bakımdan önemlidir.

Gençliğinde gazete muhabiri ve yazarı olarak gözü mesleğinin en yukarılarındaydı. Kendi gününün Falih Rıfkı'sı olmayı amaçlıyordu. Çok zeki ve biraz fazla atak olduğu için o zamanki CHP zimmamdarları, bile bile yolunu kestiler. Uzun süre çölde kaldı. Bir ara, Menderes döneminde, 57 seçimi öncesi, resmi itibarın kapılarını zorlar gibi oldu. Ama hemen ardından muhalefeti seçti. 60'dan sonra, özellikle 63-68 arası, yıldızı parladı. Savunduğu görüşler bugünkü görüşlerinin tam tersiydi. Sanatçı olarak tiyatro oyunları yazarken de politikanın ta göbeğindeydi. O yılların Ç. Altan'ının tiyatro yazarlığından bugüne ya da yarına ne kaldığını herhalde şimdi kendi de biliyor ve kimbilir belki de gazeteciliği ve politikayı bırakıp hepten tiyatro yazarlığında karar kılmamakla kendine de, topluma da yazık ettiğini düşünüyordur. Ama o yılların Çetin Altan'ının Meclis kürsüsünde, miting alanlarında, gazete sütünlarında aktif politik eyleme katılmakla Türkiye toplumunun politik gelişmesine ettiği hizmeti taşıllaşmış kalıpların kırılmasına, sosyalist düşünce ve eylemin toplumsal meşrûiyet kazanmasına getirdiği büyük katkıyı kim inkâr edebilir?

68'den sonra birkaç yıldır parlayan gözkamaştırıcı yıldızını kendi eliyle söndürdü. TİP'teki bölünmede taraf tutma sorunsalı Osmanlı kalıntısı alaturka mizacının boyunu aşmıştı. Aybarcılığın değilse de Aybarcıların sıradanlığına katlanmasına zekâsı uygun değildi. Öbür tarafta ise pabuç pahalıydı. Eteğini topladı, geçim derdine daldı.

Ama 12 Mart faşistleri onu affetmediler. İki yıla yakın süre hapislikten "mağdur" olarak çıktığında, her oyunu kendi başına ve kendi adına oynamaya kararlı bir "pabucu-yarım"dı. Ve onu mağdur edenleri o çoktan affetmişti! Oyununu da ona göre seçti. Politikadan (ve, ilginçtir, tiyatro yazarlığından da) sıtkı sıyrılmıştı. Onların yerine içi boş zekâ ve usta yazarlık gösterileri, konuşmasında sözünü ettiği "teorik, filozofik, sanatsal" kahve sohbetleri, üst perdeden "hikmet" sergilemeleri aldı. Çetin Altan toplumu koşullandıran politikayı politikacılara bırakmış, politikanın koşullandırdığı toplumla uğraşır olmuştu. 12 Eylül faşistleri kılına bile dokunmadılar.

Şimdi, bu konuşmasında olduğu gibi, sanattan ve aydın kişi olmaktan nasibi olan herkesi kendi başlarına ve kendi adlarına teorik, filozofik ve sanatsal oyuna çağırıyor, çağrısına uymayanları enayilikle suçluyor. "Aydınların, misyonu, işlevi vardır görüşünü komünist partileri ortaya attı" diyerek de komünist partilerini fareli köyün kavalcısı yerine koyarak Nazım Hikmet'leri, Neruda'ları, Aragon'ları, Joliot-Curie'leri, Gorki'yi, Robeson'u ve Picasso'yu ve teoride, felsefede, sanatta ve bilimde aydın kişi hüviyetini komünist partilerinin safında ya da yakınında sürdürüp, politikanın belirleyiciliğini hayatlarında ve eylemlerinde ispatlamış, hâlâ ispatlayagelen nicelerini o enayiler arasında saymış oluyor.

Bu demek ki Ç. Altan herkesi kendisi gibi olmaya çağırıyor. Bir sözü var ki doğru: "Partisi olmayan Marksizmin ne anlamı vardır?" Ama o bunu aydının somut politik işlevini vurgulamak için değil, aydının politikadan ve politikayla birlikte Marksizmden, yani çağımızın hümanizminden uzak durmasını, kendi adına kendi başınalığıyla başbaşa kalmasını, kollektivite içinde etkinliği değil, bir başına beyhudeliği seçmesini sağlamak için kullanıyor. Kendisi nasıl onu mağdur edenleri bağışladıysa herkes de öyle bağışlayıcı olsun istiyor.

Bu bakımdan Ç. Altan'ın aydına yakıştırdığı, salık verdiği yol, toplumu koşullandıran politik iktidara teslimiyetten başka birşey değil. Ve o iktidar bugünün politik iktidarı. Konuşmasının bağlamı açıkça o çünkü. Ve Ç. Altan aydın kişinin, "aydın hüviyetini koruyabilmesi için" bu politik iktidar karşısında en azından eyleminde nötr bir tavır almasını şart koşuyor. Bir gerekçesi de: bir koltuğa iki karpuz sığmazmış! Karpuz aslında bir tane olduğu halde iki tane sayınca böyle düşünmesi doğaldır. Oysa karpuz bir tane. Aydının aydın hüviyeti ile politik sorumluluğu içiçe oluşurlar, birbirlerini belirler, bütünlerler. Sanayici patronun teknik hizmetlisi ya da devlet aygıtının kurs görmüş uzantısı ile *aydın kişi* arasındaki fark buradadır. Aydın kişi dünyayı değiştirme potansiyelini yetişmesi, düşünme tarzı ve bilinciyle, tüm müktesabatıyla benliğinde taşıyan insandır. O potansiyeli gerçekleştirmekle ve gerçekleştirdiği ölçüde *kendisi* olur, yani dört dörtlük birey olur. (Aydın olmayan dört dörtlük birey olmaz mı? Olur. Ama o konumuzun dışında.) Bunu göze alamayan ya da bu yolda pes eden aydının kendini ne denli toplumsal yalnızlığa mahkûm ettiği bizzat Çetin Altan'ın nereden kalkıp nereye vardığından belli. Son zamanlarda ortalıkta Turgut Özal'ın politikasından geçilmezken piyasayı kaplayan politika-yılgını edebiyat ola ki o yalnızlığı biraz gidermiştir...

Çetin Altan aynı teslimiyet çağrısını ayrıca ileri sürdüğü şu görüşlerle de pekiştiriyor: "evrensellikle yerellik arasında uçurumun kapanmasını gerektiren bir dünya konjonktürü geliyor gündeme. Geri ülke dünya piyasalarına açılmadan kalkınamaz. İçerdeki gerilik dışa açıldıkça değişir... İşin bilincine varmak gerekir. Sanatçının eski alışkanlığı sürüyor, fazla yerel duruyorsa neyin değişmekte olduğunu pek göremez. Neyin değişmekte olduğunu ekonomik, teknolojik ve hümanistik tablolarda görmek gerekir."

Bunun Türkçesi, yıllardır işbaşında olan sağcı ya da faşist politik iktidarın, özellikle de bugün T. Özal ve çetesinin, Türkiye toplumunu dünyaya açtıkları, evrensellik yolunda ilerlettikleridir. Çetin Altan gündelik kahve sohbetlerinde daha açık yazdığını burada biraz kapalı dile getiriyor. Bu iddia, dışa açılmanın örtülü ya da açık silah zoruyla işbaşında duran politik iktidarlarca sürdürülen amaç ve yöntemlerinin mutlaklaştırılmasından başka nedir ki?

Emperyalizmle işbirliği, Çetin Altan'ın "yerel" dediği kitle çıkarlarının inkârı ve giderek emperyalist çıkarların tekerine bağlanması, bunun emperyalizme politik, askeri bağımlılıkla garanti altına alınması... İşte somut anlamında "dünya piyasalarına açılma"nın ta kendisi!

Tek seçenek bu mu?

Nereden çıkıyor bunun "kalkınma" için ya da daha doğrusu Türkiye toplumunun tarih sahnesinde ileri adımlar atması için tek seçenek olduğu?

Bu görüşün altında yatan nedense hep emperyalizmin ve onun aramızdaki ortaklarının işine yarayan, çıkarına işleyen kaba "determinist" anlayıştır. Toplumun esas dinamiklerini çarpıtarak yorumlamaya ve insan faktörünü —üstelik de aydın kişinin özgürlüğü, bağımsızlığı adına— yadsımaya, geçici durumları ve güç dengelerini mutlaklaştırarak evrenselleşmeyi geçici dinamiklerin oldu bittisine bağlamaya, toplumsal ilerleme sürecine bilinçli müdahale hakkını sadece emperyalizmin güdümünde gerici, tutucu, faşist mihraklara tanımaya yönelik kaba "materyalizm"dir. Besbelli ortada ki bugün Türkiye'de olan şey toplumun dünyaya açılması, evrenselliğe ulaşma yolunda mesafe alması değil, emperyalizmin sömürü ve baskı mekanizmalarına daha da sıkı sıkıya bağlanmasıdır. Bu da dışa açıldıkça içerdeki geriliğin değişmesini, azalmasını değil, tam tersi büsbütün katmerleşmesini getirmektedir. Evrensellikle yerellik arasındaki uçurum kapanacağı yerde gitgide büyümektedir. Evrenselliğe ulaşmanın politik koşulları ortadan kaldırılarak evrenselliğe özendirilen yerellik, evrenselliği şaşılacak bir hızla kendine benzetmekte, ortaya gerinin de gerisi, hüviyeti meşkuk, bulanık ve bulaşık bir ucube çıkmaktadır. Somut anlamında "dünya piyasalarına açılma"nın öngördüğü malzeme budur. Bunu görüp anlamak için "İstanbul dükalığı"nda oturup yaşamak yeter de artar bile! İşin bilincine varmak da, Osmanlı tenevvürü kalıntısı âmiyane aforizmaları dile dolamakla değil, geçmişte olanlara ve bugüne teslimiyet gözlüklerini bir kenara atmakla olur.

Toplumda kişiyi, bireyi baskı ve terörle doğrudan, açıkça depolitize edip bir başına bırakarak ahlâkî ve kültürel yozlaşmayı —depolitizasyonun derinden işleyen, en etkin, sinsi biçimini— bile bile, kasıtla azdıran, buna paralel olarak öne çıkarılan din faktörü ile *toplumsal baskı*ya her gün biraz daha yeni işlerlikler kazandıran tercihler, politikalar, uygulamalar "dünya piyasalarına açılarak kalkınma" sürecinin ayrılmaz bir parçası değil mi? Aydın kişi ya da sanatçı buna karşı çıkmayacak; çıkarsa politikacı olur! N'olur politikacı olursa? Politikanın düzeyi biraz daha yükselir. Toplumda demokratikleşme sürecinin hızlanmasına, giderek politikanın kitleler açısından gerçek tabanına oturmasına katkı gelir. Kitleler sanatçıyla kendi algılamaları ve tercübeleri bağlamında buluşarak onu daha çok sevmesini öğrenirler. Hayır, Ç. Altan böyle olsun istemiyor. Politikanın, dünyaya bakışlarının ne denli seviyeden yoksun olduğunu kendisinin de söylediği politikacılara bırakılmasını, insan olarak sanattan bir nebze nasibi olmayan Özalların, Demirellerin, vb topluma dayattıkları "kalkınma", "dışa açılma", "evrenselleşme" hedef ve yöntemlerinin sürgit hükmünü sürdürmesini, toplumu koşullandıran *belirli* bir politikanın hep borusunu öttürmesini istiyor. Aydınları da, "aydın olma işlevi" adına, buna boyun eğmeye çağırıyor. Bir başka deyişle, aydınları dünyayı değiştirme, insanın insanı sömürmesine son verme çabasında yerlerini almaktan, yani onları *aydın* yapacak asıl misyondan feragate çağırıyor, onlara kendi kaderlerini de gericiliğin ve gericilerin insafına terketmeyi öneriyor.

Ç. Altan'ın yaptığı kendi pabucu-yarım kalmışlığını mutlaklaştırmak, evrenselleştirmektir. Bir bakıma da kendine suçunu paylaşacak ortak aramaktır. Ama aradığını bulamayacak. Toplumun ve dünyanın gerçek dinamikleri o yönde işlemiyor çünkü. Teslimiyetten aldıkları mekparmak pay başlarını döndürmeye yeten birkaç yeni yetme şımarık velet dışında genç kuşaklar —aydınıyla, sanatçısıyla— "Türkiye'nin adam olması için domuz eti yemesi gerekir" sözünün altında nasıl bir alaturka domuzluk yattığını Çetin Altan'dan daha iyi biliyorlar.

"Sanat anlayanlar içindir"

Çetin Altan'la sanat ve politika üzerine söyleşi — *M. Sanat Dergisi 1 Eylül 1986*

Biraz önce aydınlardan söz ettiniz. Aydınların politik açıdan işlevleri olduğu görüşü yaygındır...

ALTAN — Aydın, beyinsel üretimiyle geçinen insandır. "Aydınların misyonu, islevi vardır" görüşünü komünist partiler ortaya attı. Sanatçıları, bu kural tanımaz adamları disipline etmek için... "Siz parti çizgisinde kalınız" falan dediler. Bugün eğer Fransız, İtalyan ya da Sovyet Komünist Partisi böyle bir şey söylüyorsa, bunu da yeniden gözden geçirmek gerekir. Komünist partisinin mevcut olmadığı bir demokraside aydınların işlevinin ne olduğunu kim belirleyecek? Yayınevleri belirler belki, "Senin misyonun halkına hizmet etmektir, az para al" derler... Yani, komünist partisinin olmadığı yerde vaktiyle komünist partililerin söylemiş olduğu sözleri mırıldanmak, sanatçının kazık yemesine yol açar. Bugün Türkiye'de bir komünist partisi olsa, böyle bir görüşe ne diyecek? Belki, "Bunu dedik, çok kötü oldu. Siz bildiğinizi yapın" diyecek. Ya da "Gelin, parti çizgisine göre resim yapın" der. Onu bilemem. Herkes kendince, hiçbir partiye girmeden, solcu olduğunu söylüyor. Ona göre çalışıyormuş... Böyle şey olmaz. İnsanlar Marksist ya da kapitalist olma hakkına elbette sahiptirler. Ama partisi olmayan Marksizmin ne anlamı vardır. Olsa olsa teoriktir, filozofiktir, sanatsaldır. Ama politik değildir. Politik disiplinden yoksun bir duruşun politik disiplinle ilgili sözlerini tekrarlamaktır.

"Bu ortamda yaratma özgürlüğü yok, önce bu özgürlük sağlansın, bunun için savaşım vermem gerekiyor" diye ortaya çıkarsa sanatçı?

ALTAN — O zaman politikacı olur. Bu, politika sorunu. Sanat sorunu değil ki. Sanatı çok ilgilendiren bir konudur ama, özgürlük sorunları politik sorunlardır. Hem politika yapacak, hem sanat... Enerjisi yetmez ikisine de... Kötü sanatçı ve kötü politikacı olur. Türkiye'nin bugün adam olması için domuz eti yemesi gerekir. Hangi sanatçı politika yaparken "halk domuz eti yesin" diyecek? O zaman halkı kaybeder. Türkiye'nin baskısı sadece iktidardan gelmiyor, halktan da geliyor. Halkın dogmaları, iktidarın ortaya koyduğu sınırlamalardan daha ağır basıyor bazı yerlerde. Sözgelimi sünnet yanlış adamlar tarafından yapılıyor ve bizim Ceza Yasası'na da aykırı. Hangi sanatçı buna karşı çıkıyor? Beş yaşındaki çocukların pipisi yerine parmağını kesmeye kalksalar ne olacak? Savcıların harekete geçmesi gerek. Bu baskı da iktidardan gelmiyor, toplumdan geliyor. Daha Hıristiyan olmuş Türkler için bir kilise yapılmadı. Yok mu hiç Hıristiyan olmuş Türk?

Son olarak yine yerel bir olguyu, sizin politikacılık döneminizin, Meclis'te bulunduğunuz dört yılın deneyimlerini sormak istiyorum: Sanat-politika ilişkileri açısından söz konusu dönemde sizin ne gibi gözlemleriniz oldu?

ALTAN— O dönemde sanatçılar bizim partiye girmediler. Bizde sanatçılar hep soldadır ve bir şey kısıtlı olduğu zaman "sanat yapılamıyor" falan gibi şeyler söylenir ama, o zaman böyle bir şeyin partisi kurulmuştu, ben sandım ki, halka dönük böyle bir şeyin örgütü var. Sanatçılar da siyasete meraklılar falan... Girmediler. Girdiler ama çok az girdiler. Bugün de Türkiye'de gerçek bir sosyalist partisi kurma olanağı olsa, çok solda görünen kişiler de girmez o partiye. Benim inancım budur, daha önceki deneyden biliyorum.

O dönemde iktidarın sanatçıya bakışı nasıldı?

ALTAN— İktidarlar bizde cahildirler. Hukuka dönük demagoji yaparlar, ekonomiden hiç anlamazlar. Sanatı bilmez bizim politikacılar. Bunlar burjuvaziden, incelmiş aristokrasiden gelmiyorlar. Sınıf değiştirmiş halk çocukları... Cahil adamlardır genellikle, hırslı adamlardır. İşin içine matematik ve üretim düzenleri girmediği için demagojik olarak koşullanmaları şaklatan adamlardır; sanatçıya da kızarlar yaratıcı olduğu için. Çünkü kendileri yaratıcı değillerdir, evrensel düzeyde politikacı değillerdir çoğu. Kırk yılda bir çıkar biriki tane, onlar da anlarlar sanattan, hoşgörülü bakarlar sanata, sanatçıya. Demin de söyledim, sanat anlayanlar içindir. Sanatçı, sanattan anlayanlar bütün insanlık olsun ister. Oysa bizim politikacılar, başka toplumların politikacılarına oranla sanattan en az anlayanlardır. Egemen güçler falan oldukları için değil, kötü eğitilmiş, kadın jürisinden yoksun bir toplumun başa geçme hırsının demagojik adamları oldukları içindir bu... Çünkü sanatçıdan korkuyor, çünkü kendisi demagoji yapıyor. Konuşamaz bile... Dili tutulur... Elinde büyük kuvvetler de var. "Yaratıcı adamı onunla yenerim" diyor, çünkü bilmiyor.

Aydınlardan da korktukları söylenebilir mi?

ALTAN— Beyinsel gücüyle yaşamını üreten kişi, ancak bordrodan ya da politikadan geçinebilecek kişiyle kıyaslandığı zaman ötekinin cahil olduğu ortaya çıkar. Onun gücü yok... Örgüt gücü, devlet gücü filan var ama, ötekinin de kendi beyniyle kendi yaşamını ayakta tutma gücü var. Türkiye'de böyle insan çok az.

Çetin Altan ve Özal

YENİ Asır'da **Muammer Yaşar** yazıyor:

"ANAP teşkilatı, pazar gecesi Büyük Samsun Oteli'nde köy muhtarlarına ve partililere bir yemek verdi. Başbakan Özal bu yemekte konuşurken, halk iradesini etkileyen güçlerden söz etti, 'Bunlar yıllarca alikıran başkesen olmuşlar. Esas olan milli hâkimiyettir, milletin hâkimiyeti henüz tescil edilmemiştir' **dedi.**

Özal'ın bu sözleri üzerine kırk yıllık sosyalist yazar Çetin Altan ayağa kalkarak Başbakan'ı alkışladı ve basın masasında oturan gazetecilere çok ilginç gelen bir değerlendirme yaptı:

— Turgut Özal, gelmiş geçmiş en büyük Başbakan'dır."

Muammer Yaşar daha sonra **Çetin Altan**'a bu değerlendirmenin gerekçesini sormuş. O da, özetle, **"Şimdiye kadar hiç kimse, Türkiye'de milli hâkimiyetin yarım kaldığını söylemedi. Ben bunu savundum. Başbakan da bunu söylüyor. Ayrıca ikimiz de karma ekonomiye karşıyız"** demiş.

Bizim bunlara bir diyeceğimiz yok... Ancak geçen hafta iki ayrı gazetede okuduğumuza göre, ANAP Zonguldak milletvekili adayı **Şadi Pehlivanoğlu**, gittiği yerlerde, Meclis'te **Çetin Altan**'ı nasıl dövdüğünü anlatıyormuş. **Çetin Altan** ise, ANAP'ın davetlisi olarak Samsun seçim bölgesinde... Başbakan **Özal**'ın **Şadi** Bey'e bu durumu hatırlatacağı umulur. Ve bir kucaklaşma ile mutlu son vuku bulur.

Milliyet 18 Eylül 1986

Ekmek ve Hak Bildirgesi

ÜLKEMİZ, CUMHURİYET TARİHİNDE GÖRÜLMEMİŞ BOYUTLARA VARAN EKONOMİK BUNALIM İÇİNDEDİR. Özellikle 1980'den bu yana giderek artan bunalım, yaşamın tüm alanlarına yayılmıştır. Geniş halk yığınları, tüm çabalarını, günlük geçim sorunlarını çözmeye harcamakta, ekonomik bunalımın ağırlığı, yığınların yalnızca yoksullaşmasına değil, tüm toplumsal ahlak değerlerinin çürümesine de neden olmaktadır. Rüşvet yaygınlaşmakta; fuhuş, intihar, cinnet, cinayet olayları hızla artmaktadır. Ahlak değerlerinin çürümesi toplumu öylesine sarsmıştır ki, yalnızca yoksul halkımız değil, zengin ve varlıklı çocukları da bu çürümenin kıskacından kendilerini kurtaramamaktadır.

Halk yoksulluk ve umarsızlık içerisinde kıvranırken, holding sahipleri, dünyanın en zenginleri sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye'de 94 şirketli bir holdingin yıllık cirosu, Türkiye Cumhuriyeti bütçesinin beşte birini aşmıştır. Yani Türkiye'nin beş zengininin para gücü, devletin para gücünün üstündedir. Bu zenginler arasında, servetini, üç yılda 56 kat artıranlar vardır.

Bu açık soygun ve sömürüyü sürdürmek ve kurumlaştırmak için, antidemokratik yasalar ve yasadışı baskılar uygulanmaktadır. Çağdaş insanın vazgeçilmez temel hak ve özgürlükleri yok edilerek, kitleler, kişisel ve örgütsel olarak EKMEK ve HAK arama araç ve olanaklarından yoksun bırakılmaktadır.

Ekmek ve Hak Bildirgesi, halkımızın sesidir ve halkın halka seslenişidir. Ekmek ve Hak Bildirgesini kamuoyuna açıklamayı, halkımızın sesini halkımıza ulaştırmayı, halkımızın katılımıyla ortak gücümüzü pekiştirmeyi kaçınılmaz bir yurttaşlık görevi sayıyoruz.

24 OCAK KARARLARI, EKONOMİK BUNALIMI AŞMAK GEREKÇESİYLE, EMEKÇİ SINIF VE KATMANLARIN ÜCRET VE GELİRİNİ AZAMİ ÖLÇÜDE AŞAĞIYA ÇEKMEYİ SİYASAL İKTİDARA DAYATAN, BİR IMF MODELİDİR.

Sendikal özgürlükler, bu arada grev ve toplu sözleşme hakları kaldırılmadan, memurların örgütlenme hakkı kısıtlanmadan, köylülüğün ekonomik savaşım araçları demokratik kooperatiflerin etkinliği kırılmadan, "genel oy" hakkı askıya alınmadan, 24 Ocak Kararlarını uygulama olanağı bulunamazdı. Bu politikanın sonucu olarak, Türkiye gelirinde, tarımın payı 1979'da % 24,33 iken, 1985'te % 20,11'e, ücret ve maaşların payı % 32,79 iken % 19,50'ye düşmüş; buna karşılık, kâr, faiz ve rantların payı, aynı yıllarda, % 42,88'den % 58,40'a yükselmiştir.

İşçi, köylü, memur, öğretmen, esnaf, zanaatçı, emekli ve öteki çalışanların gelirlerindeki azalma, emekçi yığınların sürekli yoksullaşmasına yol açarken, onlardan sızdırılan değer, ulusal ölçekte, toplumsal gönenci sağlayacak yatırımlardan çok, küçük bir azınlığın artan kâr, faiz ve rantlarına aktarılmaktadır.

Emeğiyle geçimini sağlayanların aleyhine olan böyle bir ekonomi politikasına süreklilik kazandırmak, kuşku yok ki, 12 Eylül ile başlatılan demokratik hak ve özgürlüklerin kısılmasını süregenleştirecek siyasal baskının kurumsallaşmasıyla olanaklıdır. Bugün, sendikal özgürlükler, grev ve toplu sözleşme hakları yeterli ölçüde sağlanmıyorsa; ilerici, demokrat ve yurtseverlerin meslek, kitle ve siyasal örgütlenmesi sıkı bir denetim ve baskı altında bulunduruluyorsa, toplumsal barışı sağlayacak olan genel af çıkarılmıyorsa; işkencecilerin cezalandırılması, idam cezalarının kaldırılması gündeme getirilmek istenmiyorsa; yurtdışında kalmak zorunda bırakılan ve yurttaşlıktan çıkarılan nice değerli insanımızın yurda dönmelerine olanak sağlanmak istenmiyorsa; 1402 ile görevlerinden alınmış öğretim üyeleri, bilimadamları, doktorlar, öğretmenler ve memurların göreve başlatılması engelleniyorsa; geleneksel yaşam biçimlerinin ağır bastığı Güneydoğu Anadolu'da, insan onurunu ve aile kavramını derinden yaralayan ve "cinsel kontrol"a dek uzanan uygulamalar devletin "araştırma" yöntemleri olarak benimseniyorsa, tüm bunların nedeni, çalışan halkın ücret ve gelirlerini baskı altında tutma, dolayısıyla çalışanların ekonomik haklarını sağlamanın koşulu olan demokratik ortamın gelişmesini geciktirme ve önleme amacını taşımasıdır.

Ulusun bunalıma düştüğü dar günlerde, halkımız, maddi ve manevi her türlü özveride bulunmaya her zaman hazır olmuştur. Ne var ki, ekonomik bunalımın, yalnızca halkın omuzlarına yüklenmesi, buna karşılık, çalışanların emeğinden koparılan gelirin, sermaye, servet ve mülk sahiplerinin kazançlarına aktarılması, hele bu gelirin "işbilir" işbitiricilerin kısa zamanda büyük servetler yığmasının kaynağını oluşturması, toplumsal gelişme ve sosyal adalet ilkeleriyle bağdaşmayan bir tutumdur.

ULUSAL EKONOMİ KAVRAMI, MODASI GEÇMİŞ BİR MODELMİŞ GİBİ, EKONOMİ POLİTİĞİN HURDALIĞINA ATILMAK İSTENMEKTEDİR.

Toplumun tüm maddi ve manevi üretim güçlerini harekete geçirmeyi, üretimi artırmayı, ekonominin temeli almak yerine, paracı politikalar ekonomiye esas alınmış, ülke adeta, yalnızca para alınıp para satılan bir "borsaya" dönüşmüştür, oysa, esas olan üretimdir, üretimin artırılması ve adaletli bölüşümüdür.

"Ulusal Ekonomi" kavramı, adeta modası geçmiş bir modelmiş gibi ekonomi politiğin hurdalığına atılmak istenmektedir. Bilginin, bilimin, teknikbilimin uluslararası nitelik kazandığı bir çağda, biçimsel bakımdan bazı değişmelere uğraması doğal olan "ulusal ekonomi" kavramı, özü ve içeriği bakımından tam anlamıyla yozlaştırılmış, ekonomiye ulusal özerklik kazandırmak yerine, gelişmiş kapitalist ülkelere bağımlı finans kuruluşlarının amaçları doğrultusunda, ülke, bir çeşit hammadde ve yarı-hammadde üretim alanı ve tüketim malları pazarına dönüştürülmüştür.

Bir ülke, tüketim malları üretiminden ayrı olarak, toplumsal üretimin belirleyici kesimini oluşturan üretim araçları üretimine yönelmeden özerk bir ekonomiye, kendine yeterli bir ekonomik düzeye kavuşamaz; ekonomik bağımlılıktan, borçlarını artırmaktan kurtulamaz. Onun içindir ki, Kemalizmin ekonomik bağımsızlık ilkelerinden sapıldığı ve ülke, emperyalist sisteme altbasamaklardan bağlanarak onun bir pazarına dönüştürülmeye başlandığı yıllardan bugüne, yurdumuz, sürekli kan kaybediyor. Toplumsal olarak yaratılan maddi değerlerin önemli bir bölümü yabancı kuruluşların kâr ve faizleri olarak, sürekli dışarıya akıyor. Bilimde, teknikte, uygulamada üretim bilgi ve becerisi kazanmış gelişkin beyinler, ya dışarıdan emilerek ya da içerde yabancı sermayenin hizmetine çekilerek, ülke, manevi yönden de yoksullaştırılıyor.

Gerek nüfus artışından, gerek sistemin özelliğinden ve gerek dış sömürü sonucu üretimin yetersiz gelişmesinden kaynaklanan işsiz nüfus, hızla artıyor ve bugün faal nüfusun % 17'sini oluşturuyor. Küçük bir iş bulabilmek için herhangi bir sosyal güvence aramadan en düşük ücrete razı olmaya hazır işsiz yığınlar, çalışanlar üzerindeki olumsuz baskısını giderek artırıyor.

Bugün ülkenin en önemli gelir kaynağını işçi dövizlerinin oluşturması, sistemin ve izlenen ekonomik politikanın utanç verici tablosunu oluşturuyor. Toprağından, yurdundan, yuvasından koparılan nice genç insanımız, geçimini sağlamak, üç beş kuruş biriktirebilmek için, markın hanedanlığından dinarın sultanlığına, dinarın sultanlığından doların karaborsasına sürükleniyor.

Kaldırımları dolduran küçük seyyar satıcılar, bulvarlara sarkmış karaborsacılar, uyuşturucu pazarlayıcıları, kısaca sefalete sürüklenmiş yığınlar, büyük enerjilerini küçük işlere ve kimi zaman toplumsal anlamda olumsuz yönlere harcayarak, günlük geçimlerini en zor koşullarda sağlamaya çalışıyor. Devasa değerler üretecek koca bir kitle, üretmeden tüketiyor; toplumsal gövde milyonlarca el tarafından kemiriliyor.

KAMU İKTİSADİ KURULUŞLARI, HALKIN ZARARINA, YERLİ VE YABANCI TEKELLERE PAZARLIK KONUSU YAPILMAKTADIR.

Kamu İktisadi Kuruluşları, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın yıkıntıları arasında, ulusal ekonomik bağımsızlığımızı ve devletin, dışa karşı ekonomik yönden güçlenmesini sağlayan kuruluşlar olarak doğmuştur. Bunun içindir ki, Kamu İktisadi Kuruluşlarına karşı, yabancı ve giderek yerli tekeller, düşmanca bir tutum takınmışlar ve her fırsatta, bu kuruluşların varlığını, pazarlık konusu yapmışlardır. Bugüne değin, halkın gerekli giderlerini ulusal pazardan kolaylıkla sağlayabilmesi ve geçim yükünü hafifletmesi amacıyla daha etkili olarak çalışabilecek Kamu İktisadi Kuruluşları, halkın ekonomik yükünü hafifletici araçlar olmaktan çıkarılıp, yerli ve yabancı özel sermayenin sömürü mekanizmasının araçları haline getirilmek isteniyor. Bu nedenle de, Kamu İktisadi Kuruluşlarının, yerli ve yabancı tekellere kiralanmasının ya da devredilmesinin yasal yolu açılıyor.

Ulusal bağımsızlık döneminin son ekonomik "kale"leri olan Kamu İktisadi Kuruluşları yerli ve yabancı tekellerin eline geçtiği zaman, yoksul halk, gerekli geçim nesnelerini daha pahalıya almak, bir de bu yönden daha fazla sömürülmek durumuyla karşı karşıya kalacak, bunun yanısıra, burada çalışan binlerce işçi özel sermaye sahiplerinin elinde, işsizliğe ve baskıya maruz bırakılacaklardır. Tütün ve çay işletmelerinde, devlet tekeli kaldırılarak, geniş bir pazar, özel sermayenin eline geçecek, buna karşılık, burada çalışanların önemli bir bölümü, işsizler ordusunun saflarına sürülecektir.

KIRSAL KESİM EMEKÇİLERİ HIZLA YOKSULLAŞMAKTA, AÇLIKLA SAVAŞMAKTADIR

Türkiye genelinde tarımın payının 1979'da % 24,33 iken, 1985'te % 20,11'e düşmüş olmasının nedenini, ürünlerin fiyatının, sınai ürünlere göre, sürekli düşürülmüş olmasında aramak gerekir. Köylü, 1979'da 100 litre motorini, 179 kg buğdayla alırken, 1985'te aynı miktarda motorini 292 kg buğdayla alabilmiştir. 1979'da gene 100 litre motorini, 632 kg pancar karşılığında alırken, 1985'te, ancak 1421 kg pancar karşılığında alabilmiştir. Aynı yıllar içerisinde, banka kredi faizleri, % 18'den % 35'e çıkarılmış; makine, gübre, motorin, ilaç, tohum fiyatları, yabancı para kuruluşlarının dayattığı doğrultuda devlet desteğinden yoksun bırakılarak, hızla artırılmış, tarımsal ürünlerin gerçek fiyatları, devletin denetiminde, giderek düşürülmüştür. Dolayısıyla, tarımsal alanda köylülüğün yarattığı kaynaklar, sermayenin artan kârlarına aktarılmış, küçük bir azınlığın hızla zenginleşmesi amacıyla, köylülük de hızla yoksullaşmaya sürüklenmiştir.

Kırsal alanın nüfusu, 1980'de, toplam nüfusun % 62'sini oluştururken, 1985'te bu oran % 45'e düşmüştür. Bu, özünde, yeni istihdam alanları yaratmaktan yoksun sınai merkezlere emilen bir nüfus değişmesinin değil, yoksullaşmış ve umarsız kalmış köylülerin, kırsal alandan kentlere itilmiş olmasının sonucudur.

Cumhuriyet döneminde, köklü bir toprak reformunun yapılamamış olması, kırsal alanın demokratikleşmesini sürekli geciktirmiş, toprak dağılımındaki eşitsizlik kadar, geri ve geleneksel ilişkiler, gerici ideolojilerin barınma ve yeniden gelişme alanları olarak kalmıştır. Kemalizmin laik eğitim ilkelerinden uzaklaşılmaya başlandığı yıllardan bugüne, köylülük, kimi bölgelerde bir yandan toprak ağalarının sömürü ve baskısı altında, bir yandan tarikat şeyhlerinin etkisi altında ezilmiştir. Buna karşılık, yoksul ve küçük köylülerin demokratik ve ekonomik savaşım örgütü olan demokratik halk kooperatifleri çalışamaz duruma getirilmiştir.

DIŞA BAĞIMLI EKONOMİK POLİTİKALAR, BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜRETİMİNİ DURDURMUŞTUR.

İlk dış borçlanmalar dönemine geçildiği, yabancı sermaye yatırımlarının yolu yasal olarak açılmaya başladığı dönem, aynı zamanda, köylülüğün bağrından gelerek, köye, çağdaş yaşamın gerektirdiği tekniği ve düşünceyi götürecek olan ve bireyin zihinsel-bedensel-üretimsel yönden dengeli gelişmesini ilk deneyen eğitim kurumları Köy Enstitülerinin, ağır bir saldırıya uğradığı dönem oldu. Bununla yetinilmedi. Laik ve bilimsel eğitim kurumları, gericiliğin içten içe beslendiği kurumlarla kuşatılmaya başlandı; giderek, ilköğretimden üniversiteye dek, düşünen, araştıran, kişiliğini özgürce geliştiren insan yerine, çağdışı inançlarla boğulmuş, dogmatik insan yetiştirmeye ağırlık verildi. İçeriği boşaltılmış bir "Atatürkçülük", her türlü gericiliği gizleyen bir maske oldu, olmaya devam ediyor. Bugün de, üniversiteler, özgürce bilim üreten, teknik bilim üreten, deney üreten kurumlar olmaktan çıkarılıyor, çağdaş ekonominin biliminin, felsefenin, sanatın, yazının dışlandığı bilimin ve teknikbilimin yalnızca ithal edildiği kurumlara dönüştürülüyor. YÖK, bilimsel düşünce arayışını olduğu kadar, kişiliğin serbestçe gelişmesinin dışa vuran gündelik yaşam biçimlerini, "kışla disiplini" anlayışıyla baskı altına alıyor, dışa bağımlı ekonominin gereksindiği teknolojik pazarın genişlemesine olanak sağlayacak ucuz ve uysal kafalar yetiştirmeyi amaçlıyor.

Kaynağını halkın ilk toplumsal biçimlenmelerinden alan, ulusal kültüre evrimleşen ve kollarını evrensele açan kültürümüzün canlı, dinamik ve devingen özüne, TRT, "cam"ını kapıyor; camını, ölmüş Orta Çağ kültürü ile çürümüş kozmopolit kültürün yozlaşmış örnekleriyle boyuyor. Tommiks ve Mızraklı İlmihal, kozmopolit kültür ile Orta Çağ kültürü, taze beyinleri, kendine, halkına, çağına yabancılaştırıyor.

Çağdaş dünyaya ve çağdaş düşüncelere pencere açan binlerce kitap, yasal kısıtlılığı bulunmayan, yargının akladığı, aklananı onadığı binlerce kitap toplatıldı ve bu kez, alanlarda değil, sessizce yakıldı, imha edildi. Düşünce özgürlüğü üzerinde baskılar, onu bütünleyen basın üzerindeki baskılarla sürüyor. Basının tekelleşmesi, bir yandan, basının "basın olarak" görevini, lotaryaya dönüştürürken, öte yandan, toplu işten çıkarmalar hızlanıyor ve yaygınlaşıyor.

İŞÇİLERİN ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK KISITLAMALARIN YANI SIRA BAŞTA KIDEM TAZMİNATI VE ASGARİ ÜCRET OLMAK ÜZERE, TEMEL KAZANIMLARA YÖNELİK SALDIRILARIN ARDI ARKASI KESİLMEMEKTEDİR.

Sendikalar ve sendikalı işçiler üzerinde yoğun ve çoğu kez de yasa dışı baskı uygulanmakta, yargı kararı bile olmadan sendikalar kapatılmakta, malları elinden alınmakta, doğal hakları olan etkinliklerinden alıkonulmakta, sınıf ve kitle sendikacılığını savunanlar yargılanmaktadır. Sendika çalışmaları, sendika kurma, yönetici olma ve özgür irade ile sendika seçme konularında üyesi olduğumuzu iddia ettikleri hiçbir Batı ülkesinde görülmemiş sınırlamalar uygulanmaktadır. Grev yasaklarını ve sınırlandırmalarını alabildiğine yaygınlaştıran iktidar, toplu pazarlık düzenine işveren lehine karışmaktadır. Günümüzde sendikalaşması gereken her dört kişiden ancak biri sendikalıdır. Buna karşılık sendika görüntüsü altında bir yabancı ülke kuruluşu en geniş serbestlik içinde etkinliklerini sürdürmektedir. Memurların sendikalaşması yasaklanmıştır. İşçilerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların yanı sıra, başta kıdem tazminatı ve asgari ücret olmak üzere, temel kazanımlara yönelik saldırıların ardı arkası kesilmemektedir.

TOPRAKLAR YABANCILARA SATILMAKTA, SERBEST BÖLGELERLE YURT TOPRAKLARI BÖLÜNMEKTEDİR.

Türkiye'de bir yandan ülkenin bölünmezliği edebiyatı yapılırken, öte yandan da topraklarımız yabancılara satılarak ve Serbest Bölgeler kurularak ülke toprakları fiilen bölünmektedir. Serbest Bölgelerde birtakım TC yasaları geçerli olmayacak, yerli ve yabancı sermayedarların çıkarları doğrultusunda yeni düzenlemeler yürürlüğe konulacaktır. Serbest Bölgelerin altyapıları halkın ödediği vergilerle yapılacak ve buralarda ki işadamlarının kullanımına verilecektir. Emekçiler buralarda demokratik hak ve özgürlüklerini korumanın aracı olan grev yapma hakkından yoksun bırakılacaktır. Yabancı sermaye ile onların işbirlikçisi yerli tekeller daha çok sömürüp kazansınlar diye yoğun bir soygun düzeni kurulacak, her türlü yasadışı işler ve kaçakçılık kol gezecektir.

DIŞ BORÇLAR SON ALTI YILDA BİR KAT ARTMIŞ, 13 MİLYAR DOLARDAN 26 MİLYAR DOLARA ÇIKMIŞTIR.

Ülkemiz, tarihinde görülmemiş ölçüde dış borçlar altına sokulmuştur. Döviz bunalımı kalmadı diye iktidarca övünülen bu dönemde son altı yılda dış borçlar bir kat daha artarak 13 milyar dolardan 26 milyar dolara, faiziyle birlikte 30 milyar doların üstüne çıkmıştır. Bugün Türkiye'nin dış borcu bir yıldaki dış satımdan elde ettiği paranın üç buçuk katıdır. Türkiye, her yıl satın aldığı mal ve hizmetlerin bir milyar dolarlık bölümünü borçlanarak satın alabilmektedir. Bundan da önemlisi, yurdumuz, borçlarını yeniden borçlanarak ödeyebilmektedir. Her yıl vadesi gelen borçların anapara ve faizleri yabancı ülkelerden yeniden borçlanarak ödenebilmektedir. Dış borçlarla ilgili yalnızca faiz ödemeleri tutarı yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin yurda gönderdiği dövize eşittir. Türkiye, her yıl daha çok borç ödediği halde, her yıl borcu daha da artan bir kısır döngü içerisine girmiştir.

ASKERİ VE SİLAH HARCAMALARI, BESLENME, EĞİTİM VE SAĞLIK HARCAMALARININ ÇOK ÜSTÜNDE OLUP ULUSLARARASI SIRALAMADA BAŞLARDA YER ALMAKTADIR.

Yurdumuz beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi temel gereksinmelerin bölüşümünde uluslararası sıralamada sonlarda yer alırken, silah altında tutulan asker sayısı bakımından dünya beşincisidir. Türkiye'deki askeri harcamalar, eğitim ve sağlık harcamalarının çok üstündedir. Bir asker için bütçeden ayrılan para, yaklaşık 300 sivile yapılan harcamaya denk düşmektedir. Bir jet uçağının satın alındığı parayla 50 bin traktör ya da 100 yataklı 75 hastane kurulabilmektedir. Oysa Türkiye'nin jeopolitik konumu, asker sayımızı ve silahlanmamızı artırmayı değil, tam tersine Atatürk zamanında olduğu gibi asker sayısını ve silahlanmayı sınırlandırmamızı gerektirmektedir. Yoksul ülkemiz, silahlanma ve askeri harcamalarda, dünya ortalamasını, hatta NATO ülkeleri ortalamasını bile geçmiştir. Askeri harcamalar 1983 yılında 2,8 milyar dolar, yani 2 trilyon TL olmuştur. Kısacası bu dönemde askeri harcamalar yaklaşık dört kat artmıştır. Uluslararası tekelci sermaye, yaşayabilmek için zorunlu olarak silah satışını giderek artırmak amacıyla yurdumuzu ve kimi komşularımızı silahlanma yarışı içine itmiştir. Buna karşı önlem olarak yurt içinde özel girişim eliyle silah fabrikaları kurdurulması; ulusal değil, tersine ulusallığa aykırı bir girişimdir. Çünkü, silah fabrikaları kuracak olan büyük sermaye niteliği ve doğası gereği, dışa bağımlıdır. Bu, Türkiye'nin askeri ve siyasal kararlarında yerli ve yabancı büyük sermayeyi söz sahibi kılacak demektir.

SAĞLIKLI YAŞAM HAKKIMIZ, DOĞUŞTAN KAZANILMIŞ VE VAZGEÇİLMEZ BİR HAKTIR

Bütçesinde sağlık işlerine % 2.5 pay ayırmış bir ülkede sağlıklı bir yaşam hedefine ulaşmak olanaksızdır. Her 10 çocuğumuzdan biri daha bir yaşına gelmeden ölüyor, sağlık muayeneleri hastanelerde bir iki dakika içine sıkıştırılıyor, hekimler yarım günde 80-100 hastaya bakmak zorunda bırakılıyor, temiz su, sağlıklı konut, yeterli besin gibi temel gereksinmelerimiz sağlanmıyor; aşı kampanyaları gösterişli gösterilere dönüştürülüyor, yoksul halk ilaç parası bulamıyor. Buna karşılık iktidar, halk sağlığını bile sermayenin yeni bir kazanç alanı haline getirmek için, sağlık

(Devamı s. VI'da)

Bağlantısızların 8. Zirve Toplantısı

Bağlantısızlar Hareketi'ne üye ülkelerin 8. zirve toplantısı 1-7 Eylül 1986 tarihlerinde Zimbabwe'nin başkenti Harare'de yapıldı. 97 üye ülke, 18 gözlemci ve 35 konuk delegasyonun katıldığı ve Afrika'nın güneyinde ikinci kez düzenlenmekte olan zirvede 51 ülkenin devlet ya da hükümet başkanları hazır bulundular.

Zirve Konferansı başkanlığını evsahibi ülkenin başbakanı Robert Mugabe Bağlantısızlar Hareketi dönem başkanı sıfatıyla üstlendi.

Konferansın açılışında kıtalar adına yapılan konuşmalarda, Afrika Birliği Örgütü dönem başkanı ve Kongo devlet başkanı Denis Sassou-Nguessou bu kıta adına söz alırken, Asya adına İran devlet başkanı Ali Hameney, Latin Amerika ve Karayipler adına Nikaragua devlet başkanı Daniel Ortega, Avrupa adına Kıbrıs devlet başkanı Spyrus Kipriyanu ve kurtuluş hareketleri adına FKÖ lideri Yasser Arafat konuştu.

Daha sonra hareketin kuruluşunun 25. yıldönümü dolayısıyla yapılan özel oturumda geçen dönem zirveyi konuk etmiş Hindistan'ın başbakanı Rajiv Gandhi ve yeni dönem başkanı Robert Mugabe ile Avrupa kıtası adına Yugoslavya devlet başkanı Sinan Hasani, Afrika kıtası adına Cezayir devlet başkanı Çadli Bencedid, Latin Amerika ülkeleri adına —1961 Belgrad toplantısından bu yana bu gruptan katılan tek ülke olan— Küba devlet başkanı Fidel Castro ile kurtuluş hareketleri adına SWAPO lideri Sam Njoma birer konuşma yaptılar.

Emperyalizmin insanlığa yönelttiği nükleer savaş tehdidinin daha önce görülmedik boyutlara ulaştığı ve uluslararası ilişkilerde gerginliği körüklediği günümüzde, uluslararası siyaset sahnesinde ağırlığını hergün daha daha güçlü duyuran Bağlantısızlar Hareketi'nin Harare zirvesi aynı zamanda Hareketin 25. kuruluş yıldönümünü de kutluyordu.

ULUSLARARASI DURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Konferansa sunulmak üzere hazırlanan raporda, uluslararası durum değerlendirilirken, uluslararası ilişkilere "söz sahibi olmak için güçlü olma" yaklaşımıyla getirilen yeni tehlikeli politikalara dikkat çekiliyor, özellikle nükleer silahlar başta olmak üzere ileri donanımlı silahların geliştirilmesi, stoklanması ve yerleştirilmesini haklı göstermek üzere dünya kamuoyuna yönelik propagandaya işaret ediliyordu. Raporda ayrıca şu noktalar vurgulandı:

● Özgürlük düşmanı güçler, sömürgeci ya da yabancı egemenlik altındaki halkları, self-determinasyon ve bağımsızlık hakkını kullanmaktan alıkoymakta, bağlantısız ve diğer gelişmekte olan ülkelerin egemenlik ve toprak bütünlüğünü çiğnemektedir.

● Sorunların kökeninde uluslararası ekonomik ilişkilerden kaynaklanan derin çelişkiler yatmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurum hızla büyümekte, gelişmekte olan ülkeler, halklarının en temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları gibi, öncelik taşıyan gelişme programlarını da uygulamaya koyamamaktadırlar.

● İnsanlığın bizzat varlığına yönelttiği tehdidin yanısıra, silahlanma, insan, madde ve teknoloji kaynaklarından büyük bölümüne el koyarak gelişme programlarının uygulanmasını önlemektedir. Dünya ekonomi sisteminin karşı karşıya olduğu sorunlar, özellikle artan ölçüde uygulanan himayecilik; ticari ilişkilerde sürekli bozulma ve görülmedik boyutlara varan dış borçların daha da kötüleştirdiği kriz koşulları, bağlantısız ve diğer gelişmekte olan ülkelerin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğüyle, ekonomik gelişmelerine ağır bir tehdit yöneltmektedir.

● Barış, güvenlik, silahsızlanma gibi yakıcı uluslararası sorunları kucaklayan bir çözüme ancak BM kuruluş ilkeleri temelinde görüşmelerle ulaşılabilir. Çok taraflılığı ve BM'yi zayıflatma girişimleri son derece kaygı vericidir.

● Silahsızlanma görüşmelerinde yol alınmak isteniyorsa Kasım ayında gerçekleştirilen SSCB-ABD zirve toplantısını, tamamlayıcı çabalar izlemelidir. Nükleer silahların giderek ortadan kaldırılması yolundaki somut önerilere rağmen silahlanma yarışının durdurulması ve silahlanmanın uzaya yayılmasının önlenmesi yolundaki çabalarda bir gelişme olmaması üzüntü vericidir.

● *HARARE ÇAĞRISI:* Bağlantısızlar Zirvesi'nde kabul edilen ve ABD Başkanı Ronald Reagan ile SBKP MK Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov'a yapılan Harare Çağrısı'nda, üye ülkelerin nükleer silahlanma yarışının hızlanmasından duydukları kaygı belirtildi. Çağrıda insanlığın savaşla barış arasında değil, hayatla ölüm arasında bir seçim yapmak durumunda bulunduğu ve günümüzün en başta gelen görevinin barış için mücadele ve nükleer savaşın önlenmesi olduğu vurgulandı. ABD, SSCB ve nükleer silahlara sahip tüm ülkeler nükleer bir savaşın önlenmesi icin acil önlemler almaya çağrıldı. Çağrıda, ABD ve SSCB'nin nükleer deneme yasağı üzerinde kalıcı bir anlaşmaya varmaları ve silahlanma yarışının uzaya yayılmasının önlenmesi istendi.

Zirve Konferansında ABD'nin silahsızlanma konusundaki olumsuz tavrı açıkça kınanırken, dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin yaşadığı ülkeler adına konuşan devlet ve hükümet başkanları Washington'u tutumunu gözden geçirmeye ve Sovyetler Birliği'nin tek yanlı sürdürmekte olduğu nükleer deneme moratoryumuna katılmaya çağırdılar.

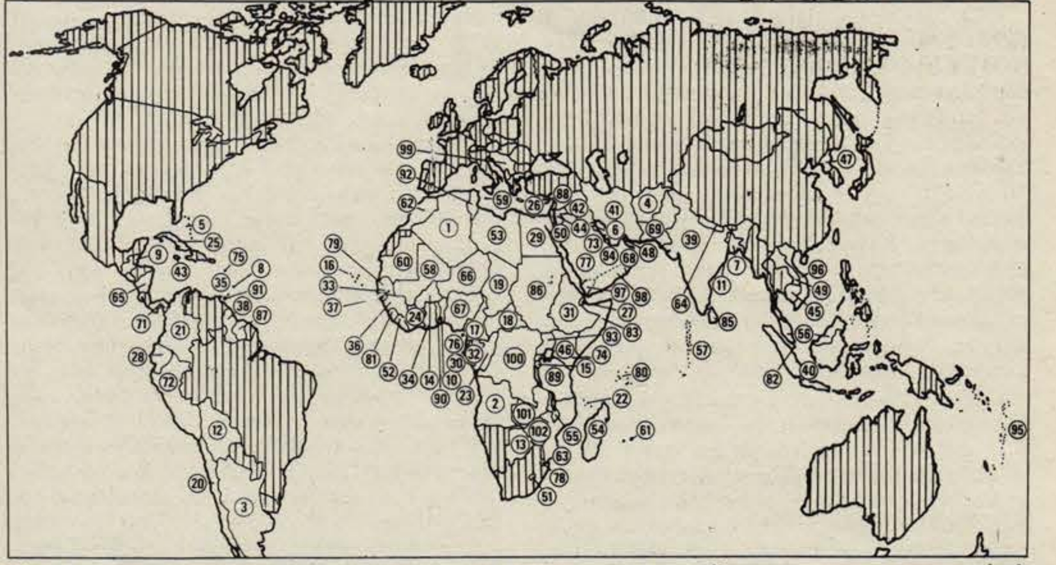
ABD'nin "Yıldız Savaşları" projesi ile uzaya tırmandırılmak istenen nükleer silahlanma; yeni kitlesel tahrip ve kimyasal silahların üretimi girişimlerine son verilmesini isteyen Bağlantısızlar, 6'lar Grubu'nun Ixtapa deklarasyonunu desteklediklerini açıkladılar.

● *DIŞ BORÇLAR:* Dış borçlar konusu toplantının yalnızca ekonomik deklarasyon ve kararlarıyla ilgili bölümlerinde değil, aynı zamanda tüm devlet ya da hükümet başkanlarının yaptığı konuşmalarda yer aldı ve gelişmekte olan ülkelerdeki demokratik süreçlere müdahale eden sosyopolitik bir sorun olarak nitelendi. Borç görüşmelerinde koşulların uluslararası finans kuruluşları, özellikle de IMF tarafından gelişmekte olan ülkelere dayatıldığı mevcut durumda Batılı alacaklıların dayattığı bu koşulların karşılanamaz olduğu belirtildi. Yıl sonundan önce borçlu ülkelerin uzmanlarının biraraya gelmesi ve değişik ülkelerin borçlarla ilgili tecrübe aktarımının sağlanması kararlaştırıldı.

● *GÜNEY AFRİKA DAYANIŞMA FONU:* Zirve'nin diğer önemli bir kararı ırkçı Güney Afrika ile sınırı olan ülkeleri ve Güney Afrika ve Namibya'da sürdürülen kurtuluş hareketlerini apartheid rejimine karşı mücadelelerinde ekonomik ve mali olarak destekleyecek fon oluşturulmasıydı. Hindistan'ın başkanlık yapacağı fon komitesi aynı zamanda Güney Afrika'ya yaptırım uygulayacak ülkelere ve ırkçı rejimin bu alandaki misillemesine maruz kalacak ülkelere yardım yapacak.

Güney Afrika'daki duruma geniş yer veren Zirve Konferansı tek çözümün apartheid'ın tamamen ortadan kaldırılması ve ırkçı olmayan, demokratik bir toplumun kurulması olduğunu belirtti. Bu doğrultuda Nelson Mandela ve diğer siyasi tutukluların derhal serbest bırakılması, Güney Afrika halkının gerçek temsilcileriyle görüşmelerin başlatılması, Batı'nın ve İsrail'in Pretorya rejimi ile askeri işbirliğine derhal son verilmesi ve yaptırım uygulanması; ABD ve Britanya'nın BM'de vetolar yoluyla ırkçı rejime arka çıkmalarının son bulması, Namibya'nın ırkçı rejim tarafından yasadışı işgalini uzatmaya yarayan her tür girişimin durdurulması istendi. Pretorya'nın uyguladığı devlet terörizmi ve ABD'nin Angola'ya müdahalesinde olduğu gibi Pretorya rejimi ve onun ABD'li müttefiklerinin sürdürdüğü destabilizasyon politikası şiddetle kınandı.

Bağlantısızlar 8. Zirve Toplantısı'nda Koordinasyon Bürosu'nun isteyen tüm üye ülkelerin katılımına açık olması kararlaştırıldı.

ÜLKE	KATILMA TARİHİ	ÜLKE	KATILMA TARİHİ	ÜLKE	KATILMA TARİHİ
1. Cezayir	1961	35. Grenada	1979	69. Pakistan	1979
2. Angola	1976	36. Gine	1961	70. FKÖ	1975
3. Arjantin	1973	37. Gine-Bisau	1975	71. Panama	1975
4. Afganistan	1961	38. Guyana	1969	72. Peru	1973
5. Bahamalar	1983	39. Hindistan	1961	73. Katar	1973
6. Bahreyn	1972	40. Endonezya	1961	74. Rwanda	1970
7. Bangladeş	1973	41. İran	1979	75. Saint Lucia	1981
8. Barbados	1983	42. Irak	1961	76. Sao Tome ve P. Adl	1976
9. Belize	1983	43. Jamaika	1969	77. Suudi Arabistan	1961
10. Benin	1964	44. Ürdün	1964	78. Swaziland	1970
11. Butan	1973	45. Kampuçya**	1961	79. Senegal	1964
12. Bolivya	1979	46. Kenya	1964	80. Seyşeller	1976
13. Botswana	1969	47. Kore DHC	1975	81. Sierra Leone	1964
14. Burkina Faso	1973	48. Kuveyt	1964	82. Singapur	1969
15. Burundi	1964	49. Laos	1964	83. Somali	1961
16. Cape Verde Adl.	1975	50. Lübnan	1961	84. SWAPO (Namibya)	1979
17. Kamerun	1964	51. Lesotho	1970	85. Sri Lanka	1961
18. Orta Afr. Cum.	1964	52. Liberya	1964	86. Sudan	1961
19. Çad	1964	53. Libya	1964	87. Surinam	1979
20. Şili*	1972	54. Madagaskar	1972	88. Suriye	1964
21. Kolombiya	1983	55. Malavi	1964	89. Tanzanya	1964
22. Komor Adl.	1976	56. Malezya	1969	90. Togo	1964
23. Kongo-Brazavil	1964	57. Maldiv Adl.	1976	91. Trinidat ve Tobago	1969
24. Fildişi Sahili	1973	58. Mali	1961	92. Tunus	1961
25. Küba	1961	59. Malta	1973	93. Uganda	1964
26. Kıbrıs	1961	60. Moritanya	1964	94. B.A. Emirlikleri	1972
27. Cibuti	1978	61. Mauritus	1972	95. Vanuatu	1983
28. Ekvador	1983	62. Fas	1961	96. Vietnam	1975
29. Mısır	1961	63. Mozambik	1975	97. Yemen A.Cum.	1961
30. Ekvator Ginesi	1969	64. Nepal	1961	98. Yemen DHC	1969
31. Etyopya	1961	65. Nikaragua	1979	99. Yugoslavya	1961
32. Gabon	1970	66. Nijer	1973	100. Zaire	1961
33. Gambiya	1969	67. Nijerya	1964	101. Zambia	1964
34. Gana	1961	68. Umman	1973	102. Zimbabwe***	1979

Liste, —ülkelerin İngilizce olarak alfabetik sıralandığı— *New Times* dergisinin Bağlantısızlar özel sayısından alınmıştır.

Burma 1961'de harekete katılmış ancak 1979'da çekilmiştir. Burkina Faso harekete katıldığında Yukarı Volta, Kampuçya Kamboçya, Benin Dahomey, Sri Lanka Seylan, Zaire ise Kongo-Kinşasa adlarını taşıyorlardı.

*) 1973 Eylül darbesinden sonra Şili dışlanmıştır.

**) Kampuçya'nın sandalyesi hareket içerisinde bu ülkenin temsili konusundaki görüş ayrılıklarından dolayı 1979'dan bu yana boştur.

***) 1979'dan sonra Zimbabwe Yurtsever Cephesi, 1982'den sonra da Zimbabwe olarak katılmaktadır.

Bağlantısız Ülkeler Konferansları'ndan

1

Belgrad, Yugoslavya/1-6 Eylül 1961/Başkan: Josip Bronz Tito

Konferansta kabul edilen deklarasyonda "kalıcı bir barışa, ancak sömürgecilik, emperyalizm ve yeni-sömürgeciliğin egemenliği tüm tezahürleriyle ortadan kalktığında ulaşılabilecektir... Barış içinde yan yana varolma ilkeleri soğuk savaş ve genel bir nükleer felaket ihtimaline karşı tek alternatiftir. Halkların self-determinasyon, bağımsızlık ve ekonomik, sosyal, kültürel gelişme biçim ve yöntemlerini özgürce belirleme hakkını içeren bu ilkeler, tüm uluslararası ilişkilerin yegâne temeli olmalıdır" denilmekteydi.

Konferans, silahsızlanmayı insanlığın karşı karşıya olduğu en zorlu bir ihtiyaç ve acil bir görev olarak niteliyor ve sıkı uluslararası denetim altında genel ve tam bir silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi; uzayın tümüyle barışçı amaçlar için kullanılması çağrısında bulunuyordu.

2

Kahire, Mısır/5-10 Ekim 1964/Başkan: Cemal Abdül Nasır

Konferansta kabul edilen barış ve uluslararası işbirliği programı "dünyanın çeşitli bölgelerinde uygulanmakta olan sömürgeci, yeni-sömürgeci ve emperyalist tüm politikaları şiddetle kınıyor"du. Yine bu konferansta silahsızlanmayı pratiğe geçirmek üzere acil önlemler belirleniyor ve ülkeler arasındaki anlaşmazlıkların eşit egemenlik ve adalet temelinde barışçı yollardan çözümü isteniyordu. Konferans yeraltı nükleer denemelerinin yasaklanması öngören bir anlaşmanın imzalanmasını, okyanuslar dahil dünyanın çeşitli bölgelerinde nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulmasını, uzayın askeri amaçlarla kullanımını önleyecek bir uluslararası anlaşmanın gerçekleştirilmesini talep ediyordu. Konferansta, tüm ülkeler Güney Afrika mallarını boykot etmeye ve bu ülkeye silah, cephane, petrol ve hammaddeler başta olmak üzere ihracatı derhal durdurmaya ve Pretorya rejimi ile diğer ilişkilerini kesmeye çağrılıyordu.

3

Lusaka, Zambia/8-10 Eylül 1970/Başkan: Kenneth Kaunda

Barış, bağımsızlık, gelişme, işbirliği ve uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesi üzerine bir deklarasyonun kabul edildiği Lusaka konferansında ayrıca bağlantısızlık ve ekonomik ilerleme üzerine bir deklarasyon da yayınlandı. Bu belgede bağımsızlıklarını güçlendirmek üzere gelişmekte olan ülkelerin karşılıklı işbirliğini geliştirmelerine yönelik olarak çeşitli alanlar vurgulandı. Yine bu konferansta alınan ve apartheid'a son verilmesi, özgürlük için savaşan Namibya halkı ile dayanışma, Ortadoğu'yla ilgili olarak İsrail birliklerinin Haziran 1967'den beri işgal ettikleri tüm Arap topraklarından çekilmesi ve Filistin Arap halkının gaspedilen anayurtlarındaki haklarının tam olarak sağlanması, bağlantısız ülkelerin rolünün güçlendirilmesi konuları yer alıyordu. Konferans Hint okyanusunun barış bölgesi ilan edilmesini öneriyordu.

4

Cezayir, Cezayir/5-9 Eylül 1973/Başkan: Huari Bumedyen

Konferansa katılanlar siyasi deklarasyonun yanısıra ulusal kurtuluş mücadelesi üzerine bir deklarasyon ve bir dizi değişik (Güney Afrika, Ortadoğu ve Kore —tüm yabancı birliklerin Kore'den çekilmesi— vb. sorunlarla ilgili) karar alındı. Konferansın ekonomek deklarasyonu, ilk kez "gerçek demokrasinin gereklerine cevap verecek bir yeni uluslararası ekonomik düzen"in kurulması önerisini getiriyordu. 1974'te Bağlantısızlar Hareketi'nin girişimiyle toplanan BM 6. Özel Oturumu bir yeni uluslararası ekonomik düzen kurulması üzerine temel belgeleri onayladı. Konferansta ayrıca ekonomik işbirliği programı ve ekonomik güvenlik ve ortak eylem kararı benimsendi. Bağlantısız ülkeler arasında kitle haberleşmesini güçlendirme önerisinin kabul görmesiyle daha sonra 1975'de çalışmaya başlayan bağlantısız haber ajanslarının işbirliği oluşturuldu. Konferans 17 ülkeden oluşan Ülkeler Koordinasyon Bürosu'nun kurulması kararını aldı.

5

Kolombo, Sri Lanka/16-19 Ağustos 1976/Başkan: Srimavo Bandaranaike

Konferans, Vietnam, Laos ve Kampuçya'nın ABD emparyalizmine karşı ulaştıkları zaferi selamlarken, dünya barışını ve güvenliğini tehdit eden uluslararası gerginliğin sorumlusunun emperyalist, sömürgeci, yeni-sömürgeci, siyonist, ırkçı güçler olduğunu vurguluyordu. Ekonomik deklarasyon ve ekonomik işbirliği için eylem programının yanısıra konferansta 32 karar alındı. Bunlar arasında BM silahsızlanma özel oturumu önerisi; Afrika kıtasında ırkçılık ve apartheid'ın ortadan kaldırılması (G.Afrika'nın apartheid politikası uluslararası suç olarak tanımlanıyordu); Ortadoğu ve Filistin sorunu; Hint okyanusunun barış bölgesi haline getirilmesi (emperyalizmin Diego Garcia askeri üssünü genişletme vb. girişimleri şiddetle kınanıyordu); yeni bir uluslararası para düzeninin kurulması vb. yer alıyordu. Koordinasyon Bürosu üyelerinin sayısı 25'e yükseltildi.

6

Havana, Küba/3-9 Eylül 1979/Başkan: Fidel Castro

Konferans, Bağlantısızlar Hareketi'nin temel hedeflerini ayrıntılarıyla belirleyen bir siyasi deklarasyon yayınladı ve üyelik için geçerli 5 kriteri onayladı. Hareketin bağımsızlığı ve gücünü korumak üzere bağlantısız ülkeler arasında dayanışma ve işbirliğinin özellikle vurgulandığı konferansta siyasi alanda 10 karar kabul edildi (Filistin, Ortadoğu ve Kudüs sorunu bunların arasındaydı). Konferansta yayınlanan ekonomik deklarasyon, hammade, ticaret, ulaştırma, sanayileşme, maliye, bilimsel ve teknolojik gelişme, tarım, balıkçılık, kamu sağlığı vb. alanlarda ekonomik işbirliği kararıyla tamamlanıyordu. Ekonomik alanda kabul edilen kararlar arasında en az gelişmiş ülkelerin çıkarına özel olarak önlemler getiriliyor, gelişmekte olan ülkelerin ortaklaşa kendine-yetme düzeyinin sağlanması ve pekişmesi konusunda siyasi ilkelerin altı çiziliyor, gelişme yolunda ekonomik işbirliği için uluslararası görüşmeler öneriliyordu. Koordinasyon Bürosu üyeliği bu toplantıda 36'ya yükseltildi.

7

Yeni Delhi, Hindistan/7-12 Mart 1983/Başkan: İndira Gandhi

Konferans kabul ettiği ayrıntılı siyasi programda, Bağlantısızlar Hareketi'nin temel uluslararası ve bölgesel sorunlar üzerine görüşlerini açıklıyordu. Konferansta nükleer güce sahip ülkelere nükleer savaşın önlenmesi ve genel ve tam bir silahsızlanma için özellikle de nükleer silahsızlanma için etkili bir programın yürürlüğe konulması çağrısı yapıldı. Önceki konferansların devamı olarak yayınlanan ekonomik deklarasyon ve kabul edilen ekonomik kararlarda bağlantısız ve diğer gelişmekte olan ülkeler arasında 23 alanda ekonomik işbirliği programı benimsendi. Bu konferansta Koordinasyon Bürosu'nun 74 üyelikten oluşması kararı alındı (üyeliklerden 36'sı Afrika, 23'ü Asya, 12'si Latin Amerika ve 3'ü Avrupa ülkelerine verildi).

Kardeşleri Lenin'i Anlatıyor

-5-

YURTDIŞINDAN döndükten sonra, Vladimir İlyiç, Moskova'ya yanımıza geldi ve konuşmalarında yolculuğundan uzun uzun söz etti. Çok memnun ve coşkuluydu. Diyebilirim ki, etrafa neşe saçıyordu. Bunun başlıca nedeni de, illegal literatürü sınırdan geçirebilmiş olmasıydı. Ailemizin bir ferdi olarak Vladimir İlyiç, sıkı gözetim altında tutulduğunu bildiğinden, yasaklanmış hiçbir şeyi getirmek istememişti. Ne ki, yurtdışına çıkınca dayanamayıp, şeytana uymuş, gizli bölmesi olan bir bavul edinmişti. O zamanlar bu, illegal literatür taşımak için alışılmış bir yöntemdi. Her ne kadar böylesi şeyleri yurtdışında ustalar özenle ve titizlikle yapsalar da, polis bu işi gene de biliyordu. Yalnızca, polisin her bavulu tek tek aramaması umut edilebilirdi. Bize anlattığına göre: gümrük kontrolünde Volodya'nın bavulunu o yana bu yana çevirip, dışından tıklatarak yoklamışlar. Tecrübeli sınır memurlarının bu yöntemle, gizli bölme olduğunu ortaya çıkarabileceklerini bildiğinden, kendisine artık yakalandı gözüyle bakıyormuş. Kendisine hiç zarar gelmeden salıverilmiş olmasıyla bavulu selametle Petersburg'a teslim edebilmiş olması ve bavulun orada "sökülüp" içindekilerin ortaya çıkarılması onu iyice neşelendirmişti. Bu neşeli haliyle, bize, Moskova'ya geldi.

Polisçe izlenme ve tutuklanma

VLADİMİR İlyiç'in tahmininde haklı olması muhtemel. Yani, bavulun içine gizlenmiş kitapların gerçekte polis tarafından keşfedilmiş olması ama polisin onu —alışıldığı üzere— hemen tutuklamayıp, kitapları kimin teslim alıp nerelere dağıtacağını tespit ederek, sonra da büyük bir darbe vurması sözkonusu olabilir.

1895 güzünden bu yana Vladimir İlyiç polis tarafından sürekli izleniyordu. Aynı yılın güz sonlarında kendisini ziyaret ettiğimde bana ajanları nasıl atlattığını anlatmıştı. Gözleri çok güçlüydü. Ayağına da tezdi. Canlı el kol hareketleri ve neşeli kahkahalar atarak anlattıkları çok eğlendiriciydi. Bu tür bir olay zihnimde özellikle yer etmiş: Bir polis ajanı ısrarla Vladimir İlyiç'i izlemekteymiş. O ise ajanı ne pahasına olursa olsun, gittiği eve dek götürme niyetinde değilmiş. Ne ki, ajanı da atlatamıyormuş. Davetsiz refakatçıya bir kez daha baktığında onun Petersburg evlerinden birinin içeriye doğru geniş kapı girişinde olduğunu görmüş. Bunun üzerine koca kapının önünden hızla geçerek kendisini aynı evin girişine atmış. Oradan, takipçinin onu kaybedince saklandığı yerden nasıl fırladığını, heyecanla ileri geri koşuşturduğunu zevkle gözetlemiş: " Kapıcının rahat koltuğuna kurulup keyfime baktım. Oturduğum yerden benim görünmem mümkün değildi ama ben pencereden herşeyi görebiliyordum. Takipçimin içine düştüğü zor durumu neşeyle izliyordum. Merdivenlerden inen birisi, rahat kapıcı koltuğunda oturup, kahkahadan kırılan adama şaşkın şaşkın bakıyordu."

İnsan birazcık açıkgözlülükle takipçilerini atlatsa da, ne de olsa, polis, bekçiler ve ajan sürüleri daha güçlüydü! Güçlerinin az olmasına karşılık çok sayıda, çeşitli türden illegal işler yürütmek durumunda olan İlyiç ve yoldaşlarının izini en sonunda buldular. Bunlar, bir polis ajanı için gözetlenmesi zor olmayan gizli toplantılar düzenliyor, daha önceden gözetim altında tutulan işçi evlerini ziyaret ediyor, illegal yazıları temin edip dağıtıyor, bildiriler yazıp çoğaltarak dağıtıyorlardı vb. İşbölümünden söz edilemezdi. Çünkü sayıları çok az olup, bu yüzden de polisin dikkatini üzerlerine çekmişlerdi. Sokaktaki polis ajanlarının yanısıra arkadaş grubuna girmeyi beceren ajan belası da çıktı. Bunlardan birisi gerçi İlyiç'in çalıştığı arkadaş grubuna dahil olmayan, ama bu çevredekilerin bir çoğu hakkında bilgi sahibi olan diş doktoru Mihailov'du. Sözü edilen provokatörler işçi gruplarına da sızmışlardı. O sırada işçilerin saf olması, kolayca tuzağa düşmeleri buna yol açıyordu. O zamanlar illegal çalışma da uzun süre "yaşanmıyordu": 1895 güzünde bu işleyiş tam olarak başlamıştı ve daha 9 Aralık'ta V.İlyiç ve pek çok yoldaşı "teşhis edilmiş"ti.

Böylelikle çalışmasının ilk dönemi cezaevi duvarları ardında son bulmuştu. Sözü geçen iki buçuk yıl içinde gerek kendisi, gerekse sosyal demokrat hareket önemli bir yol katetmişti. Bu yıllarda, V.İlyiç Narodniklere karşı önemli mücadele vermiş, Marksist devrimci kişiliği olgunlaşmış, çeşitli sapmalarla kendisi arasına sınır çekmiş, Rusya'da Marksizmin yayılmasının temellerini atan Rus Marksistlerinin yurtdışı grubuyla temas sağlamıştı. Bunlardan daha önemli olarak pratik çalışmaya geçmiş, işçilerle bağlantı sağlamış ve Parti'nin yönlendirici ve örgütleyicisi olmuştu ki, o sıralarda, Rusya'da varolan koşullarda Parti'nin tutup tutmayacağı şüpheliydi. Gerçi Parti'nin kuruluşu (1. Parti Kongresi'nde o sürgünde olduğundan) kendisi yokken gerçekleşmişti. Ne ki bu olay, Petersburg'da sosyal-demokrasinin ilk politik örgütünün oluşma temelini yarattıktan sonra ve onun zorlamasıyla gerçekleşmişti. İlk politik organ planlanmış ve tüm Petersburg ve Moskova'da ilk büyük grevler yapılmıştı.

V.İlyiç'in St.Petersburg gizli polisindeki (Okrana) fotoğrafı—1895

Hapiste

VLADİMİR İlyiç 9 Aralık 1895'te tutuklandı. Bir buçuk ay önce annem ve ben onu Petersburg'da ziyaret etmiştik. O zamanlar büyük Kazaçi çıkmazında samanpazarı yakınlarında oturuyor ve stajyer avukat olarak çalışıyordu. Bir iki kere de avukat olarak görev yapmış ve bunu yaparken de ölen babamızın cübbesini giymişti. Ne ki, ceza davalarında mahkeme tarafından görevlendirilmiş ve ücret almamıştı. O sıralarda artık geniş bir tanıdık çevresi oluşmuştu. Çok yolculuk yapıyor, koşturup duruyordu.

Vladimir İlyiç tutuklanması olasılığı konusunda beni uyarıp, bu durumda, annemizin Petersburg'a getirilmemesini istedi. Hepimiz gibi o da, her anne için oğlunun tutuklanmasından sonra, zor ve bezginlik verici olan, oraya buraya dilekçe verme işlerinin, annemiz için daha da zor olduğunu biliyordu. Çünkü annemiz, kardeşimiz Aleksand r'ın kurtulması için Petersburg Okranası ve polis müdürlüğünde çektiklerini yeni baştan bir kere daha yaşamak durumunda kalacaktı. Bu yüzden V.İlyiç tutuklandıktan sonra Petersburg'a tek başıma gittim.

1896 yazından başlayarak bu olaydan sonra annemizle birlikte orada oturduk. Devlet dairelerindeki işleri çoğunlukla tek başıma takip ediyordum. Çünkü bu işler, annemizin hatırına pekçok acı veren anıyı getiriyordu. O, arasıra, götürmem için bana af dilekçeleri verirdi.

Tutuklandığında V.İlyiç son zamanlardaki sinir yıpratıcı çalışmaları yüzünden bitkin ve sağlıksızdı. Okrana'nın 1895 yılından kalma, bilinen dosyası onun sağlık durumu hakkında bir ipucu verebilir.

İlk sorgusundan sonra, Nadejda Konstantinovna Krupskaya'yı bir görevle Moskova'ya göndermişti. Şifreli bir mektupla ondan, bize, yurtdışından getirdiği bavulun nerede olduğu sorusuna, Moskova'da bizde kaldığı cevabını verdiğini bildirmesini rica etmiş: "Onlar benimkinin benzeri bir bavul satın alıp, o bavulun bana ait olduğunu söylesinler... Ama çabuk! Yoksa tevkif edilecekler". Bu mesajın içeriğini çok iyi hatırlıyorum, çünkü, her türlü güvenlik önlemine dikkat ederek, öylesi bir bavulu satın almış ve eve getirmiştim. Nadejda Konstantinovna'nın onun dış görünüşü üzerine verdiği bilgiler muğlaktı ve bu yüzden satın aldığım bavul, yurtdışından getirilen gizli bölmeli bavulla hiçbir benzerlik taşımıyordu. Bavul yepyeni gözükmesin diye, kardeşimi ziyaret etmek ve durumu hakkında bilgi edinmek üzere, Petersburg'a gittiğimde yanıma almıştım.

Nadejda Krupskaya—1897

Bu bavul ilk günler geçtikten sonra onun tutuklanmasının ardından, tüm yoldaşları çok huzursuz ediyordu. İlyiç'in gümrükten serbestçe geçmesine rağmen, bavula ilişkin soru tutuklanma sırasında ya da bundan kısa bir süre sonra gösteriyordu ki, bavul dikkat çekmiş ve belki de "daha büyükçe" bir balığı yakalamak için serbestçe geçmesine izin verilmişti. Sonra, durumdan anlaşıldığına göre, her halde izi kaybedilmişti ve şimdi aranıyordu. Bu bavul, gerek yoldaşlarla yapılan tüm konuşmalarda, gerek kardeşimle yapılan şifreli yazışmada, gerekse kendisini ziyaret ettiğimde yaptığımız konuşmalarda öylesine rol oynuyordu ki, sokağa çıktığımda o nefret ettiğim nesnenin konulduğu vitrinleri görmeye bile tahammül edemiyordum. İlk sorgulamada bavula ilişkin tüm imalara karşılık, bu işin peşi bırakılmış, sık sık olduğu gibi, bu iddia, inkar edilemeyecek delilleri olan suçlamalar arasında kargaşaya gelip, geçmişti.

Vladimir Ilyiç'in kendisiyle birlikte tutuklanmış olanlarla bağlantısı ve suça katılımı kanıtlanmıştı. Vaneyev'in üstünde illegal *Raboçaya Gazeta*'nın elyazması bir sayısı bulunmuş ve el konulmuştu. Onun Nevskaya Zastava'nın arkasındaki gruplardan, Vladimir İlyiç'in de birlikte çalıştığı işçilerle olan bağı açığa çıkarılmıştı. Kısaca, sorgulama için yeterince delil bulunmuştu.

Kardeşimin tutuklanmasından sonra Moskova'ya yanımıza gelen ikinci kişi, onun grubundan olup, tutuklamada kurtulan Mihail Aleksandroviç Silvin idi. Silvin, Vladimir İlyiç'in hapisten yazdığı ve kendisine bakmakta olan bir kadının adresine gönderdiği mektuptan söz etmişti.[1] Hapisten bu ilk uzun mektubunda Vladimir İlyiç, orada koyulacağı bir çalışmanın planını geliştiriyordu. Sözkonusu olan, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*[2] adlı kitaba materyal toplanmasıydı. Böyle bir kitap yazmak istiyordu. Uzun mektubun konuya ilişkin üslubu ve onunla ilgili bilimsel kitaplar ve istatistik yayınlarının uzun listesi, Vladimir İlyiç'in gizli amaçlarını maharetle kamufle ediyor, mektup karalamalar olmadan kontrolden sıyrılabiliyordu. İnanması güç ama, böyle bir mektupta, kendisiyle birlikte tutuklanan yoldaşlarını soruyordu. Bu işi, önceden hiçbir anlaşma olmadan ve öylesi bir şekilde yapmıştı ki, karşısındakiler onu anlamış ve görevli uyanık memurlar hiçbir şeyin farkına varmadan, ona hemen cevap vermişlerdi. Silvin, "daha ilk mektubunda Vladimir İlyiç bizden önce tutuklananları soruyor. Biz ona cevabı verdik bile" diyerek olaydan hayranlıkla söz ediyordu.

Yazık ki, bu mektubun yalnızca birinci bölümü kaldı, ilişiğindeki kitap listesi kayboldu. Sözü geçen liste, kitaplar aranırken bir yerlerde yitip, gitti. Listedeki kitapların büyük bir bölümüne Vladimir İlyiç'in çalışması açısından gerçekten ihtiyacı vardı. Böylelikle mektup, Rusçadaki pek bilinen atasözünün aksine, her ikisine birden isabet etmiş oluyordu.[3]

Vladimir İlyiç'in ustalıkla listenin içine serpiştirdiği kitapların ancak bir kaçını hatırlıyorum. Bunlarla bahis konusu yoldaşlarının akibetini öğrenmek istemişti. Bu tür kitap isimlerinin karşısına soru işareti konmuştu ve güya mektubu yazan aklından yazdığı kitapların adını tam olarak bilmediğini belirtiyordu. Ama gerçekte, sözkonusu olan, kitap değil, onun istediği bilgilerdi. Bunu yaparken yoldaşlarının takma adlarından yararlanıyordu. Bunların bir kısmı Vladimir İlyiç'in ihtiyaç duyduğu kitapların niteliğine uygun düştüğünden, soru kuşku uyandırmıyordu. Örneğin Vasili Vasiliyeviç Starkov hakkında bilgi istediğinde "V.V. Rusya'da Kapitalizmin Kaderi" diye yazıyordu. Starkov'un takma adı "Veve" idi. Aslında Minin ve Poşarski takma adlarını taşıyan Nişni-Novgorod'lu Vaneyev ile Sil vin'e ilişkin soru, cezaevi postasını kontrolla görevli, dikkatli bir memurun gözünden kaçmazdı. Çünkü sözkonusu kitabın —Kostomarov'un "Karışık Bir Çağın Kahramanları" adlı kitabıydı— planlanan çalışmanın konusuyla uzak yakın ilişkisi yoktu. Ama ne de olsa bilimsel bir tarih kitabıydı. Bu uyuşmazlığın farkına varmak için birsürü mektubu gözden geçirmek zorunda olan memurların yeterince keskin zekalı olmaları gerekiyordu. Ne ki takma adların hepsini bilimsel kitap isimleriyle bağdaştırmak kolayca mümkün olmuyordu. Başlarda, çalışma için gerçekten gerekli olanların arasına sıkıştırılmış olan bu tür kitap isimlerinden birişi de Brehm'in küçük kemirgenler üzerine çalışmasıydı. Kuşkusuz o soru işaretiyle kastedilen Kirşişanovski adındaki yoldaşımıza birşey olup olmadığıydı, zira onun takma adı "tarla sincabı"ydı. Bunun gibi, "Mayne-Rid, The Mynoya" adlı kitapla kastedilen Nadejda Konstantinovna Krupskaya idi, çünkü ona "balık" ya da "bufta balığı" deniyordu. Bu kitap adları sansürcülerin dikkatini çekebilirdi. Ancak, mektubun kuru bir ifadeyle yazılmış olması, içinde bu kadar çok kitap adı geçmesi ve de ilişiğindeki (yiten) ikinci yaprakta "kitapların çok ve aynı zamanda çeşitli oluşu, benim buradaki yaşantımın tekdüzeliğini telafi içindir" gibi önlem olarak düşünülmüş bir ek notu, onların uyanıklığını köreltmişti.

Ne yazık ki, o zamanlar çok güldüğümüz kitap adlarından ancak bir ikisini hatırlayabiliyorum. "Goutchoul" ya da "Goutchioule" adındaki kasten zahmetli Fransızca imlayla yazılmış ve yalnızca fantazide varolan bir tarih eserini (kitabın adını unuttum) hâlâ anımsayabiliyorum. Bu, "dağ atı" anlamına geliyor, Şaporoşe'yi kastediyordu.

Sözü geçen listeyi tamamlamaya ilişkin çabalarımda Mihail Aleksandroviç Silvin ile Nadejda Konstantinovna Krupskaya yalnızca benim yukarıda anlattıklarımı onaylıyorlardı. Silvin bana ilk kez kardeşimin böylesi bir hilesinden söz etmişti. Krupskaya'ya ise kardeşim o zamanlar mektuplar yazıyordu. Daha fazlasını onlar da anımsamıyordu. Yukarıda anılan kitaplar bile Vladimir İlyiç'in jandarmaları atlatma ve yoldaşlara haber iletmenin yollarını göstermesine ilişkin olarak bilgi verebilir. Yoldaşları da, A.K.Çebotaryova'nın hem dikte edip, hem de gönderici rolünü üstlendiği cevabi mektuplarında aynı yöntemi kullanarak V.İlyiç'e haber iletmişlerdi. Silvin'in bize "Karışık Bir Çağın Kahramanları"ına ilişkin "kitaplıkta eserin yalnızca birinci cildi bulunuyor" diye cevap verdiğini hâlâ hatırlarım. Böyle demekle yalnızca Vaneyev'in tutuklandığını, Silvin'in ise özgür olduğunu ima ediyorlardı.

(Sürecek)

(1) 2(14) Ocak 1896 tarihli bu mektup A.K.Çebotaryova'nın adresine gönderilmişti.
(2) Lenin, Toplu Eserler, C.3
(3) Sözü edilen atasözü, "Bir taşla iki tavşan vurulmaz"—Çev.

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

DENEMEDEN

Can Yücel

Tipitip Tipolojisine Karşı

YeniGündem Sayı: 18 7-13 Temmuz 1986

Hanidir beklenen oldu: sosyalist bir parti kurmak için besbelli bir iki çevrede yürütülen iskandiller, son haftalarda bir resmiyet kazandığı gibi, bu girişim aynı çevrelerce gümrükten mal kaçırasıya bir aciliyete büründürülmek isteniyor... Bu şeytâni acele işe, bütün sosyalistlerin konunun hakkettiği ağırbaşlılık ve serinkanlılıkla eğilmesi hakkıdır, görevidir... İlk soru: mevcut yasaların (bence, daha doğrusu fiili siyasal ortamın) böyle bir girişime elverişli olup olmadığıdır... Sosyalist Partiler'in en olumsuz koşullarda bile oluşturulduğunu tarihsel örnekleriyle ileri sürebilir, üstelik koşulları zorlamanın da yaşamsal bir zorunluk taşıdığını savlayabilirsiniz... Kendi tarihimizden de delil getirerek, ilk TİP'in kuruluşunu zorluklara meydan okumakla ne önemli sonuçlar alınabileceğine ölçüt sayabilirsiniz... Ama bu ölçütün günümüzdeki tutarlılığını tartarken iki dakik noktayı gözden kaçıramayız: bir: TİP, bir Sosyalist Parti olarak kurulmamıştır. İki: o günlerde bugünkü sosyal demokrat partiler arenada değillerdi. Bu yüzden de bizler için Marksist bir yapı sergileme zorunluluğu yoktu. (TİP'in 'toplumcu' değil, 'sosyalist' olduğunu bağımsız milletvekili olarak içine katıldığı yarım partisi adına, şimdi Turgut Reiz'e övgüler düzen Çetin Altan tarafından Meclis kürsüsünden ne hesapsızca ilan edildiği hatırlanmalıdır!) Üstelik, altmışların siyasal ortamı ve bu ortam içinde egemen güçler arasındaki çelişkilerden çöplenen gedikler akla getirilirse bugünkü Pentagon ve Holdingler beyninde sekseniki anayasasından güç alan ittifakın faka getirdiği siyasal haklar tıknefesliliğinin ne denli vahim olduğu idrak edilecektir... Öyle ki, bugün sosyalistlerin önündeki birincil nişan tahtası, altmışbirin demokratik haklar görece genişliğini ve gençliğini ihya etmek olmalıdır!.. Sorun, önce, bu planda ele alınmalıdır!.. Bu da bütün sosyalistlerin bu hayat memat görevi ve grevi üzerinde birleşmelerini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir birleşmeye varıldıktan sonradır ki, (Geçici) bir DEMOKRATİK CEPHE PARTİSİ KURULMA YOLU AÇILACAKTIR... Oysa, Etap Otel'de düzenlenen nişan töreninin davet sahipleri, hiç de böyle bir düğün dernek kurma niyetinde olmadıklarını, daha baştan

'monolitik parti disiplini'nden dem vurmaktan tutun da sıkıştıklarında, *olmazsa biz bu işi kendimiz yaparız!* türünden gözdağlarıyla ilân etmektedirler... Üstelik, davetlilerin (moda terimiyle) kompozisyonu da kurulması istenen sosyalist partinin temel direği olacak İşçileri ve Devrimci Gençliği şimdiden dışlar görünümündedir... Erol Toy'un toy deyimiyle , *Buraya gelen insanlar direnen yaşlı sosyalistlerdir. Hayatın sıcaklığı içinden rafine bir şekilde süzülüp gelmişlerdir*... Oysa, böyle bir süzme süzülme geliş, rafine zeytinyağı gibi bütün olguların üstüne çıkma hakkını bol keseden kimseye bağışlamaz!.. Türk-Sosyalizmi ne çektiyse (amann ben ölmeden) sosyalist partinin başını bir daha çekeyim diye yırtınan yakışıklı ihtiyarlardan çekmiştir!.. Sayın Aybar, daha önce iki parti daha kurmuş olma başarısına dayanarak, sözkonusu üçüncüsünde de önderliği kendine yaraştırır olabilir. Ama unutulmamalıdır ki, üçüncüyü kurma savının altında, zorunlu olarak, önceki iki partiyi batırma vebâli yatmaktadır... Öte yandan, Etap Nişanında davetlilerden ikincisi olan Doğu Bey, oryantal bir figürle bütün günahlarından arınmış bir azize dekoltesine sarınmıştır... Tören sonunda bir, İrtibat (çöpçatan) Bürosu kurulacakmış da, kurulamamış, falan filan ...Eğer bir büro kurulması ille gerekliyse, (bu ister damat hakkında olur, ister gelin hakkında) bir İHBAR BÜROSU kurulmalı, başına da Doğu Perinçek geçirilmelidir. Böylece Türk Solu tam birleşmesi ezanları okunduğu anda, SAÇAKlanmaktan halâs olmuş olur vesselam. Karşımızdaki sorun tarihi elbet ANAP iktidarınca karakuşi olarak belirlenecek (ara-mara-genel-menel) seçimlerde Sosyal Demokrat Muhalefetin oylarını bölme-bölmeme tasasının çok çok ötesinde olup, Gerçek Solun tarihsel rolünü SAHİCİ DEMOKRASİYE DÖNÜŞ SÜRECİNDE hikmet-i vücuduyla ispatlayarak emekçi kitlelerin istem ve isteklerine sahip çıkarak ve onlarla bütünleşip kuracağı o yakından epey uzak İktidar Dönemine hak kazanıp kazanmadığını ele güne göstermesi sorunudur... Dikkat odağımız bu olmalıdır! Üst yanı Fak-Fuk-Fon emsâli namütenâhi bir Fasafisodur! İlk hedefimiz, (halkı idâre lambasıyla idâre değil) halkın kendi kendini idaresi demek olan Elektirikî Demokrasidir!... □

Turgut Özal'a arize

sayı:28 14-20 Eylül

Devletli efendim, Sülün Osmanoloji bilimine dayanarak, Köprü, Keban gibi eserleri hisseleyip satmadaki başarılarınıza yeni bir alan daha ilâve edesiniz düşüncesiyle sizi rahatsızedişimi bağışlayın: Şu anda Fransız basınında kıyametlere yol açan bir konu var. Dostunuz Şarak Cezaevlerinin yüzde 40'ını özelleştirme kararında. Yani bu kültür kuruluşlarının yarıya yakın bir bölümü özel girişimce işletilecek, devletin mahkûm başına vereceği bir ücrete karşılık olmak üzere. Devlet, tabii bundan başka, bu cezaevlerine hammadde, yani mahkûm yetiştirmekle yükümlü olacak... Türkiye'de de böyle bir yöntem yürürlüğe konsa ne dersiniz?.. Hem özel teşebbüs kalkınır hem devlet sorumluluktan kurtulur. Üstelik sorgulama, elektrikleme, pencereden atma, asma ve budama gibi ek hizmetler de bu çerçeve içinde düşünülebilir. Böylece şerefli devlet görevlilerinin birtakım münasebetsizlerin iftiralarıyla hırpalanmaları önlenir... Saygılarımla. □

Genelkurmay, F-16 ile ilgili açıklamalara izin vermiyor

F-16'lar konusunda basına bilgi vermek için Genelkurmay Başkanlığı'na başvuran General Dynamics yetkililerine izin verilmedi.

ANKARA (ANKA) — Genelkurmay Başkanlığı'nın, Türkiye'de ortak üretimi öngörülen **"F-16"** uçaklarına ilişkin olarak basına bilgi verilmesine izin vermediği bildirildi.

ANKA muhabirinin **"F-16"** projesi ve bu uçaklar ile ilgili olarak ABD'de basında yer alan iddiaları görüşmek üzere başvurduğu Türkiye'deki General Dynamics yetkilileri, **"Biz bu konuda basına bilgi vermek amacıyla Genelkurmay Başkanlığı'na başvurduk, ancak izin alamadık. Onların izni olmaksızın herhangi bir açıklama yapamıyoruz"** şeklinde konuştular.

Amerikan basınında yer alan haberlerde ABD Hava Kuvvetleri'nin General Electric'in motorlarında ürettiği bazı F-16 uçaklarında meydana gelen bir arızanın nedenleri belirleninceye kadar bu uçakların uçmasını yasakladığı bildirilmişti. Arıza yapan uçağın General Elektrik firmasınca üretilen "F-110" motor tipi taşıyordu.

Cumhuriyet 11 Eylül 1986

BİLİM ve SANAT
Eylül 1986

Barışa Çağrı

***1** Eylül Dünya Barış Gününü Uluslararası Barış Yılı'nda kutluyoruz. Dünya halkları bu mutlu olayı bir yandan coşku ve umut, öte yandan da kaygı ve tedirginlik içinde yaşıyorlar. Umut insanlığın geleceğine olan güvenden, kaygı ise dünya barışına yönelen ciddi tehlikelerden doğuyor.*

Barışı tehdit eden tehlike apaçık ortadadır: Nükleer bir felakete doğru tırmanış devam ediyor. Sanki yeryüzü ve okyanuslar silahların ağırlığını artık çekemiyormuş gibi, ölüm füzelerini uzaya yerleştirmenin yöntemleri araştırılıyor. 21. yüzyılın eşiğinde insanlar bir tercih yapmak zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar: Ya başdöndürücü teknolojik gelişme insanlığın yararına kullanılacak, ya da kendi yarattığı canavar insanı yok edecektir. İnsanlık ilkçağın tanrılarına benzeyen kollektif bir varlıktır: Yeni bir dünya yaratabileceği gibi, her şeyi bir anda yok edebilir de. Otuz yıl önce Einstein ile B. Russel'ın akıl ve bilim adına yaptıkları çağrıyı anımsayalım: "İnsanlık yeryüzünü cennete de, cehenneme de dönüştürebilir" demişlerdi. Eskiden hayal bile edilemeyen birçok olanak bugün elimizin altındadır. Ancak onları insanlığın yararına kullanma bilincine erişmeliyiz.

Joliot -Curie'lerin başlattıkları Dünya Barış hareketi yeni bir dünya tasarımının uygulamaya konulması girişimidir. Barış Hareketi'ni ideolojik akımlardan ayırt eden özellik, bilim ve teknolojinin olağanüstü gelişmesi sonucu meydana çıkan yepyeni bir tarihsel durumu algılayıp eyleme dönüştürmüş olmasıdır. Barış Hareketi bugün bir bıçak sırtında bulunan insanlığın elindeki son fırsattır: Ya savaş güçlerine teslim olarak sonsuz boşlukta yitip gidecek, ya da insanlar yaşadıkça, insanlık var oldukça dünyanın sonunun gelmesine razı olmayacağını kanıtlayacaktır.

Barış Hareketi'nin 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde tüm barış güçlerine ilettiği mesaj şudur: "Nükleer silahlanma yarışı mutlaka durdurulmalıdır. Bir yandan genel silahsızlanma yönündeki çabalar desteklenirken, öte yandan nükleer denemeler son bulmalı, savaşı uzaya sıçratma girişimleri önlenmeli, kimyasal silahlarla kitle kırım araçları yasaklanmalı, klasik silahlar sınırlandırılmalıdır. Barış toplumsal gelişmeye sıkı sıkıya bağlıdır. Eşitsizlik ve yoksulluk barışın düşmanlarıdır. Barışın temelinde adalet vardır. İnsanların doğal kaynaklardan yararlanmalarındaki dengesizlik askeri harcamaların azaltılması ile giderilebilir. Silah fabrikalarından çıkan her tüfek, denize indirilen her savaş gemisi, havaya fırlatılan her füze, yeryüzündeki aç, çıplak ve evsizbarksızlara karşı işlenmiş bir hırsızlık suçudur.

Eğitim, bilim, kültür, din ve iletişim araçlarıyla toplumlar barış içinde bir arada yaşama amacına yönlendirilmelidir. Uluslar barış ve güvenliği hep birlikte aramalıdır."

Bu, bir barış çağrısıdır!

Mahmut Dikerdem

Köprü-Keban'da düş kırıklığı

Ekonomi Servisi — Şubat ayında çıkarılan Boğaziçi Köprüsü ve Keban Barajı (A) tertibi gelir ortaklığı senetlerine yüzde 20 gelir payı verilmesi vatandaşın büyük tepkisine yol açtı. Dün bankalara gelir paylarını almaya giden senet sahipleri yüzde 20 gelir payı verileceğini öğrendiklerinde banka yetkilileriyle sık sık tartıştılar. Görüştüğümüz vatandaşlar yüzde 50 civarında gelir ödenmesinin vaat edildiğini, ama bu vaadin yerine getirilmediğini belirterek, **"Bu bir türlü kandırmaca. Vatandaşın artık bu senetlere güveni sarsılmıştır. Bundan sonra paramızı değerlendirmek istediğimizde, artık senet almayacağız"** şeklinde konuştular.

Aynur Benli (Ev hanımı) — Kandırmaca. *Seyhun Yamangöreli (Öğrenci) Altın alsaydım.* *Sabiha Çolak (Emekli) – Zamdan pay yok.*

Köprü ve Keban Barajı gelirlerinin yüzde 17.7'sine ortaklık sağlayan Boğaziçi Köprüsü ve Keban Barajı (A) tertibi gelir ortaklığı senetlerinin ilk 6 aylık gelir paylarının ödenmesinde yüzde 20 gelir payı verilmesi birçok vatandaşta hayal kırıklığı yaratırken, ödenecek gelir payı konusunda daha önceden bilgi edinmemiş vatandaşlarla banka çalışanları arasında gerilimli bir gün yaşandı. **"6 aylık gelir payı olarak size yüzde 20 ödemede bulunacağız"** sözlerini duyan senet sahibi vatandaşlar önce bu orana inanamadılar, daha sonra da bunun gerçek olduğunu öğrendiklerinde itirazlarda bulundular. Senet sahibi vatandaşlardan **Aynur Benli** (ev hanımı) hükümetin yüzde 50 gelir payı vaat ettiğini, ama şimdiki durumla bunun yıllık yüzde 40'ta kaldığını belirterek, **"Hükümet senet çıkarmaya devam ediyor. Herhalde elde edilen gelir bu senetlere de pay edilince, verilen gelir düşük gerçekleşti. Bugün enflasyon yüzde 45'i buluyor. Bu yapılan bir türlü kandırmacadır. Tahvili geri iade etmeyi düşünüyorum."** dedi.

Seyhun Yamangöreli (öğrenci) daha önceden yüzde 50 olarak vaat edilen gelirin vatandaşa ödenmediğini, ödenen gelirin banka faizinin de altında olduğunu hatırlatarak, **"Böylece söylenen yapılmamış oluyor. Vatandaşın güveni bir ölçüde sarsılmıştır. Paramı yeniden değerlendirmeye kalksam, altın alırım."** şeklinde konuştu.

Keban Barajı'nda uzun süre su tutulduğunu, bu yüzden üretimin düştüğünü gazetelerden okuduğunu söyleyen **Sabiha Çolak** (emekli) ise bu konuda şunları söyledi: **"Senet ödemelerinde ilk kez düşük bir gelir payı verildi. Senetlere daha fazla gelir payı ödenmesi için elektriğe zam yapılmasına taraftar değilim, ama hiç olmazsa üretim arttırılsın. Çünkü şimdi olduğu gibi vaat edilen yerine getirilmiyor."**

Cumhuriyet 3 Eylül 1986

EKMEK VE HAK BİLDİRGESİ

baştarafı sf. III'de.

hizmetlerini daha çok özelleştirme tasarıları hazırlıyor. Sağlık işlerinin ülke düzeyine dağılımı her bakımdan olağanüstü dengesizdir. Devlet, yurttaşlarına ruh ve vücut sağlığının sağlanması sorumunu özel girişime devretmemelidir. YÖK uygulamasından sonra tıp fakültelerinde de öğretim ve öğrenimin niteliği hızla düşmektedir. Sağlık bakımından devletin temel görevi hem hastaların tedavisini sağlamak, hem de koruyucu sağlık hizmetini yapmaktır. Bunun için de sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi göstermelik olmaktan çıkarılmalıdır.

SONUÇ

TOPLUMUN VE ÜLKENİN YARARINA OLMAYAN BU EKONOMİK DÜZEN ELBETTE DEĞİŞECEKTİR. VE ELBETTE HALKIMIZ, KENDİSİNİN VE ÜLKESİNİN GELECEĞİNDE SÖZ VE KARAR HAKKINI ELDE EDECEKTİR. EKONOMİK—DEMOKRATİK HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN ÖNÜNDEKİ ENGELLERİ KENDİ BİLİNCİYLE VE KENDİ GÜCÜYLE AŞACAKTIR. BUNUN İLK KOŞULUNUN DA, HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ SÜREKLİ GELİŞTİREN GERÇEK BİR DEMOKRASİYİ KURMAK OLDUĞUNU BİLMEKTEDİR. TÜM DÜNYADA, İNSANLIĞIN ONURLU TARİHİNİ HALKLAR YARATMIŞTIR. ÜLKEMİZDE DE HALKIMIZIN KENDİSİ YARATACAKTIR. BUNDAN KİMSENİN KUŞKUSU OLMAMALIDIR.

Yunan Rezistansı'nın dersleri

(baştarafı sayfa VIII'de)

Sözde İç Komünist Partisi'nin liderleri, Yunanistan'ın savaş sonrası sıkıntılarından Britanya ya da ABD emperyalizmini değil, Sovyetler Birliği'ni sorumlu tuttular. Onlara göre, YKP yönetiminin o yıllardaki yanlışlarının mücadelenin seyri üzerinde belirli bir etkisi yoktu, zira Sovyetler Birliği, yalnızca kendi çıkarlarını düşünerek, Rezistans'ı "feda etmişti".

Bu, Yalta'nın açıkça tahrif edilmesidir. Bundan amaç da, Sovyetler Birliği'ne karşı düşmanlığı tahrik eden ve sömürülen, ezilen halkları kendileri için bir umut olmadığına, "süper güçler" onların kaderine hükmettikleri için de her kurtuluş mücadelesinin boşuna olduğuna inandırmaktır. Yalta anlaşmaları başka saldırılara da uğramaktadır. Ülkemizde tekelci oligarşinin yürüttüğü propaganda, çoğu zaman çeşitli oportünistlerle ortaklık göstererek, Avrupa'nın savaş sonrası sınırlarını gözden geçirmek ve yaşayan sosyalizmi zayıf düşürmek isteyen saldırısını yansıtmaktadır.

Sovyet politikasının devrimci güçlerin yenilgisine yolaçtığı iddiası, yalnızca mesnetsiz değil aynı zamanda kasıtlı olarak anti-Sovyettir. Bu, aşağıda belirtilen olay ve koşullardan çıkartılabilir.

Yunan ulusunun, tüm Yunanlı emekçilerin çıkarları kurtuluştan sonra halkın demokratik iktidarının kurulmasını gerektiriyordu. Sağduyu ile bakıldığında, böyle bir iktidarın kurulmasının, Sovyetler Birliği'nin ve uluslararası komünist hareketin çıkarlarıyla çatışmak bir yana, onlarla tam bir uyum içerisinde olacağı görülmektedir. Sovyetler Birliği Yunan devrimci gücünün savaştan ancak böyle bir sonuçla çıkmasını isteyebilirdi. Kısaca, çıkarlar ve hedefler açısından objektif bir çakışma söz konusuydu. Kuşkusuz, 1944'te Kızıl Ordu Yunanistan'ın eşiğinde durdu. Ama bunun nedenleri Rezistans tarihini tahrif edenlerin belirttiklerinden tümüyle farklıydı. Kızıl Ordu, Bulgar-Yunan sınırına vardığında, ülkemizde, içinde, plütokratik oligarşinin egemen durumda bulunduğu, EAM ve YKP'ninse azınlıkta olduğu bir sözde ulusal birlik hükümeti mevcuttu. Bu hükümet Britanya birliklerini ülkeye çağırmıştı bile. Bu durumda Sovyet orduları Yunan topraklarına girmiş olsaydı, bu durum Britanya ile bir çatışmaya yol açacak ve anti-Hitler koalisyonu tehlikeye düşürecekti. YKP ve EAM yönetimleri, Britanya'nın Yunanistan'daki askeri varlığını, burjuva örgütleri ve Britanya hükümeti temsilcileri ile 1943 ve 1944'te imzalanan anlaşmalar uyarınca kabul etmişlerdi, Britanyalı General Ronald Scobie'nin Yunanistan'da en yetkili komutan olmasına karşı diyecekleri birşey yoktu. Bundan dolayı emperyalizmin Yunanistan'daki hareketlerinden ya da ulusal kurtuluş hareketi liderliğinin yanlışlarının yolaçtığı sonuçlardan ötürü Sovyetler Birliği suçlanamaz.

Britanya askeri müdahalesi ve gemi azıya alan yerli gericilik, Rezistans savaşçılarını görülmedik bir vahşetle kırıma uğrattı. Binlercesi öldürüldü ya da idam edildi, onbinlercesi sürgüne gönderildi, ya da uzun yıllara mahkum edildi. Gericilik, aynı zamanda Rezistansı Yunan halkının zihninden silmek üzere elinden geleni yaptı. Hareketin resmen tanınması demokrasi güçlerinin yıllarca süren mücadelesinden sonra oldu ve Sağ'ın Ekim 1981 yenilgisinden sonra yasal biçimine kavuştu. Bu, adaletin yerine getirilmesiydi. Ama, Rezistansı siyasi olarak tarafsız bir hareket olarak gösterme girişimlerinin hâlâ sürdüğünü belirtmeliyiz. Belirli çevreler, Rezistans'ın bir halk hareketi olduğunu onaylarken, onun içinde komünistlerin rolü üzerine hiçbir şey söylememeye dikkat ediyorlar, yalnızca konünistlerin yanlışlarını belirtiyor ve hareketten kendilerine pay çıkarmaya çalışıyorlar.

Ama açıkça görülmektedir ki Komünistlerin önderliği olmasaydı halk öylesine güçlü ve yaygın bir hareketi örgütleyemezdi. Ayrıca, eğer Rezistans'ta yer almamış olsalardı Komünistler nasıl yanlış yapmış olabilirler? Komünistlerin örgütlediği ve yönlendirdiği bir ittifak olan EAM'da birleşen halkın davası olan Rezistans gericiliğin ve YKP'yi tecrit etme gayretiyle sık sık onunla birlik olan çeşitli oportünistlerin önünde büyük bir engeldir. Bu, onların geçmişi gizleme ya da tahrif etmede çektikleri sıkıntıları anlatıyor.

Halkın Rezistans'ın ideallerinin —barış, demokrasi, ulusal ve ekonomik bağımsızlık, sosyalizme doğru ilerleme— zaferi için verdiği mücadele engel tanımaksızın devam ediyor ve günden güne büyüyor. Komünistler Rezistans'ın değerli derslerini hatırlayarak, tüm güçlerini bu mücadelenin genişletilmesine sarfediyorlar.

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

YeniGündem Sayı: 27 7-13 Eylül 1986

'Pişmanlık' fayda vermedi

Kamuoyunda "Pişmanlık Yasası" olarak bilinen "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun" 11 Haziran 1985'te yürürlüğe girdiğinde, daha iki ay geçmeden ilk meyvelerini vermiş ve MLSPB davasının beş itirafçı sanığı Şemsi Özkan, Halil Kaya, Orhan Özay, Turabi Kaçar ve İsmail Salgın'ın idam cezaları 10-12.5 yıl hapse dönüştürülerek, daha ceza süreleri dolmadan tahliye edilmişlerdi.

Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak için başvuru süresi, haklarında dava, soruşturma ve hüküm olanlar için üç ay, hakkında henüz soruşturma ve dava açılmış olmayanlar için ise 1987 Haziran'ı olarak saptanmıştı. Adalet Bakanı Necat Eldem, üç aylık sürenin bitiminde yaptığı açıklamada, 29'u cezaevinde olmak üzere, 299 kişinin yasadan yararlanmak için başvuruda bulunduğunu belirtiyordu. Eldem'e göre bu sayı "yasanın tutulduğunun bir göstergesi"ydi.

Yasadan yararlanmak için başvuranların birçoğu, aklına gelen her şeyi anlatmıştı. İtirafçılar arasında 1970'lerde olmuş "ilginç" casusluk olaylarını anlatan hava korsanı Hacı Özdemir dahi vardı.

Avukat Osman Ergin, "Pişmanlık Yasası" uygulamasının itiraf adı altında sayfalar dolusu "iftira"ya yol açtığını söylüyordu: "Öyle ki, ihbar edilen kişi sayısının 500'ü aştığı 'itiraf' dilekçeleri var. İhbar edecek kişi bulamayanlar, yasadan yararlanmak için avukatlarına iftira ettiler. Nişanlısını, babasını, dedesini, lise sıralarındaki arkadaşlarını ihbar edenler çıktı. 'Ödüllendirme', önemli mağduriyetlere yol açtı. Birçok masum kişi sanık durumuna düşerek, ihbarın gerçek dışı olduğunu kanıtlama olanaksızlığıyla karşı karşıya geldi."

Başlangıçta gerek itirafçıların, gerekse itirafı teşvik edenlerin beklentileri büyüktü. Yasa, itirafçılara geniş imkânlar tanımaktaydı. Ceza indirimi, tahliye, can güvenliğini sağlama, iş bulma, kimlik ve hattâ estetik ameliyatla yüz değiştirme gibi hükümler yasada yeralıyordu. Öte yandan bazı itirafçılar da gerçekten, örgütlerini çökertecek bilgiler vermişti. Bu yüzden çeşitli yöntemlerle itirafçı sayısının artırılmasına ve itiraflardan mümkün olan en geniş yararın sağlanmasına çalışılıyordu.

Ankara Dev-Yol davasında "itirafından rücu eden" Hıdır Durmaz nasıl itirafçı olduğunu şöyle anlatıyordu:

"1982 yılında Mamak Cezaevi'nde dört kişilik tecritteyken, Cezaevi İç Emniyet Amiri Mehmet Bozdemir, hemşeri oldukları gerekçesiyle yakınlık gösterip, beni koğuşa verdi. Bir gün sayımdan sonra beni odasına çağırdı. Yanında iki çavuş vardı. Bana koğuşta ispiyonculuk teklif ettiler. Ben devrimciyim dedim, kabul etmedim. Yüzbaşı Bozdemir, suçlarımı itiraf edersem kurtulacağımı söyledi. Bu durum bende baskı yarattı ve baskı sistematik şekilde devam etti.

14 Ağustos 1985 günündeki duruşmadan sonra dişçiye gittim. Bu arada sürekli erler tarafından itilip kakıldım. Koğuşa girerken başçavuştan dayak yedim. Kurban Bayramı'nda açık görüşe çıkmak istedim, çıkmadan önce soyuldum, arandım. Bir onbaşı kafese gireceğimi söyledi. Bir süre kafeste tutuldum. Buna benzer baskılar sonucu ruhsal bunalıma girdim."

Durmaz'ın "ilk" itirafları, aynı davada yargılanan sanıklar tarafından sürekli itirazlarla karşılanmıştı. Durmaz, daha sonra "itiraflarından rücu ettiği" duruşmada, bu itirazları kabul etmişti. İtiraflarında gerçeğe aykırı pek çok konu vardı, ama bu kendi isteği dışında gerçekleşmişti: "Ben yalnız doğruları anlatmak istedim. Fakat ifadelerime aynı koğuşta kaldığım Mehmet Demirkoparan, Hüseyin Kunter ve İsmail Ayar tarafından bazı isimler monte edildi." Hıdır Durmaz'ın verdiği isimler, aynı davanın diğer itirafçılarıydı. Durmaz sözlerini şöyle sürdürüyordu: "İsmail Ayar, 'Yenimahalle'ye gelip giden bir kız var, bu kızı tanıyor musun' dedi. Bu kız Dilek Canver'di. 'Bunun ismini de itiraf dilekçende ver' dedi. Tanımadığımı söyledim, dinletemedim. Böylece demokrasiyi savunan bir insan olan Cüneyt Canver'in kızkardeşinin ismini de yazdırdılar."

Hıdır Durmaz'ın itiraflarını geri alması, ortalığı birdenbire karıştırmış ve itirafçılar arasında tartışmalara ve karşılıklı suçlamalara yol açmıştı. Durmaz'ın konuştuğu duruşmanın hemen ardından 6 Ocak 1986 tarihindeki duruşmada bu sefer, itirafçı Mehmet Demirkoparan, Durmaz'a şiddetle saldırıyor, tahliye olamadığı için itiraflarını geri aldığını söylüyor ve ekliyordu: "Hıdır Durmaz'ın ailesi de solcu ve Alevi'dir. Bu nedenle itirafçı olmasını ailesi tepkiyle karşıladı. Uzun süre aramadılar, mektup yazmadılar." Demirkoparan, itiraflara bazı isimler monte ettikleri yolundaki suçlamaları da şiddetle reddediyor ve "Dilek Canver'i tanısam ben kendim ihbar ederim. Çünkü biz yasadan yararlanabilmek için tanıdığımız tüm militanların isimlerini verdik" diyordu.

Durmaz, baskı ve ruhsal bunalım yüzünden itirafçı olduğunu söylemişti. Fatsa Dev-Yol davasının önemli sanıklarından Yusuf Atasoy'un itirafçı olmaya ikna edilmesinde ise bir başka "zayıf nokta"dan yararlanılmıştı. Dava avukatlarından Ata Giritli bunu şöyle anlatıyordu: "Bir bayanla ilişkisi olmuştu. Bu ilişki diğerleri tarafından devrimci yapıya ters bulundu. Atasoy'la diğer sanıklar arasında bir kırgınlık başladı. Diğerleri arasında adeta tek başına yaşıyordu. Bu yalnızlık ve kırgınlığın üzerine giderek, Atasoy'un itirafçı olması gerçekleştirildi."

Özel örneklerin dışında, itirafçı kazanma konusunda toplu uygulamalara da başvuruluyordu. Metris'ten çıkan sanıklar, daha yasa çıkmadan önce oluşan itirafçılar koğuşundakilere, daha iyi olanaklar sağlanarak, bağımsız koğuştakilerin özendirilmeye çalışıldıklarını anlatıyorlardı. En basit insani gereksinmeler, özlem gibi duygular kullanılıyordu. Mamak'ta ise, yasanın her haber bülteninden sonra radyoda yayınlandığı dönemde, bir hafta boyunca tutuklu ve hükümlülere bu yayın dinletilmişti. Sonra havalandırmadan tek tek odaya alınan tutuklu ve hükümlülerin önüne iki kâğıt konuyordu. Bunlardan birinde sağlanacak güvenceler ve imkânlar yazıyor, diğerinde ise itirafçılığı kabul etmeyenler için koşulların aynen süreceği belirtiliyordu.

İtirafçılardan beklenen, yalnızca ihbarlarda bulunmaları değildi. Hıdır Durmaz'ın açıklamaları itirafçıların kullanıldığı bir başka alana daha dikkat çekiyordu: "Blok amirinin emriyle, Hüseyin Kunter ve Mehmet Demirkoparan tarafından hazırlanan ve itirafçılar koğuşuna imzalatırılan 'Türkiye'de Terör Olayları' başlıklı bir dilekçe Birleşmiş Milletler'e gönderildi. Başbakanlığa, adli müşavirliğe bizim adımıza birçok dilekçe yazıldı. İtirafçıların yapması istenen üç şey vardı: Emniyet ifadelerinin kabulünü sağlamak, işkence yapılmadığının ortaya çıkarılması ve Avrupa ülkelerinden gelen baskıya cevap olabilecek şeyler söylemek."

Devlet adına propaganda faaliyetleri de yürüten itirafçı sanıkların devletle olan ilişkisini, Avukat Osman Ergin şöyle değerlendiriyordu:

"Cezasızlık ve ceza indiriminden yararlanmayı, ancak başka kişi ve sanıkların ihbarına bağlayan ve ihbar yükümlülüğü getiren Pişmanlık Yasası, beraberinde itirafçılığı özendirme ve ödüllendirme yükümlülüğünü de getirmiştir. Çünkü, sözkonusu yasadan yararlanmak için salt vazgeçme, pişmanlık, yani 'faal nedamet' hali yeterli olmamakta, failin başka kişileri yakalattırması aranmaktadır. Yani suçu saptamak ve suçluyu yakalamak görevi devletin iken, bu görev bazı suç failleriyle kaba bir kişisel menfaat karşılığı bölüşülmüş ve bunlar devletin görevine, bedel karşılığı ortak olmuşlardır."

İtirafçılarla gerçekleştirilen işbirliği, bir süre sonra itirafçı sayısında meydana gelen artış ve kimi zaman "bir dilekçede 500 kişinin birden ihbar edilmesi"yle birlikte tam bir kaosa dönüşecekti.

Fatsa Dev-Yol davasındaki itiraflardan sonra Ordu, Fatsa ve köylerinde yeni bir gözaltına alma furyası başlatılmıştı. Avukat Ata Giritli, takip edebildikleri kadarıyla binin üzerinde insanın gözaltına alındığını, köylerde gözaltına alınanları ise takip edemediklerini belirtiyordu: "İnanılmaz sayıda insan gözaltına alındı ve bırakıldı. Çünkü haklarındaki suçlamalar doğru değildi. Yine de yaklaşık elli kişi hakkında yeniden dava açıldı."

TDKP Halkın Kurtuluşu ve Genç Komünistler Birliği davalarında yargılanan Ali Cankır'ın itirafları üzerine başlatılan operasyon başarılı geçmeyince itiraflarda yeterli bilgi olmadığı sonucuna varılmıştı. Ali Cankır Emniyet'e götürülerek yeniden sorgulanmış, ikinci ifadesinin başına da şu not düşülmüştü: "İtirafname ile ilgili olarak başlatılan operasyonda eksiklikler görülerek konuların aydınlatılması için cezaevinden alınarak şubemize getirildi." Böylece daha önce aynı davadan beraat eden 46 sanık tekrar yakalanmış ve haklarında yeni dava açılmıştı. Ancak, yargılama sonunda tüm sanıklar beraat edeceklerdi.

Yine Adana'da, Devrimci Kurtuluş davası sanıklarından Mahmut Yontar ve Şehzade Kaygusuz'un ifadeleriyle açılan 23 sanıklı davada, daha ilk duruşmada, itirafçı sanıklar dışındaki tüm sanıklar tahliye edilmişti.

THKPC Acilciler davasında, Erdinç Durgal'ın ifadeleri üzerine daha önce beraat eden altı sanık hakkında yeniden dava açılacak, ancak davanın ikinci duruşmasında tüm sanıklar tahliye edilecekti.

İtirafların doğruluğu, Pişmanlık Yasası'nın 3. maddesi uyarınca, İçişleri Bakanlığı aracılığıyla araştırılıyordu. Ancak Bakanlık da bu sınama için, sorgulama ekiplerince ve savcılarca alınan sanık ifadelerine bakıyordu. Hangi şartlar altında alındığı sürekli tartışma konusu olan bu ifadelere bakılarak, yapılan itirafların doğruluğu konusunda karara varıldığında, itirafçı sanık, Emniyet ifadeleriyle itiraflarını uyumlu hale getirdiğinde otomatikman yasadan yararlanabilir hale geliyordu. İtirafların, başlangıçtaki kadar verimli sonuçlar doğurmamaya başlaması, itirafçıların "işlerinin bittiğinin" işareti sayılırken, dışarıdaki itirafçılar "ortada kalmanın" telaşını yaşamaya, içerdekiler ise "boş yere" itirafta bulunmanın tedirginliğini duymaya başlıyorlardı.

İtiraflarını geri alan Hıdır Durmaz, içine düşürüldüğü durumu şu sözleriyle ifade ediyordu: "Böyle bir olumsuzluğa düştüğüm için mahkemeden ve avukatlardan, halkımızdan, devrimcilerden, demokratlardan ve arkadaşlarımdan özür diliyorum. Bu onursuzluğu belki insanlar affedebilir ama, ben asla. Bu acıyı içimden atabileceğimi hiç sanmıyorum."□

İtirafçı Şemsi Özkan

Allende'nin Faşistler Tarafından Canice Öldürülmesi Üzerine

DÜŞÜN
Eylül 1986

(Bu konuşma Küba devlet başkanı Fidel Castro tarafından, Havana'nın Devrim Alanı'nda 30 Eylül 1973 günü yapılmıştır. Konuşmayı Can Yücel'in Türkçesi ile sunuyoruz.)

11 Eylül, sabah saat altı buçukta, Tomas Moro'daki Başkanlık köşkünün telefonu çaldı: Subaylar bir darbeye girişmişti. Başkan Allende, kolcularını ayağa kaldırdıktan sonra, oracıkta kararını verdi; hemen Moneda Sarayı'na gidecek, Cumhurbaşkanlığı makamından Halk Birliği yönetiminin savunmasını yönetecekti. Otomatik tüfekler, otuz çaplı iki mitralyöz ve üç bazukayla donanmış yirmi üç kişi dört arabayla bir kamyonete doluştu. Yedi buçukta Moneda Sarayı'ndaydılar. O sırada candarmalar eskisi gibi Saray'ın çevresinde nöbet tutuyorlardı, olağandışı bişey yoktu görünürde.

İçeri girer girmez, Allende adamlarını topladı, durumun beterliğini anlattı, Şili'nin anayasal, yasal ve halksal yönetimini faşist darbesine karşı ölene dek savunma kararını açıkladı; eldeki olanakları soruşturdu, ilk buyruklarını verdi. Kolcularından küçük bir grup başkanlık bürosunun girişini tutacak, oyuna gelmemek için, içeri silâhlı asker sokmayacaklardı.

Bir saatlik bir süre içinde, Allende, radyoyla halka üç kez seslendi, direnme kararını açıkladı.

8.15'den sonra, faşist cunta Saray'ın iç telefonlarından yararlanarak, Başkan'ı teslim olmağa, görevlerinden istifaya çağırdı: karşılığında kendisine "ailesi ve yakın arkadaşlarıyla birlikte yurdu terketmesi için bir uçak tahsis edilecekti". Başkan bu ültimatomu öfkeyle geri çevirdikten sonra, "hain generaller onurlu bir insanın ne demek olduğunu zâten anlayamazlar ki! " deyip kesti sözü.

Derken Saray'a gelen ve yönetimi savunmaya yanaşmayan yüksek rütbeli candarma subaylarıyla bürosunda kısa bir toplantı yaparak, tersledi hepsini, iyice bir zılgıt verip defetti başından.

Gine de yıllardır yanında yaverlik eden hava yüzbaşısı Sanchez'le dostça vedalaşmayı boşlamadı.

O âna dek Saray'ın önünde savunma düzeninde bekleyen candarmaların zırhlı arabaları da çekip gitti.

Geri çekilme buyruğunu getiren ve hiç kuşku yok aldıkları direktif üzre hareket eden on kişilik bir candarma grubu, ana merdivenden inip cümle kapısının ağzına geldikleri sıra, tüfeklerini doğrultup, Başkan'a ateş açmağa kalktılarsa da, kolcular derhal karşılık verip hainleri püskürttüler. Bu, darbecilerle yer alan ilk çarpışmaydı.

Bu arada, birçok bakanlar, müsteşarlar, danışmanlar, Başkan'ın kızları Beatriz ve Isabel ile Halk Birliği Cephesi'nin bazı militanları bu ölüm-kalım saatlerinde Başkan'ın yanında bulunmak için Saray'a gelmişlerdi.

Dokuzu çeyrek geçeye doğru, dışardan Saray'a ateş başladı. İki yüzü aşkın faşist piyade Teatinos ve Morande caddeleriyle Anayasa Alanı'nın iki yakasından ilerleyerek Başkanlık bürosuna kurşun yağdırdılar. Saray'ı savunanların sayısı kırkı geçmiyordu. Başkan "ateş" buyruğu verdi, kendisi de faşistlere ateş açtı. Faşistler epey kayıp vererek, kargaşa içinde dağıldılar.

Bu sefer faşistler piyade desteğinde zırhlı arabaları ile sürdüler. Moneda, Teatinos ve Morande caddelerinde birer tank ilerledi, bir tank da Anayasa Alanı'ndan cümle kapısına doğru yürüdü.

Tam o sırada bazukalar, Başkanlık bürosundan cümle kapısına yanaşan tankı uçurdular. Geri kalan iki tank Başkanlık Dairesi üzerinde ateş birleştire dursun, bir zırhlı araba Özel Kalemi makineliyle taradı. Anayasa Alanı'nın bir köşesine yerleştirilmiş toplar da bu arada Saray'ı dövüyorlardı. Başkan mevzileri hiç durmadan dolaşıyor, savunucuları yüreklendiriyor, onlara yön veriyordu. Bir saatten fazla süren bu harlı çarpışma sonunda, faşistler bir adım bile atamamışlardı.

On kırk beşte, Başkan, bakanları, müsteşarlarla danışmanları salonda toplayarak, ilerde yürütülecek kavgayı yöneticilerden yoksun kılmamak için, fırsat çıkar çıkmaz, silahsız olanların Saray'dan ayrılmalarını, silahlıların tümünün ise mevzilerinde direnmelerini buyurdu. Başkan'ı yalnız koymağa razı gelmedi kimse. Kızlarıyla orda bulunan kadınlar da gitmeyiz diye direttiler.

Savaş kıran kırana sürüyordu. Faşistler Saray'ın iç telefonlarından ültimatom üstüne ültimatom yolluyorlar, uçak kullanacağız diye gözdağı veriyorlardı.

11.45'de Başkan, kızları da dahil Saray'da bulunan dokuz kadına "Hemen çıkıp gideceksiniz!" dedi; kendilerini savunma olanağı olmadığına göre, ne diye yokyere ölsünlerdi!.. Kuşatıcıların birinden kadın personelin Saray'dan çıkabilmesi için üç dakikalık bir ateşkes diledi. Faşistler oralı olmadılar, ama birlikleri o anda meydanı uçaklara teslim amacıyla Saray'ın çevresini boşaltmağa başlamıştı. Kadınlar dışarı çıkmak için bu aralıktan yararlandılar. Öğlene doğru, uçaklar eyleme başladı. İlk roketler Moneda'nın ortasındaki kış bahçesine düştü. Uçaklar Saray'ın üzerinden uçmağı sürdürdüler, patlamalar birbirini izliyordu, ortalık dumana, ağulu gaza boğulmuştu.

Üç saat süren çarpışmanın sonunda cephane tükenmek üzereydi. Başkan Saray candarmalarının silâhlığına girilmesini buyurdu. Sabırsızlandı sonra, kış bahçesini geçip silâhlığa yöneldi. Baktı, kapı dayanıyor, el bombası kullanılmasını buyurdu. Böylece açılan gedikten 30 çaplı dört mitralyöz, bir alay "Sik" tüfeği ile epiy cepane çıkarıldı. Başkan silah bulacağım diye candarmaların yatakları arasında seyirtiyordu. Yarım düzine silahı omuzuna aldı, ve "Bu tarihin ilk yaprağı işte böyle yazıldı. Gerisini Halkımızla Amerika yazacak!" deyip yürüdü. Yanındakilerin gözleri dolu dolu oldu.

Tam o sırada bir patlama yüzünden büyük camlardan biri tuzla buz olmuş, fırlayan parçalardan biri Başkan'ın sırtına saplanmıştı. Bu ilk yarasıydı Başkanın. Yarası tımar edilirken, silahların taşınmasına gözkulak oldu, kim ne yapıyor, ne ediyor, bir bir ilgilendi.

Birkaç dakka sonra, faşistler hava gücünü, topçuyu, tanklarla piyadeyi toplu halde saldırıya geçirdiler. Anlatıldığına göre, "gürültüden, tarakadan, patlamalardan, gazdan dumandan Saray cehenneme dönmüştü."

Zemin katının tutuşmasını önlemek için Başkan muslukların açık bırakılmasını tembihlemeği unutmamıştı, gine de Sarayın sol kanadında yangın çıktı, alevler kırmızı salonun oraya dek uzandı. Derken Başkan mitralyöz ateşi altında sürünerek, Anayasa alanına bakan yazı odasına vardı, bazukalardan birine yapışıp Morande Caddesi'nden Saray'a obüs yağdıran tanka nişan aldı, bir vuruşta safdışı kıldı belayı. Az sonra yoldaşlarından biri bir tankı daha havaya uçurdu. Üçüncü tanktı bu.

Moneda Caddesi üzerindeki kapıya ateş yoğunlaştıran faşistlere karşı Başkan'la bir takım arkadaşı zemin katına inip, düşmanın o yönden içeri sızmasını önlemeği başardı.

Bunun üzerine faşistler ateş kesip, iki yönetim temsilcisiyle görüşmek istediklerini bildirdiler. Başkan yönetim genel sekreteri Flores ile İçişleri Müsteşarı Daniel Vergara'yı yolladı. Morande kapısından çıkıp açıkta duran bir cibe doğru ilerlediler. Saat birdi.

Flores ile Vergara cipte bulunan yüksek rütbeli bir subay ile görüştüler. Saray'a dönerlerken, cipten kahbece ateş açıldı, Flores bacağından yaralandı. Vergara da sırtından vuruldu. Saray'dan sağlanan ateş desteği altında kurtarılıp, içeri alındılar.

Faşistler yeni teslim koşulları ileri sürüyorlardı: Başkan'la arkadaşlarına Saray'dan çıkıp istedikleri yere gidebilmeleri için her türlü kolaylık vaad ediliyordu. Başkan, bütün savunucuların adına konuşarak, kanlarının son damlasına dek direneceklerini yeniden haykırdı.

13.30'a doğru, Başkan birinci kata çıkıp mevzileri bakıdan geçirdi. Mitralyöz ateşinden, patlamalardan, yangından ölen öleneydi. Gazeteci Agusto Olivares'in yiğitçe tutumuna herkes hayran kaldı. Ağır yaralanmış, oracıkta ameliyat edilmişti, herkes onu yatağında baygın yatar sanırken, bi de baktılar, ikinci kattaki mevziine çökmüş düşmana kurşun yağdırıyor.

Az sonra, faşistler Saray'ın zemin katını ele geçirdilerse de savunma yukarı katlarda yeniden düzenlendi, direnme sürdürüldü. Faşistler ana merdivenden içeri dalmağı denediler. Saat ikiye doğru birinci katın bir köşesini ele geçirmeği başardılar. Başkan birkaç arkadaşıyla kırmızı salonun bir yanına siperlenmişti. Faşistlerin üzerine saldırdıklarında Başkan karnına bir kurşun yedi, acıdan iki kat oldu, ama bir koltuğa dayanıp Faşistlere ateş yağdırmaktan caymadı, ikinci bir isabet alıncaya dek... Can çekişiyordu, vücudu delik deşik olmuştu.

Başkanın yere yuvarlandığını gören yoldaşları can havliyle saldırıya geçip faşistleri ana merdivene kadar püskürttüler. Derken, bu kanlı savaşın ta ortasında, insana parmak ısırtan bir harekette bulundular. Başkan'ın cansız vücudunu yerden kaldırıp, makamına kadar taşıdılar, koltuğuna oturttular, boynuna Başkanlık atkısını geçirdiler, onu Şili bayrağına sardılar.

Sonra da, iki saat daha, Başkanlarının ölmesine rağmen, Saray'ın ölümsüz savunucuları Faşistlerin acı saldırılarına karşı direndiler. İkindiyin dörtten sonra ancak, Saray cayır cayır yanarken, yoldaşların direnci söndü.

Bir avuç insan, yedi saat, topçuya, uçaklara, tanklara, piyadeye kafa tutmuştu, Halk Birliği Yönetimi'ni yurduna ihanet eden Silahlı Kuvvetler'in dört kahpe kumandanına karşı savunmuştu. Aklı durur insanın! Düşünebiliyor musunuz ne demek olduğunu bunun!.

Gelelim Başkan Allende'ye! "Halkımın uğruna ölürüm!" demişti, sözünü tuttu, hem de eşine az rastlanır bir yiğitlik ve direşkenlik örneği vererek... Onunla da kalmadı son nefesinde öyle bir davranış davrandı ki, bambaşka bir insanlıkla donandı..

Sözden ve kalemden başka silah bilmeyen bu adam, bu fikir adamı, savaş anında, bellerindeki silahlarla sağda-solda kasınan faşist zabitlerin topundan, tümeninden daha yiğit, daha erkek, daha gözükara olduğunu gösterdi. Ölümüyle de Pinochet ile hempasının alınlarına silinmeyecek kara bir damga vurdu.

İşte böyle olur devrimci insan!
İşte böyle adam olur adam!
İşte böyle yaşar gerçek militan!
İşte böyle savaşır halkı için savaşan
İşte böyle ölür Sosyalizm için yaşayan! □

Salvador Allende ile Fidel Castro dosttular. Allende'nin yiğitçe ölümünü Castro Havana'da bu kez kürsüye tek başına çıkarak Küba halkına anlatmıştı.

Yunan Rezistansı'nın dersleri

Halkların her zaman var olan yiğitlikleri, tarihte bazı halkların yaşamında —ama tüm halkları etkileyerek ve onlarda izlerini bırakarak— somut olarak kendisini ortaya koydu. Bu örneklerden birisi kuşkusuz, Yunan Rezistansı'dır.

Aşağıda özetle sunduğumuz, Yunan Rezistansı'nı günümüze uzanan dersleriyle değerlendiren yazı, Rezistans'ın aktif üyesi, Yunan komünist hareketinin seçkin temsilcilerden Dimitris Sarlis tarafından kaleme alındı ve World Marxist Review dergisinin Haziran 1986 sayısında yayınlandı. Yunan KP MK Politbüro üyesi olan Sarlis geçtiğimiz Mart ayında öldü.

YUNANİSTAN, İtalya ve daha sonra Almanya'nın saldırısına uğradığında (1940-1941), Komünist Parti örgütsel olarak zayıf düşmüş durumdaydı. Yunanistan'da 4 Ağustos 1936'da General Metaxas tarafından kurulan faşist diktatörlük partiye bir dizi ağır darbe indirmişti. Parti'nin neredeyse tüm yöneticileri ve 1600'den fazla militanı faşistlerin ellerinde, hapiste ya da toplama kamplarındaydı. Ülkede yalnızca küçük, tecrit olmuş parti örgütleri çalışmalarını sürdürüyordu.

Yine de o zor günlerde Komünistler siyasi rollerini oynamaya hazırdılar. Savaşın patlak vermesinden çok önce, Partimiz, Komünist Enternasyonal'in 7. Kongre kararlarına uygun biçimde, faşizme karşı ve ulusun tüm yurtsever güçlerinin birliği için mücadele politikasını geliştirdi. YKP MK'nin 4. Plenumunda (Eylül 1935) kabul edilen kararda şöyle deniyordu: "Faşist İtalya ya da (Hitler Almanyası gibi) bir başka emperyalist güç tarafından doğrudan saldırı tehlikesi ve bunun ülkemizin ulusal bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne yöneleceği tehdit karşısında, Parti ulusal özgürlüğü savunmayı önde gelen görev saymaktadır... Bu mücadelede YKP, ulusal bağımsızlık için gerçekten savaşacak tüm örgütler ve partilerle işbirliğine hazırdır." Bu politika, YKP 6. Kongresi (Aralık 1935) kararlarında da yer almıştır.

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi Siyasi Sekretaryasının 1939'da YKP MK'ne gönderdiği mektup, Parti'nin İtalyan-Yunan savaşı ve daha sonra Rezistans sırasında izlediği doğru hattın çerçevesini belirlemede büyük rol oynadı. Mektup, o sırada faşist Mihver tarafından tehdit edilen ulusal bağımsızlığı savunmanın, diktatörlüğü devirip, demokratik özgürlükleri yeniden kazanmadan mümkün olmayacağı görüşünü reddediyordu. Bağımsızlığı savunmayı YKP'nin öncelikli bir görevi olarak tanımlayan mektup, Parti'nin, Yunan halkının özgürlüğü için savaşmaya devam ederek ülke savunmasını güçlendirmeye yardım etmesini ekliyordu.

Faşist İtalya'nın Yunanistan'ı istilasından bir gün sonra, 29 Ekim 1940'ta, hapisteki 600 komünist hükümete, saldırgana karşı direniş öneren ve kendilerinin cepheye gönderilmesini isteyen bir muhtıra verdiler. Foelgandros, Anafi ve Aegina adalarındaki mahkum ve sürgünler de benzer çağrılarda bulundular. Ama Metaxas diktatörlüğü bu çağrıları kulakardı etti.

O sırada tüm halk silahı eline almıştı. Tüm nüfusun desteklediği ordu, mevcut ve silah olarak üstün olan saldırgan kuvvetlere karşı cesaretle dövüştü. 15 gün süren ağır çatışmalardan sonra düşmanı durdurdu ve karşı saldırıya geçerek istilacıları Yunanistan'dan attı ve İtalya'nın daha önce çiğneyip geçtiği Arnavutluk'a kadar kovalayarak, onları orda en az altı ay kıpırdayamaz halde tuttu. Böylelikle, halkımız faşist Mihver'e karşı mücadeleye katkısını daha savaşın başlangıcından gerçekleştiriyordu.

İstilacılara karşı halkın harekete geçirilmesi

ALMAN savaş birlikleri 6 Nisan 1941'de Yunanistan'a girdi. Ordunun ve halkın, özellikle Bulgaristan sınırı ve Girit'te yiğitçe direnişine rağmen faşistler Haziran başında tüm ülkeyi işgal etmişlerdi.

İşgalin ilk günlerinden başlayarak Komünistler, düşmana karşı amansız savaş çağrısında bulundular. O sırada serbest olan ya da hapisten kaçmış bulunan YKP yöneticileri, Parti'nin merkez organlarını ve pekçok örgütünü yeniden kurdu ve çabalarını saldırgana karşı direnişi genişletmeye yöneltti. Çok geçmeden çekirdeğini komünistlerin oluşturduğu yeraltı grupları ve gerilla birimleri kuruldu. Mayıs ayında YKP'nin insiyatifiyle Ulusal Dayanışma adlı bir örgüt kuruldu ve iki buçuk ay sonra —yine Komünistlerin insiyatifiyle— İşçilerin Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin kurulmasıyla, Yunan proletaryası istilacılara karşı savaşta öncü rolünü oynamaya başladı.

İşgalden önce Yunanistan'ı yöneten plütokratik oligarşinin tutumu ise farkılı oldu. Kimi mensupları ülkeden kaçtı, kimileri bekle-gör tavrı aldılar ya da istilacılarla gizlice işbirliğine girdiler, bazılarıysa bu işbirliğini açıkça yaptılar. Oligarşinin pekçok siyasi sözcüsü hainlerin kukla hükümetlerinde yer aldı, savaşan halka karşı Nazilerle birlikte iğrenç suçlar işleyen "savunma taburları"nı kurdular.

Ülkeyi özgür kılmak üzere ulusal birliği sağlamak yolunda YKP elinden gelenin azamisini yaptı. Komünistlerin birlik politikası meyvalarını vermekte gecikmedi. 27 Eylül 1941'de YKP, Yunanistan Sosyalist Partisi, Halkçı Demokrasi Birliği ve Yunanistan Çiftçi Partisi Rezistans'ın temel bir gücü olan Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni (EAM) kurdular. EAM saflarında savaşan Komünist Partisi hakkıyla Cephe'nin başı çeken yöneticisi oldu. Komünistler daima en ön saflardaydılar. Halkı örgütlediler, esin kaynağı oldular ve öncülük ettiler. Kendilerini en önce feda eden onlardı. Ulusal özgürlük ve sosyal ilerleme için onbinlercesi hayatını verdi.

O yıllarda YKP'nin genel politik hattı —ki tek doğru hattı— üç ana şiarda somutlanıyordu: faşist istilacıların aç bırakarak öldürmek istedikleri halkı kurtarmak; özgürlük ve bağımsızlığı kazanmak; Yunanistan'da halk demokrasisini kurmak. Partinin bu hattı ve öncü rolü ona halk arasında büyük bir saygınlık kazandırdı ve Parti kısa sürede etkin bir siyasi güce dönüştü. 1941 ortalarında nispeten küçük olan Parti'nin 1944 yılında 440 binden fazla üyesi vardı. Halkın çoğunluğu o sırada Parti'nin ardında birleşmişti.

EAM süratle gelişti. İşçiler, köylüler, zanaatkârlar, aydınlar, çok sayıda din adamı, küçük ve orta burjuvazi mensubu ve çeşitli mesleklerden insanlardan oluşuyordu. 1941'den 1944'e kadar 1,5 milyondan fazla Yunanlı EAM'a katıldı.

Şubat 1943'te Komünist Yunan Gençliği Birlikleri Federasyonu'nun insiyatifiyle on gençlik örgütünü içine alan Panhelenik Gençlik Örgütü (EPON) kuruldu. Savaş sonunda EPON'un 600 binden fazla üyesi vardı. 1944'te Ulusal Halk Kurtuluş Ordusu (ELAS) ve halk milislerinin mevcudu 140 bini buluyordu. Savaş sırasında ELAS istilacılara karşı 600'den fazla büyük eylem düzenledi ve düşman birliklerinin yaklaşık 30 bin kişilik mevcudunu yok etti. Nazi karargâhını, 12'ye varan sayıda tümenini, Yunanistan'da sürekli bulunduracak kadar zorladı.

EAM yalnızca askeri operasyonlarla yetinmedi. Halkı (işgalin ilk yılında yüzbinlerce hayata malolan) açlıktan kurtarmak için çalıştı ve istilacıların Yunanlı kadın ve erkekleri angarya çalıştırmak üzere zorla Almanya'ya sevketme teşebbüslerine karşı direndi. Bu planı engellemek üzere, EAM pekçok şehirde protesto grevleri ve gösteriler düzenledi. Bunların en büyüğü Atina'da oldu. Işbirlikçilerin ve işgalcilerin ekonomik tedbirlerini hedef alan sabotajlar kitlesel nitelik kazandı. EAM'ın ideolojik ve propaganda faaliyeti sonucunda, nüfusun geniş kesimlerinde antifaşist duygular sarsılmaz bir biçimde yerleşti. Nazilerin tüm çabaları boşa çıktı, tek bir Yunanlı dahi Sovyetler Birliği'ne karşı savaşmadı.

1944 baharında Halk Kurtuluş Ordusu (ELAS), topraklarımızın beşte üçünü kurtarmıştı. 10 Mart 1944'de Ulusal Kurtuluş için Siyasi Komite kuruldu. Düşmandan kurtarılan bölgelerde bu, devrimci faaliyetle ortaya çıkan bir tür hükümet ya da halk iktidarının merkez organıydı. Komite'nin kurulmasıyla birlikte Rezistans hızlı bir yükselme dönemine girdi. O sırada Atina ve Selanik gibi en büyük şehirler dahil, tüm Yunanistan'da savaş sürüyordu. 1944 Ağustosu ve Eylül başlarında Kızıl Ordu, Balkanlarda zafer kazanarak ilerlerken, ELAS faşist birliklere karşı genel taarruza geçti ve taarruz tüm istilacıların Ekim 1944'te Yunan topraklarından atılmasıyla sonuçlandı.

Demokratik gücün zaferini ne engelledi?

AMA, Rezistansımız yalnızca bir ulusal kurtuluş hareketi değil, aynı zamanda devrimci bir hareketti. Politikası ve çabası, hem ülkenin tam bağımsızlığının kazanılmasını, hem de sosyal ilerleme alanında önemli görevlerin başarılmasını hedefliyordu.

İşçi sınıfı hareketin başını çekiyordu. Yunanistan'da kimilerinin bu rolün köylülüğe ait olduğuna inandığı doğrudur; bunun kanıtı olarak da ELAS içinde köylülerin ağır basmasını gösterirler. ELAS ve EAM içerisinde sayı olarak köylülerin en güçlü bileşen olduğuna kuşku yoktur. Bu, Yunan toplumunun sınıf kompozisyonundan ileri geliyordu. O sırada işgücünün % 60'ı tarımda çalışırken, sanayi, ulaştırma ve el sanatlarında bu oran yalnızca % 25 kadardı. Bu nedenle, köylüler, mantıki olarak, ELAS'ın ekseriyetini oluşturdular. Ama ulusal kurtuluş mücadelesinin öncü rolü işçi sınıfına aitti. Savaşmaya ilk başlayan işçilerdi ve sayıları az olmasına karşılık Rezistans'ta (hem kentte, hem kırda) tüm diğer toplumsal güçlerden daha aktif yer aldılar. EAM'ın sonuçta benimseyip, uyguladığı siyasi hattı onların partisi, Yunanistan KP, çizmişti.

Rezistans tecrübemiz bir kere daha gösterdi ki, işçi sınıfının öncü rolü olmadan, halkın mücadelesi objektif koşulların mümkün kıldığı geniş boyutlara ulaşamaz ya da gerçekten ileri bir muhteva edinemez. Ayrıca, böyle bir konuma ulaşmak için yalnızca doğru şiarları yükseltmek yeterli değildir. Öncülüğü almak isteyenler her zaman ve her yerde en ön saflarda bulunmalı; objektif faktörleri gözönünde tutarak, gerçek ulusal çıkarlara cevap veren bir politika çizmeli ve kitlelere bu hattın doğruluğuna ikna olmada yardım etmelidir.

Yunan Rezistansı tecrübesi, emekçilerin mücadelesinin yalnızca yaşanılan anın taleplerini karşılamakla sınırlandırılmaması, aksine hem acil, hem stratejik amaçlara ulaşmak üzere politik koşulların yaratılmasına yöneltilmesi gerektiğine dair Marksist-Leninist düşünceyi de doğrulamaktadır.

Yiğitliğine ve sayısız fedakarlıklarına rağmen EAM, idealine, Yunanistan'ı kendi halkı tarafından yönetilen tümüyle bağımsız bir devlet yapma idealine ulaşamadı. Bu, kuşkusuz Britanya emperyalizmi ve Yunan gerici güçlerinin sürgündeki Kahire hükümeti etrafında birleşmiş bir kesiminin, daha işgal yıllarında, EAM'ı zayıflatma ve ayağını kaydırma çabalarının sonucuydu. Cephe'yi hedeflerine ulaşmaktan alıkoyan belirleyici faktör, Britanya'nın Ekim 1944'te başlayan ve esas olarak ülkemizdeki devrimci hareketi ezmeyi amaçlayan askeri müdahalesi oldu. O zamanki olayların analizi, bu müdahale olmasaydı, Cephe'nin zaferinin hemen hemen kesin olduğunu göstermektedir. O yıllarda EAM halkın çoğunluğunu birleştirmişti ve güçlü silahlı kuvvetlere sahipti. Ülkenin büyük bir kısmında halk iktidarı kurulmuştu ve zayıf düşen Yunan oligarşisinin, bu iktidarın daha da yaygınlaşıp, pekişmesi karşısında yapabileceği bir şey yoktu. Emperyalist askeri müdahalenin Yunan tarihinde oynadığı rolün tam olarak değerlendirilmesi bizim açımızdan çok önemlidir. Bu yapılmaksızın, Yunanistan'ın kendisini Nazi işgalcilerden kurtardıktan sonraki dönemde yer alan gelişmeleri ya da ülkede bugünkü durumu tam olarak anlamak ve dolayısıyla ulusal bağımsızlık, halk demokrasisi ve nihayet, sosyalizm için şimdi verilmekte olan mücadeleye doğru rehberlik etmek mümkün olmayacaktır.

Bununla birlikte, söylediklerimiz, YKP ve EAM yönetiminin yaptığı yanlışları önemsememek anlamına gelmiyor. Bu yanlışlara bakıldığında görülmektedir ki, eğer bunlar yapılmasaydı, emperyalistler ve Yunan plütokratik oligarşisi planlarını uygulamada çok daha büyük güçlüklerle karşılaşacak, ülke içi durum daha farklı şekillenebilecek ve EAM'ın zafere ulaşmada daha fazla şansı olabilecekti.

Komünist Parti'nin Rezistansı örgütleme ve yönlendirmedeki öncü rolünün itibarını zedelemediği kesin olan bu yanlışları incelemeye geçmeden önce, bunların doğru genel politika çerçevesinde yapıldığına işaret etmeliyiz. Ne de mücadelenin çok güç koşullarda yürütülmesi gerektiği olgusunu küçümsemeliyiz. Devrimci güçler faşist istilacılara ve büyük tecrübeler edinmiş ve Yunan oligarşisinin iktidarını yeniden kurmak ve ülkenin kontrolünü yeniden ele geçirmek için herşeyi yapmaya hazır olan uluslararası emperyalizme karşı direnmek zorundaydılar.

YKP'nin yanlışları ve hesaplama hatalarının nedenleri arasından, yalnızca, bu aşamada parti politikamız açısından öğretici dersler çıkarılabilecek olanları inceleyeceğiz. Başlıca bir yanlış, parti yönetiminin savaşın devrimci sınıfsal muhtevasından ziyade ulusal kurtuluş yönüne daha fazla dikkat sarfetmesiydi. İktidar sorununa gerekli Marksist-Leninist tutarlılıkla yaklaşmadı ve Britanya emperyalizminin saldırgan tabiatı konusu yeterince kavranmış değildi. Partinin takındığı tutum, üyelerinin nispeten düşük ideolojik ve teorik düzeyinin bir yansımasıydı. Bunun yanında YKP kollektif olarak yönetilmiyordu ve bu durum önemli kararların alınmasında olumsuz etki yapıyordu.

Nihai sonuç olarak, ilke planında ulusal kurtuluş mücadelesini halkın demokratik iktidarını kurma politikası ile doğru biçimde birleştiren parti bu iki amacı suni bir biçimde zaman birimlerine bölerek stratejik bir yanlış yaptı. İkinci için harekete geçmeden önce, önceki amaca ulaşılması gerektiğine inanıyordu. Bu konuda MK 10. Plenumu (Ocak 1944) kararında şöyle denilmektedir: "YKP, halk demokrasisini, Yunanistan'ın savaş sonrası yeniden inşası için tek uygun yönetim biçimi olarak görmektedir ve bir kurucu meclis için yapılacak seçimlerde halkın çoğunluğunu kazanmaya çalışacaktır". Buna uygun olarak, parti yönetimi, stratejik hedef için mücadelenin acil görevlerin yüzde yüz yerine getirilmiş olması koşuluna bağlanmaması ve güçler dengesi buna müsait olduğu anda derhal başlaması gerektiğini belirten dünya proletaryasının devrimci tecrübesine önem vermedi. Böylece, Yunanlıların çoğu halk demokrasisini ilan etmişken ve kurtarılan bölgelerde YKP hattına uygun olarak halk iktidarı kurulmaktayken, parti yönetimi, bir kurucu meclis için yapılacak seçimlerde çoğunluğu kazanma çağrısı yapıyor ve halk demokratik iktidarı *ondan sonra* kurmayı hedefliyordu.

Bu stratejik yanlışı, sözde Lübnan Paktı'nın kurulması gibi diğer yanlışlar izledi. Bu paktı imzalamakla YKP ve EAM —istilacılar ülkeden atılır atılmaz geçici bir cephe hükümeti kurulacağını belirten EAM kuruluş deklarasyonunun aksine—, her iki örgüt de halkın ezici çoğunluğu tarafından desteklendiği halde, bunların temsilcilerinin azınlıkta kaldığı bir hükümetin kurulmasına rıza gösterdiler. Bu, yanlış bir adımdı, zira güçler dengesini korumaktan uzaktı. YKP ve EAM anlaşmayı ulusal birliğin çıkarı için imzalıyordu, ama gerçek ulusal birlik halkın % 90'ını toparlayan EAM'da zaten varlık kazanmıştı. Buna karşılık Lübnan Paktı'nı imzalayan oligarşi ve temsilcileri nüfusun hiçbir şekilde önemli bir bölümünü temsil etmedikleri gibi, gerçekte ulusun isteklerine de karşıydılar.

Kimileri, YKP ve EAM'ın bu anlaşmayı, EAM partilerinden birinin, pakt kurulmazsa cepheden çekilme tehdidinde bulunan Halkçı Demokratik Birlik'in baskısıyla imzaladığını söylemektedir. Bu partinin çekilmesini önlemek için mümkün olan herşeyi yapmak kuşkusuz gerekliydi. Ama öncelik mücadelenin genel çıkarlarına verilmeliydi, birliği muhafaza etme çabasına değil. YKP ve EAM farklı bir yaklaşımda bulundular, Yunan oligarşisi ve Britanya emperyalistlerine olmayacak tavizler verdiler.

Bu tavizlerin sonuçları tekrar gösterdi ki, devrimci bir parti açısından, müttefiklerle birlik kendi içinde bir amaç değil, belirli hedeflere ulaşmada bir araçtır. Bunlardan, birlik adına dahi olsa, herhangi bir sapmaya, mücadelenin başarısını engellediği için izin verilemez. Marksizm-Leninizm, Komünistleri, bu tür sorunlara ilkeli bir tutum ve yaraşır sorumluluk duygusu ile yaklaşmaya çağırmaktadır.

Yalta'yı tahrif edenlerin iddialarını çürütürken

ÜLKEMİZDE kimileri, Yalta anlaşmalarını EAM'ın yenilgisinin nedenleri arasında saymaktadır. Bunlar, örneğin, Sovyetler Birliği'nin Yalta'da dünyayı Britanya ve ABD emperyalizmi ile birlikte iki nüfuz alanına böldüğünü ve Yunanistan'ı Britanya'ya "terkettiğini" iddia etmektedirler. Kızıl Ordu'nun sınırımızda durmasının sözde nedeni de budur.

(devamı sf. VI'da)

Direnişçinin kurşuna dizilmesi